TURUN YLIOPISTO

60 est. 1965 Sosiaalipolitiikka TURUN YLIOPISTO

Abstraktikirja

Sosiaalipolitiikan päivät 2026

Köyhyyden pysyvyys

Sisällysluettelo

Työryhmien kokoontumistilat **9**

1. Toiseuden ja toiseuttamisen sosiaalipoliittiset kysymykset **10**

Ikääntyneet digiyhteiskunnan toiseutettuina 11
Päivi Rasi-Heikkinen (Lapin yliopisto)

Mikä on pyörätuolinkäyttäjälle riittävää? 12
Pauli Rautiainen (Helsingin yliopisto; Itä-Suomen yliopisto)

Nuorten pahoinvoinnin tunnistaminen sosiaalipoliittisena kysymyksenä: näkökulmia toiseuttamiseen 13
Sanna Rikala (Tampereen yliopisto)

Näkymättömien näkymiä toiseuteen 14
Ville Tikka (Diakonissalaitos)

Toiseuttaminen venäjänkielisessä vapaa-ajan järjestötoiminnassa: osallisuuden rajat, velvoitteet ja kuulumisen tunne 15
Anastasia Asikainen (Helsingin yliopisto)

2. Taloudellinen väkivalta yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä **16**

2. Economic Abuse as a Social Policy Issue **17**

Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE-hanke) 18
Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto), Marita Husso (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Mari Karvinen (Turun yliopisto), Sisko Piippo (Itä-Suomen yliopisto) ja Siiri Päätalo (Turun yliopisto)

Romanssihuijaus taloudellisena väkivaltana 19
Riikka Kanervo (Tampereen yliopisto)

Irrottautuminen romanssihuijaussuhteesta: mitä lähisuhdeväkivallan tutkimus voi opettaa? 20
Maria Normann (Tampereen yliopisto)

Digitaaliset teknologiat ja taloudellinen väkivalta lähisuhteissa 21
Sonja Tihveräinen (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Jarno Tuominen, (Turun yliopisto), Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto) ja Marita Husso (Tampereen yliopisto)

Ikääntyneisiin kohdistuva taloudellinen väkivalta lähisuhteissa 22
Hanna Mielismäki (Tampereen yliopisto)

Intersecting Inequalities: Economic Abuse and Structural Vulnerability Experienced by Immigrant Women 23
Outi Kekkonen (Tampere University)

Technology-Facilitated Violence and Economic Vulnerability 24
Elli Hyväri (Tampere University)

Book Presentation: The Routledge Handbook of Gender and Violence (2nd Edition) 25
Nancy Lombard (Glasgow Caledonian University)

3. Welfare states and ecological sustainability **26**

Rethinking the paradigm of wellbeing for sustainability? Analysis of Finnish government programs in 1983–2023 27
Annika Lonkila (University of Jyväskylä), Linda Majander (University of Jyväskylä), Teea Kortetmäki (University of Jyväskylä), Liia-Maria Raippalinna (University of Jyväskylä) and Miikka Salo

(University of Jyväskylä)

Compensation and the willingness to accept economic losses: socioeconomic heterogeneity in public support for the sustainability transition 28
Aki Koivula (University of Turku), Jukka Sivonen (Finnish Institute for Health and Welfare (THL)) and Laura Heiskala (University of Turku)

Limiting wealth, emissions or luxuries to advance sustainable welfare? 29
Alisa Rannikko (Tampere University)

Household debt, an eco-social policy problem? 30
Ira Vainikainen (University of Jyväskylä)

5. Köyhyys ennen ja nyt: kokemukset, merkitykset ja käsitteet 31

Köyhyysturva ja avunsaajan kansalaisasema Suomessa 1852–2025: lähtökohtia murrosten ja jatkuvuuden tarkasteluun 32
Minna Harjula

Köyhyystietoinen sosiaalityö lapsiperheen asiakasvanhemman ja työntekijän kohtaamisissa: Tutkimus taloudellisen tilanteen käsittelystä vuorovaikutuksessa 33
Jonna Mäkelä

Kausaalimallinnus köyhyyden dynamiikan jäsentäjänä: esimerkkinä rakenteellinen selittäminen 34
Lari Hokkanen & Jaakko Kuorikoski

Lasten köyhyyskokemukset 2000-luvun Euroopassa 35
Hanne Lamberg

Risk groups and dynamics of over-indebtedness in Britain 2009-2023: a longitudinal panel data study on household arrears 36
Terhi Kylliäinen

Materiaalinen köyhyys, verkostoköyhyys, hoivaköyhyys… Köyhyyskokemuksia ja niukkuuden seurauksia Etelä-Afrikan maaseudulla 37
Saana Raittila-Salo

6. Sosiaalipolitiikan uudistaminen 38

Hyvinvointialueuudistus 39
Otso Salo (Jyväskylän yliopisto)

Sosiaalipoliittisten ideoiden uudelleenmuotoilut politisoituvassa sijoitusajattelussa 40
Annika Mikkonen ja Armi Mustosmäki (Itä-Suomen yliopisto)

Osallisuusyhteisöt: sosiaalinen innovaatio kestävän sosiaalipolitiikan tueksi 41
Max Aunola (Yhteisöarkkitehtuuri ry)

Näkymättömän työn jäljillä 42
Saija Emlyn

Harkinta viimesijaisen turvan uudistuksissa sosiaalihuoltolaista nykypäivään 43
Amanda Tuomola (Turun yliopisto)

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tulkinnat digitalisoidussa toimeentulotuessa 44
Aino Salmi (Helsingin yliopisto)

Tekoäly, julkishallinto ja haasteet sosiaalipolitiikalle 45
Minna Ylikännö ja Olli Kangas

7. Asuminen ja Kaupunki --- Boende & Stadtsforskning – Housing & Urban Studies 46

Naapurivuorovaikutus ja luottamus muiden asukkaiden puuttumisalttiuteen 47
Jukka Hirvonen (kaupunkitietopalvelut, Helsingin kaupunki)

Työssäkäyvien köyhien asumiseen liittyvät toimeentulostrategiat 48
Mikko Jakonen (Itä-Suomen yliopisto)

Asunnottomuutta kokevien henkilöiden sote-palvelujen ja sosiaalietuuksien käyttö Turussa 2021-2025 49
Veera Niemi, Juho-Kusti Sivosavi ja Jarkko Rasinkangas (Turun yliopisto)

9. Henkinen kriisinkestävyys, köyhyys ja sosiaalinen kestävyys osana kokonaisturvallisuutta 50

Kartoittamassa ikääntyneiden diakoniatyön asiakkaiden avun ja tuen lähteitä ja katveita 51
Hilla Kiuru ja Andrea Lorenz-Wende (Jyväskylän yliopisto)

Lapsiperheiden taloudellinen turvallisuus ja äitien ajallinen toimijuus 52
Laura-Maria Sahlgren (Tampereen yliopisto), Mia Tammelin (Tampereen yliopisto) ja Johanna Kiili (Jyväskylän yliopisto)

Epäoikeudenmukaisuus ja eriarvoisuus työttömien sairauspäivärahalle siirtymisen kokemuksissa 53
Sirkku Varjonen (Kuntoutussäätiö)

10. Eriarvoisuus ja lastenhoidon ratkaisut 54

Nuorten ajatuksia perhevapaiden jakautumisen syistä 55
Mari Huhtanen, Tanja Laimi, Niina Rumpu, Tiina Taka-Eilola ja Annette Ukkola (Karvi)

Moninainen työelämä kohtaa perhevapaauudistuksen – eriytyvätkö isien mahdollisuudet vapaisiin? 57
Johanna Lammi-Taskula (THL), Johanna Närvi (THL), Eija Haukka (TTL), Mia Teräsaho (TTL)

Yrittäjäisien perhevapaat Suomessa 58
Sanni Kotimäki, Simon Chapman, Satu Helske ja Milla Salin

Miten isien yleistyneet vanhempainvapaat näkyvät äitien kotihoidon tuen käytössä? Tuloksia Perhevapaakyselystä 2025 59
Anna Grahn (Kela), Johanna Lammi-Taskula (THL), Johanna Närvi (THL), Anneli Miettinen (Kela) ja Miia Saarikallio (Kela)

11. Lapsiperheiden taloudellinen hyvinvointi, köyhyys ja sosiaalipolitiikka 60

Mothers' experiences of mothering and supporting their adolescent children 61
Elina Kervinen (Tampereen yliopisto), Ella Sihvonen (Kela) and Mia Tammelin (Tampereen yliopisto)

Köyhien lapsiperheiden vanhempien osallisuus työkeskeisemmän aktivointipolitiikan Suomessa 62
Verna Helle (Turun yliopisto)

Different Approaches, Different Results? Patchworks of Support for Economically Disadvantaged Families in Finland and the United States 63
Mia Tammelin (Tampereen yliopisto) and Amy M. Claridge (Central Washington University, U.S.)

Addressing economic hardships in child and family social work service encounters in Finland - A critical discursive psychology study of interpretative repertoires and subject positions 64
Jasmin Luomavuori (Helsingin yliopisto)

12. Terveys-, hyvinvointi- ja kuntapolitiikka muuttuvassa hyvinvointivaltiossa 65

TERVESIM - Microsimulation model for the assessment of health impacts of Finnish economic and social policy 66
Tiina Sävilammi, Jussi Tervola and Joonas Ollonqvist

The mental health effects of certificate-based tertiary admission reform 67
Lotta Lintunen, Juho Härkönen and Pekka Martikainen

Ikääntyneiden ja omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallien implementoinnin edellytyksiä 68

Suvi-Maaria Tepora-Niemi ja Pia Solin

13. Kuntoutus, työ- ja toimintakyky sekä osallisuus 69

Nuorten aikuisten kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta 70
Alix Helfer (Nuorisotutkimusseura)

Invalidiliiton Osallisuusbarometrin tuloksia työikäisten liikkumisesteisten ja toimintarajoitteisten ihmisten osallisuudesta 71
Johanna Lehtiö (Invalidiliitto ry) ja Sinikka Hiekkala (Invalidiliitto ry)

Polut kuntoutushakemuksen hylkäyksen jälkeen – rekisteritutkimus vuonna 2020 hylkäyksen saaneista 72
Anu Polvinen (Eläketurvakeskus), Samuli Tuominen (Eläketurvakeskus) ja Aart-Jan Riekhoff (Eläketurvakeskus)

Arkikuntoutus työkyvyn, osallisuuden ja ikääntyneiden toimintakyvyn tukena: uusi toimintamalli hyvinvointialueille 73
Annikki Arola (Ammattikorkeakoulu Arcada)

Institutionaalinen luottamus, toimijuus ja työllistyvyys yhteiskuntaan ja työmarkkinoille osallistumista tukevina mekanismeina 74
Sanna Blomgren (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Kelan ammatillisen kuntoutuksen TEAK-palvelun vaikutukset työllistymiseen 75
Tuomas Reiterä (Kelan tutkimus), Hanna Rinne (Kuntoutussäätiö), Virpi Liukkonen (Tampereen yliopisto) ja Saija Karinkanta (Kelan tutkimus)

Ammatillisen kuntoutuksen nykytila ja tulevaisuuden tarpeet 76
Joonas Poutanen (Työterveyslaitos), Irmeli Pehkonen (Työterveyslaitos), Kirsi Unkila (Työterveyslaitos), Tuulia Varanka-Ruuska (Työterveyslaitos) ja Mirkka Vuorento (Työterveyslaitos)

Tavoitteellisuuden merkitys kuntoutujan osallisuudelle 77
Ismo Ukkola (Kelan tutkimus)

Jaettu toimijuus ammatillisessa kuntoutuksessa: valta, vaikutusmahdollisuudet ja vastuu kuntoutuspolkujen eri vaiheissa 78
Jyri Liukko (Eläketurvakeskus), Jarna Pasanen (Tampereen yliopisto) ja Susanna Sten-Gahmberg (Eläketurvakeskus)

14. Huono-osaisten hyvinvointi 79

Socioeconomic Inequalities and Subjective Well-being among First- and Second-Generation African Immigrants in Finland: A Capability-Based Comparative Study Across Migrant Groups and the Native Population 80
Osita Ifezue (DPINVEST)

Mikä edistää, mikä estää? Pakolaistaustaisten nuorten mielenterveyspalveluihin hakeutumisen tarkastelua asiantuntijahaastatteluiden pohjalta 81
Ilmari Kallius (Nuorisotutkimusseura)

Ikääntyneiden romanien osallisuus ja oikeuksien toteutuminen yhteiskunnassa 82
Kaijus Ervasti (Itä-Suomen yliopisto) ja Mervi Issakainen (Itä-Suomen yliopisto)

Nollatuntisopimuslaisen toimeentulomahdollisuudet 83
Yrjö Mattila (Helsingin yliopisto)

Kun elämä kolhii, mistä hyvinvointia löytyy? 84
Paula Saikkonen (THL)

Huono-osaisuutta kokevien nuorten ilon aiheet 85
Joakim Zitting, Varpu Wiens (Diakonia-ammattikorkeakoulu), Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu) ja Sakari Kainulainen (Diakonia-ammattikorkeakoulu)

Aineellinen niukkuus ja eksistentiaalinen hyvinvointi – logoteoreettinen näkökulma köyhyydessä selviytymiseen 86

Hanna-Mari Heinonen (Kelan tutkimus)

16. Niukkuuden sosiaalipolitiikka vanhuuteen? 87

Vanhusväestön toimeentulo ja köyhyys 88
Anneli Miettinen (Kelan tutkimusyksikkö) ja Anna Grahn (Kelan tutkimusyksikkö)

Asuminen ja toimeentulo eläkeikäisissä kotitalouksissa 89
Kati Ahonen (Eläketurvakeskus) ja Mikko Niemelä (Turun yliopisto)

Iäkkäiden sopimusomaishoitokotitalouksien toimeentulo 90
Päivi Tillman (Kelan tutkimusyksikkö ja Turun yliopisto)

Diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä köyhyyden paikantumisesta hyvinvointivaltion katveisiin 91
Andrea Lorenz-Wende (Jyväskylän yliopisto) ja Hilla Kiuru Jyväskylän yliopisto)

17. Työ ja työelämä murrosten keskellä / Work and working life in times of rupture 92

Kuka voi olla hoivaaja? Hoivatyöhön pääsyn hallinta työvoimapulan aikakaudella 93
Tero Aalto (Itä-Suomen yliopisto)

Platform care and the institutional invisibility of social reproduction: a comparative policy analysis based on Finland, Sweden and the UK 94
Helena Hirvonen (University of Helsinki)

Osaajapula vai sopivampaa työvoimaa: miten viranomaiset arvioivat ulkomaisen työvoiman tarvetta suhteessa paikallisen työvoiman saatavuuteen? 95
Suvi Karhu (Tampereen yliopisto)

Associations Between Unemployment-Benefit Sanctions and Subsequent Labour-Market Status Among Older Jobseekers: A Register Study in Finland. 96
Jaakko Harkko (Tampere University), Jenni Leppänen (Tampere University), Niklas Mäkinen (Tampere University), Laura Peutere (Social Insurance Institution of Finland) and Satu Pyöriä (Tampere University)

Osa-aikatyön rooli nuorten aikuisten työmarkkinaosallistumisessa työttömyyden jälkeen 97
Elli Hartikainen (Työterveyslaitos), Svetlana Solovieva (Työterveyslaitos), Taina Leinonen (Työterveyslaitos), Laura Salonen (Työterveyslaitos), Kati Karhula (Työterveyslaitos) ja Annina Ropponen (Työterveyslaitos)

Do Changes in Early-Careers Have Lasting Impacts on Fertility? 98
Jessica Nisén (University of Turku), Esa Karonen (University of Turku) and Angelo Lorenti (Max Planck Institute for Demographic Research, Germany)

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden työolot Suomessa 99
Jarkko Salminen, Ilona Steiler ja Satu Pyöriä (Tampereen yliopisto)

Career Sustainability in Social Work: A Student Perspective 100
Ilona Pihlakumpu (University of Helsinki)

The role of gender and digital skills in working-time changes during the COVID-19 pandemic 101
Petteri Kolmonen (LUT University)

Elämänpiirien rajat ja rajattomuus suorittavassa työssä keskellä työelämän murroksia 102
Mari Anttila (Turun yliopisto)

Kokemuksia nykyaikaisesta työhön perustuvasta kontrollista: pienituloiset itsensätyöllistäjät Suomessa 103
Eeva Heikkinen (Itä-Suomen yliopisto)

18. Ruokajärjestelmän ja yhteiskuntapolitiikan leikkauspisteet 104

Yhteisöllinen ruokailu ikääntyneiden ruokaturvan ja osallisuuden tukena: kokemuksia Gerontologinen ravitsemus Gery ry:n Ruokaillaan yhdessä -hankkeesta 105
Martta Jalavisto (Gery ry)

Ruoka-avun keskittäminen ja hajaantuminen 106
Vera Kauppinen (Jyväskylän yliopisto)

Kasvava ahdinko viimeisellä luukulla: mitä asiakasmäärät eivät kerro ruoka-avun tarpeesta? 107
Tuomo Laihiala (Helsingin yliopisto)

Poliittinen mielikuvitus ja (ruoka)järjestelmän muutos: Asiantuntijat systeemisen muutoksen visionääreinä ruoka-avun kontekstissa 108
Marjukka Laiho & Milja Pollari (Itä-Suomen yliopisto)

Ruoka-apu ja marginalisoidut yhteiskunnan rakentajat 109
Arvi Pihlman (Tampereen yliopisto)

Ruoka-avu(to)n tulevaisuus: Neljä utopiaa 110
Anna Sofia Salonen (Itä-Suomen yliopisto), Anu Lainio (Itä-Suomen yliopisto), Marjukka Laiho (Itä-Suomen yliopisto) ja Milja Pollari (Itä-Suomen yliopisto)

Köyhyyden ja yltäkylläisyyden kuvia 111
Ville Tikka, Näkymättömät-ohjelma (Diakonissalaitos)

Vaurauden varjossa – Toimeentulovaikeudet ruoka-avun asiakkailla 112
Tiina Vaani (Tampereen yliopisto)

19. Vertaileva sosiaalipolitiikan tutkimus / Comparative Social Policy Research 113

Given and Received Neighborly Aid in the Daily Lives of the Ageing Population: European Study Using SHARE Data 114
Antti Kouvo (University of Eastern Finland) ja Tomi Oinas (University of Eastern Finland)

After the populist explosion: The Temporal Development of the Connection Between Socioeconomic Status and Radical Political Leanings in Finland, 2010–2023. 115
Nea Laitinen (Turun yliopisto)

Sosiaalipoliittisia näkökulmia perusturvan indeksointiin 116
Päivi Mäntyneva (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) ja Johanna Peltoniemi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Suomen ja Ison-Britannian aktivointipolitiikat vertailussa: ehdollisuuden ja ansaitsevuuden näkökulma linjauksiin ja uudistuksiin 117
Jenni Leppänen (Tampereen yliopisto)

Työvoimapolitiikkaa Tanskan mallin mukaan: miksi Suomen ja Tanskan työvoimapolitiikan vertailu on kiinnostavaa? 118
Simo Aho (Tampereen yliopisto)

20. Sosiaalinen eriarvoisuus ja köyhyys: mittaaminen, kasautuminen ja mekanismit / Social inequality and poverty: measurement, accumulation, and mechanisms 119

Ehkäisevä toimeentulotuki, valikoituminen ja myöhempi perustoimeentulotuen käyttö 120
Joonas Ollonqvist (THL), Minna Kivipelto (THL ja Jyväskylän yliopisto)
Niina Tanner (THL) ja Heikki Hiilamo (THL ja WHO)

Toimeentulotuen perusosan alentaminen lakiuudistuksen jälkeen 121
Korpela Tuija (Kela)

Tulot muuttuvat vanhuuseläkkeelle siirryttäessä? - Väestöryhmittäinen tarkastelu vuonna 1956 syntyneessä kohortissa 122
Rantala Juha (ETK), Riihelä Marja (VATT) Tuominen Elina

The dynamics of financial satisfaction in old-age retirement 123
Liisa-Maria Palomäki (Eläketurvakeskus), Ilari Ilmakunnas (Eläketurvakeskus), Anu Polvinen (Eläketurvakeskus) ja Kati Ahonen (Eläketurvakeskus)

Distributional effect of changes in health payment policies: A Microsimulation Study applying administrative health register data 124
Hanna Rättö (Social Insurance Institution of Finland & University of Turku, INVEST Research

Flagship Centre), Joonas Ollonqvist (Finnish Institute for Health and Welfare), Jussi Tervola (Finnish Institute for Health and Welfare), Pekka Heino (Social Insurance Institution of Finland), Santeri Vuoti (Ministry of Social Affairs and Health) ja Katri Aaltonen (University of Helsinki, Faculty of Pharmacy)

The lasting contribution of different parents and families on education, electoral participation, and morbidity on mid-adulthood 125
Hannu Lahtinen (Helsingin yliopisto), Hanna Remes (Helsingin yliopisto), Lasse Tarkianen (Helsingin yliopisto), Jani Erola (Turun yliopisto, INVEST) ja Pekka Martikainen (Helsingin yliopisto)

Genetic Liability to Attention Deficits and Educational Inequality: The Moderating Role of Parental Education 126
Simo Arhippainen (University of Turku, INVEST), Hannu Lehti (University of Turku, INVEST), Henrik Dobewall (Finnish Institute for Health and Welfare) and Jani Erola (University of Turku, INVEST)

Genetic and Environmental Contributions to Socioeconomic Disadvantage: The Role of Family Income and Health 127
Hannu Lehti (University of Turku, INVEST), Simo Arhippainen (University of Turku, INVEST) and Niko Eskelinen (THL / University of Turku, INVEST)

21. Hoiva, palvelut ja läheisten vastuu 128

Psychosocial support in families in which a child is diagnosed with cancer: The interplay of capitals and agency 129
Ella Näsi (Tampere University)

Employment, benefit use, and pension accrual among mid-career informal caregivers: Evidence from Finnish register data 130
Susanna Sten-Gahmberg (The Finnish Centre for Pensions) and Eva Österbacka (Åbo Akademi University)

Iäkkäiden ihmisten tyypilliset polut gerontologiseen sosiaalityöhön – havaintoja asiakasasiakirjoista 131
Jenna Peiponen (Itä-Suomen yliopisto), Riitta-Liisa Kinni (Itä-Suomen yliopisto), Sari Rissanen (Itä-Suomen yliopisto) ja Elisa Tiilikainen (Itä-Suomen yliopisto)

Kotona asumisen hinta? Tarkastelussa tukipalvelujen asiakasmaksut hyvinvointialueilla 132
Katja Ilmarinen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) ja Susanna Mukkila (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Neuvotteluja sukupuolittuneesta hoivavastuusta – tytärten kokemuksia muistisairaan vanhemman hoivasta 133
Lilli Aini Rokkonen (Tampereen yliopisto)

Työryhmien kokoontumistilat

Työryhmän nimi ja numero	Tila
01. Toiseuden ja toiseuttamisen sosiaalipoliittiset kysymykset	Pub 299
02. Taloudellinen väkivalta yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä	Pub 150
03. Welfare states and ecological sustainability	Edu 360
05. Köyhyys ennen ja nyt: kokemukset, merkitykset ja käsitteet	Pub 269
06. Sosiaalipolitiikan uudistaminen	Pub 499
07. ASUMINEN JA KAUPUNKI --- BOENDE & STADSFORSKNING – HOUSING & URBAN STUDIES	Pub 211
09. Henkinen kriisinkestävyys, köyhyys ja sosiaalinen kestävyys osana kokonaisturvallisuutta	Edu 357b
10. Eriarvoisuus ja lastenhoidon ratkaisut	Pub 469
11. Lapsiperheiden taloudellinen hyvinvointi, köyhyys ja sosiaalipolitiikka	Edu 359
12. Terveys-, hyvinvointi- ja kuntapolitiikka muuttuvassa hyvinvointivaltiossa	Edu 355
13. Kuntoutus, työ- ja toimintakyky sekä osallisuus	Pub 309
14. Huono-osaisten hyvinvointi	Pub 431
16. Niukkuuden sosiaalipolitiikkaa vanhuuteen?	Edu 358
17. Työ ja työelämä murrosten keskellä / Work and working life in times of rupture	Pub 126
18. Ruokajärjestelmän ja yhteiskuntapolitiikan leikkauspisteet	Pub 368
19. Vertaileva sosiaalipolitiikan tutkimus	Pub 399
20. Sosiaalinen eriarvoisuus ja köyhyys: mittaaminen, kasautuminen ja mekanismit	Pub 209
21. Hoiva, palvelut ja läheisten vastuu	Edu 357a

1. Toiseuden ja toiseuttamisen sosiaalipoliittiset kysymykset

Työryhmän vetäjät

Antti Hämäläinen, Anastasia Asikainen, Emilia Leinonen ja Salla Era

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026

14.30–14.45	Työryhmän vetäjät: Tervetuloa sekä lyhyt alustus työryhmän teemoihin
14.45–15.15	Päivi Rasi-Heikkinen: Ikääntyneet digiyhteiskunnan toiseutettuina
15.15–15.45	Pauli Rautiainen: Mikä on pyörätuolinkäyttäjälle riittävää?
15.45–15.50	Tauko
15.50–16.20	Sanna Rikala: Nuorten pahoinvoinnin tunnistaminen sosiaalipoliittisena kysymyksenä: näkökulmia toiseuttamiseen
16.20–16.50	Ville Tikka: Näkymättömien näkymiä toiseuteen
16.50–17.20	Anastasia Asikainen: Toiseuttaminen venäjänkielisessä vapaa-ajan järjestötoiminnassa: osallisuuden rajat, velvoitteet ja kuulumisen tunne

Ikääntyneet digiyhteiskunnan toiseutettuina
Päivi Rasi-Heikkinen (Lapin yliopisto)

Suomalainen yhteiskunta digitalisoituu vauhdilla. Palveluissa, tiedonvälityksessä ja viestinnässä hyödynnetään kasvaneessa määrin digitaalisia järjestelmiä, sovelluksia ja laitteita. Osa ikääntyneistä kansalaisista on kuitenkin digitalisaation marginaaleissa: heillä ei ole edellytyksiä, valmiuksia ja halukkuutta hyödyntää digitaalisia palveluja ja sisältöjä nuorempien ikäluokkiensa tavoin. Tarkastelen esityksessäni ikääntyneiden toiseutta ja toiseuttamista yhteiskunnan digitalisoitumisen näkökulmasta heidän kokemustensa, poliittisten linjausasiakirjojen sekä mediasisältöjen valossa. Lisäksi käännän katseeni myös siihen, miten omilla pääasiallisilla tieteenaloillani eli aikuiskasvatustieteessä, sosiaalipsykologiassa ja mediatutkimuksessa toiseutetaan ikääntyviä digiyhteiskunnan kansalaisia. Tarkasteluni pohjautuu vuosina 2009-2026 julkaistuihin tutkimuksiini, jotka ovat kohdistuneet ikääntyneiden digitaaliseen osallisuuteen, digitaalisten medioiden käyttöön ja käyttämättömyyteen sekä digitaalisiin lukutaitoihin erityisesti Lapin harvaanasutuilla alueilla (esim. Hakkarainen ym., 2009; Rasi, 2022; Rasi-Heikkinen, 2022, 2026).

Lähteet:

Hakkarainen, P., Hyvönen, P., Luksua, T., & Leinonen, O. (2009). Ikääntyneet mukaan mediakasvatukseen. Aikuiskasvatus, Näkökulma-artikkeli, 1/2009, 44–51.

Rasi, P. (2022). ”Behind the Digi-God’s back”: Social representations of older people’s digital competences and Internet use in regional Finnish newspapers. Ageing & Society, 42(2), 829–848.

Rasi-Heikkinen, P. (2022). Older people in a digitalized society: From marginality to agency. Emerald Publishing.

Rasi-Heikkinen, P. (2026). Media literacy and digital inclusion in older adults. In D. Giles & J. Johnston (Ed.), Research handbook on the social psychology of the media (pp. 251–270). Edward Elgar Publishing.

Mikä on pyörätuolinkäyttäjälle riittävää?
Pauli Rautiainen (Helsingin yliopisto; Itä-Suomen yliopisto)

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella (perustuslaki 6 §, yhdenvertaisuuslaki 8 §). Samanlaisia ihmisiä on kohdeltava keskenään samalla tavalla, mutta erilaista ihmistä saa kohdella eri tavalla, jos erilaiselle kohtelulle on hyväksyttävä peruste, ja ilmankin sitä, jos toiminnasta aiheutuu vain vähäistä haittaa (yhdenvertaisuuslaki 13 §).

Analysoin esityksessäni yhdenvertaisuuslain syrjintäkieltoja tulkitsevan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan, jonka jäsen olen, 2026 antamaa ratkaisua, jossa oli kysymys pyörätuolilla liikkuvan asiakkaan asioinnista matkapuhelinliikkeessä. Liikkeeseen ei ollut esteetöntä pääsyä, mutta asiakasta palveltiin sen ulkopuolella. Koska korttimaksupääte oli kiinnitetty pöytään liikkeen sisällä, asiakas ei voinut kuitenkaan maksaa kortilla vaan hänen tuli maksaa laskulla. Lautakunnan enemmistö katsoi, ettei kyse ollut syrjinnästä, koska palvelu oli saatavissa myymälän ulkopuolella vaihtoehtoisin maksutavoin. Vähemmistö katsoi sen sijaan, että hakijaa syrjittiin välillisesti esteettömän korttimaksamisen puuttumisen vuoksi.

Ratkaisu kytkeytyy laajempaan keskusteluun siitä, kuinka länsimaisessa kulttuurissa pystyasentoinen ja kävelevä keho toimii huomaamattomana ihmisarvon ja täysivaltaisen kansalaisuuden mittapuuna. Olen kuvannut artikkelissa ”The Upright Position of the Human Body: An Innocent Metaphorical Tool or a Yardstick of Dignity?” (International Journal for the Semiotics of Law 2026), kuinka oikeus kohtelee kävelevää kehoa sääntelyn itsestään selvänä lähtökohtana. Syvennän tässä esityksessä artikkelin analyysikehystä yhdistämällä siihen toiseuttamisteorian, eksistentiaalisen toiseuskäsityksen sekä kriittisen vammaistutkimuksen käsitteet pyörätuolikehollisuudesta (enwheeledness) ja pyöräkulkuisuudesta (wheelability), jotka korostavat, ettei pyörätuolilla liikkumista tule ymmärtää kävelykyvyn puutteena, vaan yhdenvertaisena tapana olla, liikkua ja osallistua yhteiskuntaan.

Esitän esityksessäni, että analysoimani ratkaisun ydin ei koske vain palvelun saatavuutta ja saavutettavuutta vaan sitä, mitä oikeudessa tunnistetaan merkitykselliseksi haitaksi ja normaaliksi toimiuudeksi. Enemmistö etsii riittävän hyväksyttävää kohtelua toiseutetulle ihmiselle. Vähemmistö kyseenalaistaa toiseuttamisen välttämättömyyden ja siten sen hyväksyttävyyden. Ratkaisu osoittaa, kuinka syrjintäjuridiikassa vedetään rajaa toiseuden ymmärtämisen ja toiseuttamisen välille sekä kuinka syvälle pystyasentoisen kansalaisen normi on juurtunut käsityksiin yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja ihmisarvosta.

Nuorten pahoinvoinnin tunnistaminen sosiaalipoliittisena kysymyksenä: näkökulmia toiseuttamiseen

Sanna Rikala (Tampereen yliopisto)

Nuorten aikuisten mielenterveysdiagnoosien ja niihin perustuvan työkyvyttömyyden lisääntyminen on herättänyt keskustelua niin pahoinvoinnin yhteiskunnallisista juurisyistä kuin vallitsevasta tavasta tunnistaa ja hallita nuorten moninaista pahoinvointia. Keskustelussa terapeuttisesta vallasta (Brunila ym. 2021) on esitetty, että yhteiskunnallisten ongelmien hallinnassa keskitytään enenevässä määrin yksilöissä nähtyihin puutteisiin rakenteellisten muutosten sijaan. Tällöin esimerkiksi nuorten koulutukseen ja työelämään kiinnittymisen yleinen epävarmistuminen näyttäytyy palvelujärjestelmässä usein yksiöllisenä haavoittuvuutena ja mielenterveyden kysymyksinä. Tämä voi puolestaan tuottaa nuoria toiseuttavia määrittelyjä, jotka vahvistavat entisestään marginalisoitumista.

Tässä alustuksessa lähestyn yllä kuvattua problematiikkaa pahoinvoinnin oikeudenmukaisen tunnistamisen näkökulmasta. Pohdin, miten pahoinvointia voidaan ymmärtää tavoilla, jotka vahvistavat nuorten osallisuutta ja yhteiskuntaan kuulumista sen sijaan, että ne vahvistavat yksilöllistäviä, toiseuttavia ja marginalisoivia tulkintoja. Alustus perustuu meneillään olevaan tutkimushankkeeseen Nuorten aikuisten mielenterveys ja sosiaalinen kansalaisuus palkkatyöyhteiskunnan reunoilla: terapeuttisen vallan ja pahoinvoinnin kokemusten jännitteet. Haastatteluihin pohjautuvassa tutkimuksessa kysytään, miten nuoret aikuiset neuvottelevat kansalaisuudestaan ja kuulumisestaan yhteiskuntaan tilanteissa, joissa opintoihin tai työelämään kiinnittyminen on vaikeaa hyvinvointiin, jaksamiseen tai mielenterveyteen liittyvien haasteiden vuoksi.

Tutkimuksen alustavat tulokset osoittavat, että mielenterveysongelmien diagnosointi näyttäytyy monille nuorista tärkeänä pahoinvoinnin ja heikon toimintakyvyn tunnustamisen muotona. Diagnooseihin kytkeytyvä etuus-, hoito- ja kuntoutusjärjestelmä legitimoi poissaolon opinnoista tai työstä, turvaa toimeentuloa ja tarjoaa yhteiskunnallisesti tunnustetun aseman ’vastuullisena kuntoutujana’. Toisaalta mielenterveysdiagnoosi opintojen tai työn ulkopuolelle jäämisen taustalla aiheuttaa usein myös häpeän, arvottomuuden ja poikkeavuuden kokemuksia. Lisäksi järjestelmä tuottaa rajattua (bounded) kansalaisuutta (Rowe 2015), jossa täysivaltaisen yhteiskunnallisen osallisuuden ehtona näyttäytyy kuntoutuminen työmarkkinakansalaiseksi.

Tulokset avaavat näkökulman toiseuden ymmärtämisen ja toiseuttamisen rajalle. Työn ja opintojen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten elämäntilanteet ovat moninaisia, mutta tarve tulla arvostetuksi ja tunnustetuksi yhteiskunnan jäsenenä on tunnistettu tutkimuksissa laajasti. Tällöin tärkeänä sosiaalipoliittisena haasteena näyttäytyy nuorten kärsimyksen ja usein vaikeiden toimintakyvyn haasteiden tunnistaminen ilman, että heidän tilanteensa pelkistyy yksilölliseksi ongelmaksi. Samalla on syytä pohtia, missä määrin nuorilla on käytettävissään vaihtoehtoisia tapoja jäsentää elämäntilannettaan ja tuen tarvettaan diagnoosikielen ulkopuolella.

Näkymättömien näkymiä toiseuteen
Ville Tikka (Diakonissalaitos)

Esiteltävä tutkimus tukee STEA:n rahoittaman Näkymättömät-ohjelman osallisuustyötä sekä pyrkii tunnistamaan ja sanoittamaan niitä tekijöitä, jotka edistävät tai estävät osallisuuden kokemuksen rakentumista. Ohjelman tarkoituksena on 15 hankkeen voimin tavoittaa ihmisiä, joiden hyvinvointi on eri tavoin haavoittunut ja jotka jäävät usein yhteiskunnallisessa keskustelussa, päätöksenteossa tai palvelujärjestelmissä näkymättömään asemaan.

Heikon osallisuuden juurisyyt ovat moninaiset ja harvoin yhteen selkeään ja korjattavaan juurisyyhyn johdettavissa. Nykypäivälle ominaisena näyttäytyy merkityksen tunteen kiinnittyminen työkykyyn, usein jopa täystyökykyyn. Kokemus samanarvoisuudesta muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa typistyy näin hyvin yksinkertaistetusti veronmaksukykyyn ja yhteiskunnan etuuksiin ja tukiin – saajiin ja maksajiin. Monet juurisyyt myös linkittyvät palvelujärjestelmään ja siellä näkymättömäksi jäämiseen – oli syynä sitten sieltä putoaminen, sieltä poissulkeminen tai sen piirissä koettu kohtaamattomuus. Yleisesti voi puhua kohtaamisen nälästä eli aidosta, kokonaisena nähdyksi ja kohdatuksi tulemisen tarpeesta – puutteesta kohtaamisille, jotka eivät täytä jotain tiettyä tarvetta ja funktiota, vaan ovat sosiaalisesti tärkeitä itsessään.

Yhteiskuntaamme näyttää muodostuneen kohtaamiskuiluja, jotka aiheuttavat merkityksellisen vuorovaikutuksen epäonnistumisen erilaisten syitten takia. Ennakkoluulot, stereotypiat ja virheelliset oletukset voivat heikentää keskinäistä ymmärrystä, mutta toisinaan vuorovaikutuksen mahdollisuudet puuttuvat kokonaan. Monien osallistujien kokemukset kuulemattomuudesta viittaavat siihen, että osallisuuden haasteet liittyvät myös mahdollisuuksiin tulla tunnustetuksi yhteiskunnallisena toimijana ja osallisena julkisessa keskustelussa. Kuuntelemista ja erilaisten äänten kuulemista ja kuulumista voidaan ajatella politiikan peruskivenä, moniäänisen yhteiskunnan edellytyksenä. Samoin kuulematta ja kuuntelematta jättämistä, etenkin politiikan kontekstissa, voidaan pitää yhtenä vallankäytön muotona ja vallan piiristä sulkemisena.

Kohtaamiskuiluja syventävät myös yhteiskunnalliset muutokset, kuten matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen väheneminen sekä digitalisaation eriarvoistavat vaikutukset. Vaikka digitaaliset palvelut voivat lisätä osallistumismahdollisuuksia, ne voivat samanaikaisesti syrjäyttää henkilöitä, joilla ei ole riittäviä valmiuksia toimia digitaalisessa ympäristössä. Näin osallisuuden haasteet kytkeytyvät paitsi yksilöllisiin kokemuksiin myös laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, jotka määrittävät mahdollisuuksia tulla kohdatuksi, kuulluksi ja tunnustetuksi yhteisön täysivaltaisena jäsenenä.

Toiseuttaminen venäjänkielisessä vapaa-ajan järjestötoiminnassa: osallisuuden rajat, velvoitteet ja kuulumisen tunne

Anastasia Asikainen (Helsingin yliopisto)

Venäjänkieliset, Suomen suurin maahanmuuton myötä muodostunut kielivähemmistö (102 000 henkilöä, 2026), ovat olleet historiallisesti ja nyt sodan myötä enenevissä määrin Suomessa toiseutettu ryhmä (Jerman 2025). Tähän toiseuttamiseen on tullut Ukrainan täysimittaisen sodan myötä mukaan uudenlaisia stigmatisoivia piirteitä, joissa venäjänkielisiä kohtaan asetetaan myös mm. kansalliseen turvallisuuteen liittyviä epäluuloja.

Pohdin tässä esityksessä ehdollisen kuulumisen (Sadeghi 2023) käsitteen kautta, miten toiseuttaminen tulee näkyviin venäjänkielisille henkilöille suunnatun järjestötoiminnan arjessa. Tutkimuksen keskiössä ovat venäjänkielisten omat kokemukset uudessa poliittisessa ilmapiirissä. Venäjänkielisten osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on itsessään jännitteinen asia. Venäjänkielisten hiljaisuus ja passiivisuus yhteiskunnallisissa asioissa on aiemmin nostettu ongelmaksi (Varjonen et al. 2017), mutta nyt myös näkyvyys on esitetty ongelmallisena ja potentiaalisena materiaalina Venäjän valtion propagandalle. Tässä esityksessä yhdistän aiempaan tutkimukseeni (2017–2026) pohjaavaa aineistoa (havainnointi, haastattelut venäjänkielisille suunnatussa järjestötoiminnassa) ja pohdin jatkotutkimusaihetta tämän teeman ympäriltä.

Lähteet:

Jerman, H. (2025). The Hidden Minority: Perceptions of Belonging and Otherness in the Finnish – Russian Borderland. Berghahn Books.

Sadeghi, S. (2023). Conditional Belonging: The Racialization of Iranians in the Wake of Anti-Muslim Politics. NYU Press.

Varjonen, S., Zamiatin, A., Rinas, M., & Cultura-säätiö. (2017). Suomen venäjänkieliset:Tässä ja nyt: tilastot, tutkimukset, järjestökentän kartoitus. Cultura-säätiö.

2. Taloudellinen väkivalta yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä

Työryhmän vetäjät:
Marita Husso (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto), Sonja Tihveräinen (Tampereen yliopisto; Turun yliopisto) ja Hanna Mielismäki (Tampereen yliopisto)

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10. klo 14.30–17.30

14.30 Annamari Kangas-Kalinen, Marita Husso, Anniina Kaittila, Mari Karvinen, Sisko Piippo, Siiri Päätalo:
Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE-hanke)

15.00 Riikka Kanervo:
Romanssihuijaus taloudellisena väkivaltana

15.30 Tauko

15.45 Maria Normann:
Irrottautuminen romanssihuijaussuhteesta: mitä lähisuhdeväkivallan tutkimus voi opettaa?

16.15 Sonja Tihveräinen, Anniina Kaittila, Jarno Tuominen, Annamari Kangas-Kalinen, Marita Husso:
Digitaaliset teknologiat ja taloudellinen väkivalta lähisuhteissa

Perjantai 30.10. klo 9.00–11.30

9.00 Hanna Mielismäki:
Ikääntyneisiin kohdistuva taloudellinen väkivalta lähisuhteissa

9.30 Outi Kekkonen:
Intersecting Inequalities: Economic Abuse and Structural Vulnerability Experienced by Immigrant Women

10.00 Elli Hyväri:
Technology-Facilitated Violence and Economic Vulnerability

10.30 Nancy Lombard:
Book Presentation: The Routledge Handbook of Gender and Violence (2nd Edition)

2. Economic Abuse as a Social Policy Issue

Chairs: Marita Husso (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto), Sonja Tihveräinen (Tampereen yliopisto; Turun yliopisto) ja Hanna Mielismäki (Tampereen yliopisto)

Working Days

Thursday 29 October, 14.30–17.30

14.30 Annamari Kangas-Kalinen, Marita Husso, Anniina Kaittila, Mari Karvinen, Sisko Piippo, Siiri Päätalo:
Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE-hanke)

15.00 Riikka Kanervo:
Romanssihuijaus taloudellisena väkivaltana

15.30 Tauko

15.45 Maria Normann:
Irrottautuminen romanssihuijaussuhteesta: mitä lähisuhdeväkivallan tutkimus voi opettaa?

16.15 Sonja Tihveräinen, Anniina Kaittila, Jarno Tuominen, Annamari Kangas-Kalinen, Marita Husso:
Digitaaliset teknologiat ja taloudellinen väkivalta lähisuhteissa

Friday 30 October, 9.00–11.30

9.00 Hanna Mielismäki:
Ikääntyneisiin kohdistuva taloudellinen väkivalta lähisuhteissa

9.30 Outi Kekkonen:
Intersecting Inequalities: Economic Abuse and Structural Vulnerability Experienced by Immigrant Women

10.00 Elli Hyväri:
Technology-Facilitated Violence and Economic Vulnerability

10.30 Nancy Lombard:
Book Presentation: The Routledge Handbook of Gender and Violence (2nd Edition)

Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE-hanke)
Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto), Marita Husso (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Mari Karvinen (Turun yliopisto), Sisko Piippo (Itä-Suomen yliopisto) ja Siiri Päätalo (Turun yliopisto)

Taloudellinen väkivalta on tutkimusten mukaan yleinen, vakava ja usein muiden väkivallan muotojen kanssa limittyvä ilmiö, joka koskettaa ihmisiä koko elämänkaaren ajan. Taloudellista väkivaltaa on tutkimuksissa usein tarkasteltu osana parisuhdeväkivaltaa, mutta sitä esiintyy myös muissa lähisuhteissa ja lähisuhteiden ulkopuolella, ja sitä kokevat niin lapset, työikäiset kuin ikääntyneetkin. Taloudellisella väkivallalla on kaikissa elämänvaiheissa pitkäkestoisia taloudellisia, psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia. Taloudellinen väkivalta on kuitenkin toistaiseksi heikosti tunnettu väkivallan muoto ja jää usein tunnistamatta sosiaali- ja terveyspalveluissa, oikeus- ja turvallisuusviranomaisten toiminnassa sekä pankkipalveluissa. Avun hakemista vaikeuttavat usein erityiset häpeään ja tiedon puutteeseen liittyvät esteet. Taloudellista väkivaltaa koskeva tutkimus on ollut Suomessa vähäistä, ja etenkin lapsiin kohdistuva taloudellinen väkivalta on kansainvälisessä tutkimuksessakin heikosti kartoitettu ilmiö.

Työryhmässä esittelemme Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE) -tutkimushanketta (10/2025–12/2027). Hankkeen tavoitteena on tuottaa sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävää tietoa taloudellisen väkivallan ilmenemisestä, riskitekijöistä ja seurauksista eri elämänvaiheissa sekä tarjota tietoa palvelu- ja oikeusjärjestelmän kehittämiseksi.

Hankkeessa tutkitaan taloudellista väkivaltaa kolmessa elämänvaiheessa: lapsuudessa, työikäisillä ja ikääntyneillä. Tutkimuksen tavoitteena on 1) tarkastella, miten taloudellinen väkivalta ilmenee eri elämänvaiheissa, 2) selvittää taloudellisen väkivallan kokijoiden tuen tarpeita ja palvelujärjestelmän toimivuutta sekä 3) paikantaa ja kehittää toimivia käytäntöjä taloudellisen väkivallan kokijoiden tukemiseksi ja jalkauttaa tutkimustulokset työkäytäntöihin. Aineistoina käytetään väestötason kyselyä, joka kartoittaa taloudellisen väkivallan kokemista ja tekemistä eri elämänvaiheissa, ammattilaisten yksilö- ja ryhmähaastatteluja sekä skenaariotehtäviä, joilla arvioidaan ammattilaisten kykyä tunnistaa taloudellista väkivaltaa. Lisäksi aineistoon kuuluvat monialaisen työskentelymallin pilotissa kerätyt haastattelut ja aiempi tutkimuskirjallisuus. Tutkimuksen konsortiossa ovat tutkijatyöpanoksella mukana Turun yliopisto (sosiaalityö, psykologia), Tampereen yliopisto (sosiaalipolitiikka) ja Itä-Suomen yliopisto (sosiaalityö).

Romanssihuijaus taloudellisena väkivaltana
Riikka Kanervo (Tampereen yliopisto)

Verkossa tapahtuva romanssihuijaus (romance scam, romance baiting) on rikos, jossa tekijä käyttää valheellista identiteettiä vakuuttaakseen uhrin aidosta intiimistä suhteesta. Kyseessä on yksi taloudellisen väkivallan muoto: vahinko syntyy suhteen luottamuksellisesta luonteesta, ja uhrit/selviytyjät kokevat vakavia emotionaalisia, taloudellisia ja psykologisia seurauksia. Heille tarjottava tuki on kuitenkin edelleen hyvin rajallista.

Romanssihuijaus kietoutuu usein muihin rikoksiin, kuten sijoitushuijauksiin ja seksuaaliseen kiristykseen (sextortion), ja huijauksen paljastuttua tekijä voi esiintyä juristina tai poliisina kiristääkseen lisämaksuja. Aihetta on tutkittu vähän, ja tutkimuskenttä on teoreettisesti hajanainen. Ilmiöllä on yhtymäkohtia lähisuhdeväkivallan ei-fyysisiin muotoihin, erityisesti taloudelliseen hyväksikäyttöön ja eristämiseen. Tekoäly ja deepfaket lisäävät digitaalisesti välitetyn pakottamisen riskiä.

Esitys haastaa väärinkäsityksiä, jotka vähättelevät romanssihuijauksen vakavuutta. Kun suhteen ”aitoutta” kyseenalaistetaan, uhrin kokemus voi mitätöityä, ja epäluottamukseen keskittyvä valistus on ristiriidassa rakkauden relationaalisen logiikan kanssa, jossa välittäminen ja uskominen koetaan moraalisesti välttämättömiksi. Tekijät hyödyntävät olemassa olevaa syrjintää, minkä vuoksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat erityisen haavoittuvia, kun taas patriarkaaliset ja heteronormatiiviset rakkauskäsitykset siirtävät vastuuta uhrille.

Esittelemme alustavia tuloksia romanssihuijausten uhrien/selviytyjien ja heidän läheistensä haastatteluista (N=20). Havainnot osoittavat, että seuraukset ulottuvat taloudellista menetystä laajemmalle, ja valottavat, miksi yhteydenpitoa ja rahansiirtoja jatketaan varoitusmerkeistä huolimatta. Puolustamme uhria validoivaa ja rakenteellisesti tietoista ennaltaehkäisyä ja tukea, ja asemoimme ilmiön osaksi organisoitunutta rikollisuutta, joka siirtää kustannuksia uhreille ja heidän kotimailleen.

Irrottautuminen romanssihuijaussuhteesta: mitä lähisuhdeväkivallan tutkimus voi opettaa?

Maria Normann (Tampereen yliopisto)

Verkossa tapahtuva romanssihuijaus (romance scam, romance baiting) on rikos, jossa tekijä rakentaa valheellisen identiteetin ja hyödyntää emotionaalista manipulaatiota vakuuttaakseen uhrin suhteen aitoudesta ja luottamuksellisuudesta. Kun uhri on vakuuttunut suhteen aitoudesta, tekijä alkaa hyödyntää saavutettua luottamusta tavoitellakseen taloudellista hyötyä esimerkiksi raha- ja palveluspyyntöjen avulla. Kokijat jatkavat usein huijaussuhdetta ja rahalähetyksiä läheisten, pankkien tai poliisin varoituksista sekä omista epäilyksistään huolimatta.

Romanssihuijaus kietoutuu usein muihin rikoksiin, kuten sijoitushuijauksiin, intiimeillä kuvilla kiristämiseen (sextortion) ja rahanpesuun. Lisäksi huijauksen kohteeksi joutuneilla on kohonnut riski altistua uusille huijausyrityksille huijaussuhteen päätyttyä. Romanssihuijauksen haitat eivät rajoitu taloudellisiin menetyksiin, vaan kokijat kuvaavat vakavia emotionaalisia, sosiaalisia ja psykologisia seurauksia.

Romanssihuijauksia on tutkittu sekä Suomessa että kansainvälisesti verrattain vähän, ja tutkimuskenttä on teoreettisesti hajanainen. Ilmiöllä on kuitenkin yhtymäkohtia lähisuhdeväkivallan eri muotoihin, esimerkiksi taloudelliseen hyväksikäyttöön ja henkiseen väkivaltaan.

Esityksessä tarkastelen romanssihuijaussuhteesta irrottautumisen kokemuksia. Esitys perustuu vuonna 2026 kerättyyn haastatteluaineistoon, joka koostuu 23 romanssihuijauksen kokeneen henkilön sekä heidän läheistensä haastattelusta. Aineisto on kerätty yhdessä väitöskirjatutkija Riikka Kanervon kanssa.

Erityisesti analysoin, miten kokijat kuvaavat rahalähetysten lopettamista, emotionaalista ja psykologista irtautumista sekä niitä tekijöitä, jotka tukevat tai vaikeuttavat irrottautumispäätöksessä pysymistä. Esitys ammentaa lähisuhdeväkivallan tutkimuksesta, jossa irtautumista tarkastellaan jatkuvana prosessina. Tavoitteena on syventää ymmärrystä romanssihuijauksista relationaalisena ilmiönä ja tuottaa tietoa kokijoille suunnatun tuen kehittämiseksi.

Digitaaliset teknologiat ja taloudellinen väkivalta lähisuhteissa

Sonja Tihveräinen (Tampereen yliopisto), Anniina Kaittila (Turun yliopisto), Jarno Tuominen, (Turun yliopisto), Annamari Kangas-Kalinen (Turun yliopisto) ja Marita Husso (Tampereen yliopisto)

Viime vuosikymmeninä taloudellisten asioiden hoitaminen on suurelta osin siirtynyt digitaalisille alustoille. Sähköinen tunnistautuminen sekä digitaaliset pankki- ja maksupalvelut eivät ole ainoastaan helpottaneet ihmisten arkea, vaan ne ovat myös luoneet uusia keinoja nykyisen tai entisen kumppanin taloudelliseen vahingoittamiseen. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erilaisia teknologiavälitteisen taloudellisen väkivallan muotoja (digitally facilitated economic abuse, DFEA). Aineisto koostuu väkivaltatyön ammattilaisilta kerätyn verkkokyselyn 102 avovastauksesta sekä neljästä fokusryhmähaastattelusta (n=15).

Tulosten perusteella teknologiavälitteinen taloudellinen väkivalta voidaan luokitella kahteen päätyyppiin: teknologiavälitteiseen taloudelliseen hyväksikäyttöön ja teknologiavälitteiseen taloudelliseen kontrolliin. Teknologiavälitteinen taloudellinen hyväksikäyttö sisältää kolme erillistä muotoa: tekijä (1) varastaa kokijan varoja, (2) käyttää kokijan henkilöllisyyttä saadakseen taloudellista hyötyä tai (3) uhkaa aiheuttaa kokijalle taloudellista vahinkoa. Teknologiavälitteinen taloudellinen kontrolli puolestaan tarkoittaa joko (1) kokijan hallitsemista taloudellisen kontrollin avulla tai (2) kokijan valvontaa digitaalisten alustojen, kuten verkkopankin, kautta.

Tutkimuksen tulokset korostavat tarvetta tarkastella kriittisesti digitaalisia käytäntöjä ja alustoja niiden väärinkäyttömahdollisuuksien vähentämiseksi. Teknologiavälitteisen taloudellisen väkivallan ehkäiseminen edellyttää yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden, päättäjien, poliisin, syyttäjälaitoksen sekä rahoitus- ja teknologiasektorin toimijoiden välillä. Esitys pohjautuu aiemmin julkaistuun artikkeliin: Kaittila, A., Tihveräinen, S., Hietamäki, J., Tuominen, J., Nipuli, S., Kangas-Kalinen, A., Nyqvist, L. & Husso, M. (2026). Digital technologies and economic abuse in intimate relationships: perceptions of clinical professionals who work with victim-survivors of violence in Finland. Nordic Social Work Research, 1–17. https://doi.org/10.1080/2156857X.2026.2677880

Ikääntyneisiin kohdistuva taloudellinen väkivalta lähisuhteissa
Hanna Mielismäki (Tampereen yliopisto)

Taloudellinen väkivalta on yleisimpiä ikääntyneiden kokemia väkivallan muotoja. Väkivallan tekijä on tyypillisesti ikääntyneen perheenjäsen, kuten aikuinen lapsi. Tekijä voi esimerkiksi käyttää tai ottaa luvatta haltuunsa ikääntyneen omaisuutta tai painostaa allekirjoittamaan taloudellisia asiakirjoja. Ikääntyneiden riskiä joutua taloudellisen väkivallan kohteeksi lisäävät korkea ikä, muistisairaudet, heikentynyt terveys, päivittäinen avuntarve ja riippuvuus läheisten avusta. Ilmiötä on tutkittu kansainvälisestikin katsoen melko vähän. Tutkimustarve on suuri, koska ikääntyneet ovat erityisen haavoittuvassa asemassa kohdatessaan taloudellista väkivaltaa.

Esitys perustuu Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta (EBUSE)-tutkimushankkeessa vuonna 2026 kerättävään aineistoon. Aineisto koostuu sosiaalityön, väkivaltatyön, finanssialan ja oikeusjärjestelmän asiantuntijoiden puolistrukturoiduista haastatteluista. Haastatteluaineistoa on analysoitu laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten asiantuntijat kuvaavat ikääntyneisiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan ilmenemistä ja seurauksia sekä palvelu- ja oikeusjärjestelmän valmiuksia tunnistaa taloudellista väkivaltaa ja vastata ikääntyneiden tuen tarpeisiin. Tässä työryhmäesityksessä tarkastellaan ikääntyneisiin kohdistavaa taloudellista väkivaltaa erityisesti vanhempi-lapsisuhteessa.

Alustavien tulosten perusteella ikääntyneisiin kohdistuvaa taloudellista väkivaltaa luonnehtivat vastavuoroiset mutta epätasapainoiset riippuvuussuhteet ikääntyneen ja väkivallan tekijän välillä sekä toisaalta ikääntyneen tunnesiteet väkivallan tekijään. Tekijä voi olla riippuvainen ikääntyneen taloudellisista resursseista esimerkiksi päihteidenkäytön tai peliriippuvuuden vuoksi, kun taas ikääntynyt voi olla riippuvainen tekijästä tukiverkoston puutteen vuoksi. Taloudelliseen väkivaltaan kietoutuu usein myös muita väkivallan muotoja, erityisesti henkistä väkivaltaa, ja jopa vakavaa fyysistä väkivaltaa. Kokijoille tämä aiheuttaa taloudellisten menetysten lisäksi turvattomuutta, pelkoa ja häpeää, mikä taas voi lisätä syrjäytymisriskiä. Analysoiduissa kuvauksissa väkivalta paikantui osaksi elämänkulun aikana rakentunutta ylisukupolvista väkivallan jatkumoa.

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen on vaikeaa sekä väkivallan kokijalle että ammattilaisille. Avun hakemista estävät häpeä, väkivallan kokemusten vähättely, syyllisyyden tunne tilanteesta, pelko läheissuhteen menettämisestä sekä epätietoisuus siitä, voiko omaan tilanteeseen saada apua. Haastateltavien mukaan työntekijältä vaaditaan pitkäjänteistä työskentelyä ikääntyneen luottamuksen saavuttamiseksi. Turvallisuuden ja taloudellisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen edellyttää tukiverkoston muodostamista sekä tukea esimerkiksi pankkiasioinnissa ja asumisratkaisuissa. Alustavat tulokset osoittavat, että sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvitaan lisää taloudellista väkivaltaa koskevaa osaamista sekä tiiviimpää yhteistyötä finanssialan toimijoiden ja poliisin kanssa.

Intersecting Inequalities: Economic Abuse and Structural Vulnerability Experienced by Immigrant Women

Outi Kekkonen (Tampere University)

Intersectionality provides a framework for examining the structural inequalities that position individuals at the intersections of multiple forms of vulnerability. Immigrants experiencing intimate partner violence encounter specific forms of abuse as well as structural barriers when seeking help. This presentation explores economic abuse experienced by immigrant women as a form of domestic violence and abuse (DVA) and asks how social inequality and economic abuse intertwine to produce both structural and individual vulnerability.

The data consist of five individual and group interviews involving a total of nine social service professionals working in immigrant support services and community-based domestic violence services. The data were analysed using qualitative content analysis, and the findings were interpreted through an intersectional lens focusing on individual and structural forms of vulnerability.

The findings indicate that immigrants who had experienced DVA were also subjected to economic abuse, which occurred both within Finland and transnationally through the use of digital technologies. When abuse was perpetrated across national borders, intervention was described as particularly challenging due to the absence of cooperation between authorities in different countries. Discrimination experienced by immigrants was seen to contribute to financial dependence on the perpetrator, while structural barriers reduced opportunities to leave abusive relationships. The analysis demonstrates that intersecting structures of inequality and limited access to resources place immigrant victim-survivors in a particularly vulnerable position. Addressing economic abuse cannot be achieved solely through individual-level protection measures; change is also needed in service structures, cultural attitudes, and the development of international cooperation.

Technology-Facilitated Violence and Economic Vulnerability
Elli Hyväri (Tampere University)

While research on technology-facilitated violence has expanded in recent years, less attention has been paid to its economic consequences. This study examines economic vulnerability associated with technology-facilitated violence from the perspectives of social service professionals and individuals subjected to technology-facilitated violence. The data consist of open-ended survey responses from survivors of technology-facilitated violence and quantitative survey data collected from social service professionals.

The findings indicate that economic vulnerability emerged through financial costs, resource losses, and the practical measures required to protect oneself from violence. Although social service professionals primarily associated technology-facilitated violence with psychological harms among their clients, survivors' accounts also highlighted its economic and socio-material consequences. Survivors described how technology-facilitated violence affected their ability to work through prolonged work disability, transitions to part-time employment, and periods of sick leave. Experiences of violence were also described as undermining professional agency. Economic vulnerability thus extended beyond direct financial costs and resource losses to reduced participation in working life.

The findings highlight that the impacts of technology-facilitated violence extend beyond digital environments and become embedded in survivors' socio-material realities. Beyond direct economic harms, survivors described consequences for well-being and participation in working life that may contribute to economic vulnerability over time. Recognizing these broader socio-material consequences is essential for developing effective responses to technology-facilitated violence.

Book Presentation: The Routledge Handbook of Gender and Violence (2nd Edition)
Nancy Lombard (Glasgow Caledonian University)

This fully revised and expanded second edition provides a comprehensive and authoritative overview of the latest research in the field of gender and violence.

Divided into five distinct parts, this new edition includes additional sections on structural and institutional violence and responses to gendered violence. The specially commissioned 44 chapters delve into key issues and debates surrounding different forms of violence and abuse, examining how these are framed by gender, power and intersectionality. Space has been created for new authors and their research, and to document changes in legislation and the ways in which different violences are named, understood, institutionalised, contextualised and prioritised. Offering a diversity of perspectives, with authors spanning criminology, social policy, sociology, geography, health, media and law, alongside activists and members of third sector organisations, this edition aims to highlight that gendered violence is both an age-old and continuing social problem.

By providing an up-to-the-minute snapshot of current scholarship as well as signposting many fruitful avenues for future research, this handbook will be an invaluable resource for scholars and an indispensable teaching tool in the classroom. It will also be of interest to students, academics, social workers and other professionals working to end gender-based violence.

3. Welfare states and ecological sustainability

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.

14.30	Rethinking the paradigm of wellbeing for sustainability? Analysis of Finnish government programs in 1983–2023. Annika Lonkila et al.
15.00	Compensation and the willingness to accept economic losses: socioeconomic heterogeneity in public support for the sustainability transition. Laura Heiskala et al.
15.30	break
15.45	Limiting wealth, emissions or luxuries to advance sustainable welfare? Alisa Rannikko
16.15	Household debt, an eco-social policy problem? Ira Vainikainen
16.45–17.00	Closing discussion on welfare states and ecological sustainability

Rethinking the paradigm of wellbeing for sustainability? Analysis of Finnish government programs in 1983–2023

Annika Lonkila (University of Jyväskylä), Linda Majander (University of Jyväskylä), Teea Kortetmäki (University of Jyväskylä), Liia-Maria Raippalinna (University of Jyväskylä) and Miikka Salo (University of Jyväskylä)

The pursuit of wellbeing, or good life, has long guided the functioning of societies, and the prevailing understanding of wellbeing significantly steers societal objectives. Welfare states represent a particular case where human wellbeing is supported through a wide set of social and public policies to achieve equality, liberty, and opportunity for self-development. However, the pursuit of wellbeing in the welfare state has traditionally focused heavily on material needs, significantly accelerating climate change and environmental degradation on the global scale. This paper empirically examines the prevailing paradigm of wellbeing in the Finnish welfare state and explores its tensions with sustainability.

Based on a qualitative analysis of Finnish government programs in 1983–2023, we distil the prevalent wellbeing paradigm by analyzing wellbeing constituents in Finnish society and the ontological, normative and epistemological assumptions of the modern worldview. We confirm the human exemptionalist paradigm that has been found to ground social policies in Western welfare states, and show wellbeing to be closely attached to the norm of self-responsibility and individual desire fulfilment. Further, we find that in Finnish government plans, human wellbeing is increasingly evoked as a means for supporting the fiscal balance of the state, instead of an intrinsic societal objective. We conclude that the contemporary understanding of wellbeing may hamper a transformation towards sustainable wellbeing in three ways: first, by promoting the consumerisation of wellbeing; second, through a narrow understanding of freedom focused on individual rights, and third, by fostering an instrumentalized human-nature relationship.

Compensation and the willingness to accept economic losses: socioeconomic heterogeneity in public support for the sustainability transition

Aki Koivula (University of Turku), Jukka Sivonen (Finnish Institute for Health and Welfare (THL)) and Laura Heiskala (University of Turku)

Sustainability transition entails structural changes that may reduce production in certain sectors, making economic trade-offs unavoidable. This study examines how Finnish citizens evaluate these trade-offs and under what conditions they support the transition. We focus on three aspects: willingness to support the sustainability transition despite economic losses, the role of compensation mechanisms, and variation across socioeconomic groups in these views. Using a nationally representative INVEST longitudinal study on wellbeing from Finland (N=3299), respondents assessed scenarios where the sustainability transition either increased or decreased household income, with or without compensation for the economic loss. According to our results, compensation significantly raises support, with job creation and retraining opportunities ranked above direct income compensation. Socioeconomic differences emerge primarily in loss tolerance: higher-status individuals are more likely to support the transition without compensation, while lower-status groups show stronger conditional effects of compensation. Job creation has the greatest impact among lower-status respondents, whereas education resonates more with higher status groups. These findings underscore that legitimacy for the sustainability transition depends not only on broad normative support but also on well-designed compensation strategies that address distributive fairness.

Limiting wealth, emissions or luxuries to advance sustainable welfare?
Alisa Rannikko (Tampere University)

Limiting overconsumption in an equitable way is central to transformation towards sustainable welfare, aiming to satisfy needs within planetary boundaries (e.g. Büchs & Koch 2017). To enact and operationalize such a ceiling in policy making, clarifying what constitutes overconsumption and what policy options are available to limit it is in order. Previous research on ecosocial policy has suggested variety of "ceiling policies" aiming at limiting overconsumption and unequal accumulation of resources (e.g. Fromberg & Lund 2024). However, analysis of the potentials of the different policy options to promote sustainable welfare has yet been lacking. Moreover, conceptual discussion of the meaning of overconsumption in relation to sustainable welfare lacks clarity.

To enhance conceptual clarity, I discuss the concept of overconsumption (Millward-Hopkins & Fisch-Romito 2025) with sustainable welfare criteria (Bohnenberger 2020; Büchs 2021). Through the discussion, I form an analytical tool for teasing out how different ceiling policies may promote sustainable welfare through limiting different types of overconsumption. I use it to analyse three types of ceiling policies: 1) monetary limitations (income and wealth caps and taxes), 2) uniform environmental limitations (carbon taxes and caps), and 3) luxury limitations (luxury carbon tax, rationing luxury commodities).

References:

Bohnenberger, K. (2020). Money, vouchers, public infrastructures? A framework for sustainable welfare benefits. Sustainability, 12(2), 596.

Büchs, M. (2021). Sustainable welfare: How do universal basic income and universal basic services compare? Ecological Economics, 189, 107152.

Büchs, M., & Koch, M. (2017). Postgrowth and wellbeing: Challenges to sustainable welfare. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Fromberg, C., & Lund, J. F. (2024). Tracing the contours of the ecosocial project: A review of policy proposals. Journal of Cleaner Production, 467, 142804.

Millward-Hopkins, J., & Fisch-Romito, V. (2025). We have to talk about overconsumption (in three different ways). Environmental Research Letters, 20(3), 031007.

Household debt, an eco-social policy problem?

Ira Vainikainen (University of Jyväskylä)

Productivist welfare states expect citizens to keep the economy going while everyday consumption is increasingly financed with debt. Yet, the importance of household debt remains a mystery in sustainable welfare research.

As a first step towards understanding the role of debt, I am working on a comparative analysis of consumption attitudes and indebtedness in three European welfare states. I am using multiple regression analysis to investigate whether indebtedness impacts ecological, frugal or hedonistic consumption attitudes in Finland, Sweden and the UK using Consumers in Crises 2025 panel data. Preliminary results hint that having more problems with debt repayment may be connected to more hedonistic consumption attitudes.

The study is part of a larger doctoral dissertation concerning the role of household debt in the structural overconsumption and production in welfare states. Could credit and debt regulation serve as eco-social policies in a welfare state trying to downscale consumption?

5. Köyhyys ennen ja nyt: kokemukset, merkitykset ja käsitteet

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10. klo 14.30-17.30.

Minna Harjula:
Köyhyysturva ja avunsaajan kansalaisasema Suomessa 1852−2025: lähtökohtia murrosten ja jatkuvuuden tarkasteluun

Jonna Mäkelä:
Köyhyystietoinen sosiaalityö lapsiperheen asiakasvanhemman ja työntekijän kohtaamisissa: Tutkimus taloudellisen tilanteen käsittelystä vuorovaikutuksessa

Lari Hokkanen & Jaakko Kuorikoski:
Kausaalimallinnus köyhyyden dynamiikan jäsentäjänä: esimerkkinä rakenteellinen selittäminen

Hanne Lamberg:
Lasten köyhyyskokemukset 2000-luvun Euroopassa

Terhi Kylliäinen:
Risk groups and dynamics of over-indebtedness in Britain 2009-2023: a longitudinal panel data study on household arrears

Saana Raittila-Salo:
Materiaalinen köyhyys, verkostoköyhyys, hoivaköyhyys... Köyhyyskokemuksia ja niukkuuden seurauksia Etelä-Afrikan maaseudulla

Köyhyysturva ja avunsaajan kansalaisasema Suomessa 1852–2025: lähtökohtia murrosten ja jatkuvuuden tarkasteluun
Minna Harjula

Esittelen esitelmässäni köyhien kansalaisasemaa pitkällä aikavälillä analysoivan tutkimushankkeeni lähtökohtia ja alustavia tuloksia. Tarkastelen, miten yhteiskunnan viimesijaiseen köyhyysturvaan turvautuminen on eri aikoina muovannut mahdollisuutta osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen täysivaltaisena jäsenenä. Tutkimukseni kattaa ajanjakson vaivaisavusta (1852–1878, 1879–1922), köyhäinapuun (1923–1956), huoltoapuun (1957–1983) sekä toimeentulotukeen (1984–2025).

Lähestyn köyhien kansalaisasemaa lakisääteisten oikeuksien ja velvollisuuksien sekä paikallisten käytäntöjen ja arkisen toiminnan tuloksena rakentuvana yhteiskuntaan kuulumisen yhteenkietoutumana, jota nimitän eletyksi kansalaisuudeksi. Nivon tutkimusotteeni yhteiskuntahistorian, kokemuksen historian ja rakennehistorian lähtökohtiin. Käytän yhdessä Heikki Kokon kanssa kehitettyjä kokemuskerrostuman ja kokemusnäyttämön käsitteitä, joilla nivon yksilöiden arkiset kokemukset ja toimijuuden yhteiskunnan rakenteisiin. Kokemuskerrostuma viittaa yhteiskunnassa laajalti vakiintuneisiin ja hyväksyttyihin merkityksenantoihin, jotka ohjaavat ihmisten kokemista ja tulkintaa maailmasta. Kokemusnäyttämö-käsitteen avulla avautuu näkökulma niihin konkreettisiin köyhyysturvan anomisen ja saamisen tilanteisiin, joissa köyhyyskansalaisuus rakentuu, sekä näissä tilanteissa vaikuttaviin kokemuskerrostumiin.

Erittelen esitelmässäni köyhyysturvan varassa elävien oikeuksien ja velvollisuuksien ajallista kehitystä. Murrosten ja jatkuvuuksien tarkastelu osoittaa, ettei pohjimmaisen tuen saajien kansalaisasema ole hyvinvointivaltiokehityksen myötä suoraviivaisesti kohentunut vaan pohjimmaisen, tarveharkintaisen köyhyysturvan varassa eläminen tuottaa edelleen kavennettuja kansalaisoikeuksia, eriarvoisuutta ja ulkopuolisuutta. Ajallinen vertailu nostaa esiin yhtäläisyyksiä 1800-luvun lopun liberaalin politiikan ja nykyisen uusliberaalien politiikan välillä: viimesijainen apu on ehdollista, siihen liittyy työvelvoitteita ja painopiste on yksilön velvollisuuksissa eikä oikeuksissa. Hyvinvointivaltion rakentamisen huippukausi 1970- ja 1980-luvuilla näyttää vaiheelta, jolloin köyhän yksilön tasavertaiset oikeudet ja yhteiskuntaan kuuluminen korostuivat.

Köyhyystietoinen sosiaalityö lapsiperheen asiakasvanhemman ja työntekijän kohtaamisissa: Tutkimus taloudellisen tilanteen käsittelystä vuorovaikutuksessa

Jonna Mäkelä

Lapsiperheiden pienituloisuus ja talousvaikeudet lisääntyvät Suomessa huolestuttavasti. Vuonna 2024 noin 13,8 prosenttia lapsista eli 137400 lasta asui pienituloisessa perheessä. Sosiaalityön palveluissa kohdataan vaikeissa taloudellisissa tilanteissa olevia ja pienituloisia lapsiperheiden vanhempia. Sosiaalityöllä onkin entistä merkittävämpi rooli lapsiperheiden talousvaikeuksien kohtaamisessa, sillä asiakkaan taloudellisen tilanteen selvittäminen ja harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntäminen kuuluvat olennaisesti sosiaalityöntekijän tehtäviin. Vuosina 2025–2029 toteutettava artikkeliväitöskirjani kohdistuu sosiaalityön asiakkaana olevan vanhemman ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen ja kielen tarkasteluun silloin, kun vanhempi elää vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, on pienituloinen tai kokee köyhyyttä elämäntilanteessaan. Tutkimuksessani kysyn, miten köyhyys kohdataan sosiaalityössä ja millaiset tekijät edistävät tai estävät kohdatuksi tulemista. Tarkastelen kolmessa osatutkimuksessani sosiaalityön aiempia tutkimuksia lapsiperheköyhyydestä, sosiaalityön asiakkaiden ja työntekijöiden luonnollisia vuorovaikutustilanteita, sekä taloudellisen tilanteen kielellistä sanoittamista ja siihen kytkeytyviä käsitteitä diskursiivisin menetelmin. Kielen ja käsitteiden tutkiminen sosiaalityön kohtaamisissa on tärkeää, sillä pienituloisuus on aiheena arkaluonteinen, henkilökohtainen ja se saatetaan kokea häpeällisenä. Kielenkäytöllä voidaan sekä lisätä että vähentää toiseuttavia kokemuksia ja vaikuttaa siihen, miten asiakkaita voidaan auttaa. Tutkimus tuottaa tietoa köyhyyden kohtaamisesta palvelujärjestelmässä, köyhyydessä elämisestä sekä köyhyydestä yhteiskunnallisena ongelmana. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys kytkeytyy köyhyystietoisen sosiaalityön teoriaan, johon sosiaalityön vuorovaikutuksen diskursiivinen tutkimus tuo uudenlaisen tieteellisen ulottuvuuden. Esityksessäni esittelen artikkeliväitöskirjani alustavan tutkimussuunnitelman.

Kausaalimallinnus köyhyyden dynamiikan jäsentäjänä: esimerkkinä rakenteellinen selittäminen

Lari Hokkanen & Jaakko Kuorikoski

Köyhyystutkimus on kiinnostunut köyhyyden syistä ja seurauksista, ja syy-seurauspuhe on kirjallisuudessa yleistä. Silti eksplisiittinen teoretisointi köyhyyden syistä on hajanaista, ja kilpailevia teorioita (käyttäytymistieteellisiä, rakenteellisia ja poliittisia) testataan harvoin toisiaan vastaan (Brady 2019; Calnitsky 2018). Esitämme, että kausaalimallinnus tarjoaa välineen tämän hajanaisuuden purkamiseen. Kausaalimallinnuksella tarkoitamme asyklisiin kausaalimalleihin perustuvaa tapaa representoida kausaalisia järjestelmiä (Pearl 2009; Spirtes ym. 2000; Woodward 2003). Sen avulla voidaan tehdä eksplisiittiseksi, miten järjestelmän oletetaan toimivan, konkretisoida teorioita testattavaan muotoon ja arvioida kausaaliväitteitä havaintoaineistosta ilman todellisia interventioita. Näkökulma ei syrjäytä kuvailua, ymmärtämistä tai ennustamista, vaan täsmentää niitä.

Sovellamme lähestymistapaa rakenteelliseen selittämiseen. Bradyn (2019) mukaan rakenteellisen selityksen on tehtävä ymmärrettäväksi, millä mekanismeilla rakenteet muokkaavat kulttuuria ja käyttäytymistä ja sitä kautta köyhyyttä — ja mahdollisesti myös, miten köyhyys itse muokkaa rakenteita. Mitä siis oikeastaan väitetään, kun sanotaan palvelujärjestelmän ominaisuuksien tai eriarvoisuuden tason vaikuttavan yksilö- ja makrotason lopputulemiin? Esimerkkinä vertaamme kahta tapaa jäsentää rakenteen ja yksilön suhde: kognitiivisesti orientoitunutta köyhyyden psykologiaa (Mani ym. 2013) ja sosioekologista näkökulmaa (Sheehy-Skeffington ym. 2025).

Kun näiden oletukset kirjoitetaan auki kausaalimallien kielellä, teoriat osoittautuvat erimielisiksi siitä, missä kohdin kausaalirakennetta rakenteelliset tekijät vaikuttavat ja mitä muuttujia ylipäänsä on mielekästä pitää manipuloitavina. Ero ei ole vain painotuksellinen: se johtaa erilaisiin ennusteisiin siitä, mihin sosiaalipoliittiset interventiot purevat. Työryhmän teemaan kytkeytyen esitämme, että kausaalimallien kieli tekee näkyväksi myös köyhyyden pysyvyyden.

Takaisinkytkennät ja hyvinvointivaltion omat toimintalogiikat voidaan mallintaa osaksi järjestelmää sen sijaan, että ne jäisivät selityksen ulkopuoliseksi taustaksi. Näin köyhyyden ja sen hallinnan paradoksaalinen suhde voidaan muotoilla täsmällisenä ja periaatteessa testattavana väitteenä.

Lasten köyhyyskokemukset 2000-luvun Euroopassa
Hanne Lamberg

Lapsiperheköyhyys on kasvanut Suomessa ja muualla Euroopassa. Sen vuoksi on entistä tärkeämpää ymmärtää lasten omia kokemuksia köyhyydessä elämisestä. Lapsen oikeuksien näkökulmasta on myös perusteltua, että lapset pääsevät kertomaan näkemyksensä heihin vaikuttavista asioista ikätasoon sopivalla tavalla.

Vaikka köyhyystutkimuksella on pitkät perinteet, lasten osallistuminen tutkimuksiin on ollut vähäistä. Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastelemme, miten lasten köyhyyskokemuksia on tutkittu Euroopassa 2000-luvulla ja millaisia lasten kokemukset ovat. Aineisto koostuu neljästätoista vertaisarvioidusta englanninkielisestä artikkelista vuosien 2000 ja 2023 välillä. Data kattaa 5-19-vuotiaita lapsia ja nuoria (N = 55 543) 21:ssä eri Euroopan maasta. Aineistoa analysoidaan teemoittelulla ja sisällönanalyysilla.

Lasten kokemukset köyhyydessä elämisestä voidaan jaotella materiaaliseen, sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen. Materiaalisella ulottuvuudella lapset kokevat ruokaturvattomuutta ja nälkää, puutteellisia asumisolosuhteita ja taloudellisia vaikeuksia. Sosiaalisella ulottuvuudella lapset kokevat sosiaalista eristyneisyyttä, voimakkaita tunnereaktioita ja perheen tukea. Yhteiskunnallisella ulottuvuudella lapset tunnistavat köyhyyden rakenteelliseksi ongelmaksi, kuvaavat koulutuksen esteitä ja tunnistavat köyhyyttä vähentävien toimenpiteiden tärkeyden.

Tutkimus korostaa, että lasten näkökulma on keskeinen köyhyyden moniulotteisuuden ja arkisten merkitysten ymmärtämiseksi, eikä köyhyyttä pitäisi tarkastella pelkästään aikuisten näkökulmista käsin.

Risk groups and dynamics of over-indebtedness in Britain 2009-2023: a longitudinal panel data study on household arrears

Terhi Kylliäinen

This article-based PhD research proposal examines over-indebtedness in Britain during 2009-2023 using Understanding Society data, also known as United Kingdom Household Longitudinal Study. While cross-sectional studies on over-indebtedness are relatively abundant, longitudinal studies remain limited. By utilizing this rich panel data, the study will address this gap in existing literature.

As single agreed definition for over-indebtedness does not exist, existing research has been conducted using a wide array of definitions and measures. This study draws upon European Commission's (2023, 8, 21) definition and focuses on being in arrears on household bills. Getting into arrears is considered a last-resort action by low-income households to manage their finances (Dagdeviren et al. 2019, 7) and places the study in the field of poverty research.

The overarching aim is to investigate whether and how the nature of over-indebtedness and its main risk groups have changed in Britain during the study period compared to earlier research.

The first article, a scoping literature review, provides an overview of how over-indebtedness has been defined and which socio-economic groups identified as risk groups in Britain in earlier research, drawing upon European research where relevant.

The second article uses sequence analysis (using R) and cluster analysis to identify different trajectories of being in arrears and identify socio-economic groups (defined by family type, education, income, work status, age) most at risk of persistent arrears.

The third article uses dynamic panel logistic regression models to study young single adults, a new risk group for poverty in Europe, and examines whether this group is also at a higher risk of arrears. The article also examines whether the NEET (18-24 year-olds not in education, employment or training) experience a higher risk of arrears compared to their peers in employment or education, and/or a higher risk of a 'scarring effect' later in life.

Bibliography:

Dagdeviren, H., Balasuriya, J., Luz, S., Malik, M., & Shah, S. (2019). Financialisation, Welfare Retrenchment and Subsistence Debt in Britain. New Political Economy. DOI: 10.1080/13563467.2019.1570102

European Commission (2023) Study on European consumers' over-indebtedness and its implications: Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. https://vidensfunktionen.dk/wp-content/uploads/2023/10/European-Commission-Study-of-consumer-over-indebtedness-and-its-implications-2023.pdf

Materiaalinen köyhyys, verkostoköyhyys, hoivaköyhyys… Köyhyyskokemuksia ja niukkuuden seurauksia Etelä-Afrikan maaseudulla
Saana Raittila-Salo

Tässä esityksessä tarkastelen mosambikilaistaustaisten ikääntyneiden, heidän hoivaajiensa sekä muiden sosiaalisten verkostojen jäsenten, kuten ystävien ja naapureiden, köyhyyskokemuksia Etelä-Afrikan maaseudulla. Keskityn erityisesti köyhyydestä kumpuavan huono-osaisuuden kierteisiin perheissä ja yhteisöissä. Puheenvuoroni perustuu 8,5 kuukauden etnografiselle kenttätyölle (2022–2023) ja väitöskirjatutkimukselle mosambikilaistaustaisten perheiden kanssa Agincourtin tutkimusalueella Mpumalangan provinssissa Etelä-Afrikassa. Väitöskirjatutkimuksessa tutkin ikääntyneiden hoivan puutteiden tilanne- ja kontekstisidonnaisuutta vaikeissa hoivan olosuhteissa. Tutkimuksessa väitän, että perheiden sisäiset vaikeudet tarjota hoivaa olivat pitkälti seurausta jatkuvasta taistelusta ja selviytymisestä köyhyyden, niukkuuden ja epävarmuuden keskellä.

Tässä puheenvuorossa ymmärrän köyhyyden käsitteen laajasti ja analysoin moniulotteisen köyhyyden seurauksia ja vaikutusketjuja: materiaalisen puutteen muuttumista ”verkostoköyhyydeksi”, jos ihmisen verkostot koostuvat pääosin muista resurssiköyhistä ihmisistä ja toimijoista, sekä edelleen ”hoivaköyhyydeksi”, kun hoivaverkostot epäonnistuvat vastaamaan ikääntyneiden, vammaisten ja lasten merkittäviin hoivan tarpeisiin. Puheenvuoron lähtökohtana ovat kenttätyön havainnot, joiden perusteella köyhyyskokemukset Etelä-Afrikan maaseudulla voivat nousta äärimmäisestä absoluuttisesta köyhyydestä, suhteellista köyhyydestä sekä niiden lieveilmiöistä, kuten yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta, muukalaisvihasta ja segregaatiosta. Köyhissä olosuhteissa ikääntyneiden hoiva, tärkeät ihmissuhteet ja muut elämän prioriteetit olivat usein alisteisia tulojen hankkimiselle ja elinkeinojen ylläpitämiselle, kuten omavaraisviljelylle. Jaetut köyhyyskokemukset ja sosiaalisten verkostojen resurssiköyhyys toivat kuitenkin esiin myös yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen voimavaroja: vastavuoroisuutta, sosiaalisen tuen jakamista, resurssien vaihdantaa ja yleistä kekseliäisyyttä.

6. Sosiaalipolitiikan uudistaminen

Työryhmä kokoontuu torstaina 29.10.2026 klo 14:30 - 17:30.

Hyvinvointialueuudistus
Otso Salo (Jyväskylän yliopisto)

Työryhmässä keskustelen sosiaalipolitiikan uudistamisesta hyvinvointialueuudistuksen näkökulmasta. Puheenvuoroni perustuu artikkeliluonnokseen, jossa selitän kolmen i:n lähestymistavalla (Shearer, Abelson, Kouyaté, Lavis ja Walt 2016) sitä, miksi hyvinvointialueiden rahoitusmalli ja investointien kontrolli syntyi nykyisenlaiseksi. Tutkimustani varten haastattelin hyvinvointialueuudistuksen parissa työskennelleitä poliitikkoja ja virkahenkilöitä.

Vuoden 2025 sosiaalipolitiikan päivillä keskustelimme alustukseni pohjalta erilaisista strategioista, joilla hyvinvointialueuudistuksen taloussääntöjen valmistelua voisi tutkia. Tänä vuonna palaisin samaan työryhmään kerättyäni aineiston ja analysoituani sen alustavasti. Haluaisin keskustella työryhmässä ensinnäkin alustavista tutkimustuloksistani: selittävätkö ideat, intressit tai instituutiot hyvinvointialueiden taloussääntelyn muotoutumista. Toiseksi reflektoisin tutkimusprosessiani.

Esitys liittyy työryhmän teemaan koska se pohjautuu hyvinvointialueuudistuksesta tehtyyn tutkimukseen. Hyvinvointialueiden käynnistymisvuosia hallitsi alijäämien kattamista seuranneet leikkaukset palveluihin, jonka jälkeen niiden taloussääntelyä on kiristetty entuudestaan. Ennusteet Suomen valtionvelan kehityksestä konkretisoituvat hyvinvointialueiden kohdalla todennäköisiin rahoituksen leikkauksiin ja rahankäytön kontrollin kasvattamiseen. Tutkimus hyvinvointialueiden synnyttämiseen voi edesauttaa niiden tulevaisuuden kehityskulkujen ennustamista.

Hyödynnän tutkimuksessani lähestymistapaa, jota on suositeltu politiikkaprosesseja selittävään tutkimukseen (esim. Shearer ym. 2016). Teoreettisesti tutkimuskohteen tarkasteleminen ideoiden, intressien ja instituutioiden näkökulmasta tekee analyysista kokonaisvaltaisen, mutta herättää kysymyksiä käsitteiden operationalisoinnista ja analyysin ”syvyydestä”. Toivoisinkin, että puheenvuoroni herättää keskustelua siitä, mitä valitsemani tapa antaa sosiaalipolitiikan muutoksen tutkimisella ja toisaalta mitä kompromisoidaan.

Lähteet

Shearer, J. C., Abelson, J., Kouyaté, B., Lavis, J. N., & Walt, G. (2016). Why do policies change? Institutions, interests, ideas and networks in three cases of policy reform. Health policy and planning, 31(9), 1200–1211.

Sosiaalipoliittisten ideoiden uudelleenmuotoilut politisoituvassa sijoitusajattelussa
Annika Mikkonen ja Armi Mustosmäki (Itä-Suomen yliopisto)

Lähivuosina sijoittamista ja sijoitusmarkkinoita edustavat organisaatiot ovat aktiivisesti lobanneet yksityissijoittamisen edistämisen puolesta, jota kuvastaa myös politiikkaehdotus vastasyntyneiden osakesäästötilistä. Kolme organisaatiota (Finanssiala ry, Suomen Osakesäästäjät ry, Pörssisäätiö) on laatinut tilistä omat ehdotuksensa. Aineistomme pohjautuu näiden kolmen organisaation laatimiin dokumentteihin ja mediajulkaisuihin vastasyntyneiden osakesäästötilistä. Tarkastelemme tiliä koskevaa poliittisten ideoiden ja agendan muotoilua kysyen, miten finanssivaikuttajaorganisaatiot rakentavat yksityissijoittamisen ja sen puutteen kansalliseksi poliittiseksi ongelmaksi, ja minkälaisiin ideoihin esitetyt politiikkatoimenpiteet kiinnittyvät?

Teoreettisesti pohjaamme käsittelymme politiikkaideoiden tutkimukseen, erityisesti finansialisaation sekä uusklassisen talousajattelun yhteenkytköksiin, sekä yksityisomistamista edistäviin sosiaalipoliittisiin suuntauksiin. Analyysissa hyödynnämme retoriikan tutkimuksen lähtökohtia eksplisiittisten kielellisten vaikuttamiskeinojen tarkasteluun sekä Carol Bacchin ”What Is The Problem Represented to Be” -metodologista lähestymistapaa sijoitusmarkkinoihin perustuvien politiikkaideoiden ja -ratkaisujen implisiittisten taustaoletusten tutkimiseen. Tuloksemme osoittavat organisaatioiden perustelevan tarvetta tilille perinteisiin ja ajankohtaisiin sosiaalipoliittisiin ongelmiin, kuten ylisukupolviseen eriarvoisuuteen ja hoivakustannusten rahoittamiseen, pohjaten. Esitämme, kuinka sijoitusmarkkina-alan toimijat luovat vastasyntyneiden osakesäästötilin kautta tilaa sosiaalipoliittisten käsitysten uudelleenmuotoiluun individualistisista markkina- ja talouskasvuorientoituneista ideoista käsin.

Osallisuusyhteisöt: sosiaalinen innovaatio kestävän sosiaalipolitiikan tueksi
Max Aunola (Yhteisöarkkitehtuuri ry)

Suomalaisessa yhteiskunnassa on tunnistettavissa kaksi rinnakkaista, toisiaan ruokkivaa kehityskulkua: arkisen yhteisöllisen kulttuurin pirstaloituminen ja hyvinvointiyhteiskunnan rakenteiden rapautuminen. Osallisuuden kokemus on jakautunut epätasaisesti sosioekonomisen aseman mukaan (Isola ym., 2017). Samaan aikaan julkiset palvelut ovat kuormittuneet ja kolmannen sektorin rahoitus heikentynyt. On syntynyt monitasoinen yhteisöllisyyden ja osallisuuden vajaustila, jota julkishallinnon olisi suuremmillakin resursseilla hyvin vaikeaa korjata perinteisin sosiaalipoliittisin keinoin.

Tarkastelen esityksessä ideaa uudesta sosiaalisesta innovaatiosta, josta voisi ajan myötä muodostua osa yhteiskunnan sosiaalista infrastruktuuria, osallisuusyhteisöjen verkostosta, vastauksena tähän vajaukseen. Esitys on toimijalähtöinen puheenvuoro, joka pohjautuu edustamani Yhteisöarkkitehtuuri ry:n käytännön kehittämistyöhön ja on tarkoitettu keskustelunavaukseksi idean jatkokehittämiselle ja -tutkimukselle.

Osallisuusyhteisöt ovat suunnitelmissamme tarkoituksellisesti rakennettuja, vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvia kansalaisyhteisöjä, jotka organisoituvat ihmisenä olemisen ja vuorovaikutuksen itseisarvojen, ei ulkoisten tarkoitusten tai asumisratkaisujen ympärille. Ideaan liittyy innovoivan yhteisösuunnittelun tuottamia, kokeiltavia malleja mm. yhteisörahoitukseen ja yhteisen kansalaistoiminnan organisoimiseen liittyen. Näemme osallisuusyhteisöt sekä arkisen yhteisöllisyyden edistämisen tiloina että laajamittaisesti toteutuessaan myös verkostona, joka voi vahvistaa kansalaisyhteiskunnan ääntä ja tuoda kokemustietoa osaksi sosiaalipoliittista päätöksentekoa.

Argumentoin, että osallisuusyhteisöjen verkostosta voi vähitellen rakentua yhteiskunnastamme puuttuvaa sosiaalista infrastruktuuria. Toteuttaakseen tarkoitustaan osallisuusyhteisöjen tulisi säilyttää sisällöllinen riippumattomuutensa julkishallinnosta. Ilmiön laajamittainen toteutuminen hyötyisi kuitenkin osallisuusyhteisöjen verkoston institutionaalisesta tunnustuksesta ja tuesta, esimerkiksi integroitumalla osaksi hyvinvointialueiden palveluvalikoimaa. Kyse ei olisi julkisen vastuun siirtämisestä pois yhteiskunnalta vaan sen laajentamisesta tunnistamaan myös tämä kansalaislähtöinen taso.

Tämä autonomisuuskysymys on yksi mallin keskeisistä haasteista. Tunnistan mallissa olevan lukuisia muitakin jatkotarkastelua kaipaavia kysymyksiä, kuten esimerkiksi tavoittavuuden ja osallistumisen esteiden teemat. Toivon työryhmän pohtivan kanssani myös, miten ideaa voisi edistää kohti käytäntöä ja millaisia rakenteellisia askelia tarvittaisiin, jotta osallisuusyhteisöt voisivat vakiintua osaksi suomalaista arkea ja sosiaalipolitiikkaa.

Lähteet:

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa (Työpaperi 33/2017). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Näkymättömän työn jäljillä
Saija Emlyn

Julkiset järjestelmät näyttävät usein toimivilta: tavoitteet on määritelty, vastuut jaettu ja prosessit rakennettu. Käytännössä niiden toimivuus voi kuitenkin riippua siitä, että joku tekee enemmän kuin hänen tehtävänsä edellyttää. Ihminen selvittää, joustaa, paikkaa ja kantaa. Järjestelmä vain toimii – näkymättömän työn voimin.

Esitykseni pohjautuu pro gradu -tutkimukseni havaintoihin. Haastattelin tutkimusta varten yrittäjiä, joilla oli ollut työkokeilijoita. Esiin nousivat erityisesti vastuiden epäselvyys, puutteellinen tiedonkulku ja yhteistyön katkokset. Työkokeilun toteutuminen vei usein yrittäjältä huomattavasti aikaa ja resursseja: se tarkoitti usein monenlaista selvittämistä, joustamista, ylimääräistä vastuunkantoa ja emotionaalista kannattelua – ilman erillistä korvausta.

Entä jos katselemme muutenkin sosiaalipoliittisia järjestelmiä liian paljon niiden virallisten rakenteiden ja tavoitteiden kautta? Mitä jää näkemättä, jos emme tarkastele sitä työtä, jolla ihmiset saavat järjestelmät käytännössä toimimaan?

Työkokeilun toteutus tapahtuu sosiaali-, työvoima- ja elinkeinopolitiikan rajapinnoilla. Juuri tällaisissa rajapinnoissa vastuu alkaa helposti liukua: kun kokonaisuus ei toimi odotetusti, sen aukkoja aletaan paikata. Järjestelmän puutteita paikataan ihmisten ylimääräisellä, palkattomalla työllä, joka voi jäädä näkymättömäksi sekä järjestelmän rakenteissa että sen arvioinnissa.

Esityksessä tuon työryhmään pohdittavaksi vastuun liukumisen, näkymättömän työn ja yhdenvertaisuuden välisen yhteyden. Tarkastelen samalla, miten tällainen käytännön tieto pääsee osaksi järjestelmien arviointia ja uudistamista. Jos paikkaamisesta tulee järjestelmän normaali toimintatapa, sen ei ehkä tarvitse koskaan näyttää olevansa rikki.

Mitä tarkoittaa järjestelmän uudistaminen, jos sen käytännön toteutuksen rajapinnat ja niissä syntyvä näkymätön työ jäävät vähemmälle huomiolle? Miten järjestelmä voi uudistua, jos se ei tunnista sitä näkymätöntä työtä, jonka varassa se tällä hetkellä toimii?

Harkinta viimesijaisen turvan uudistuksissa sosiaalihuoltolaista nykypäivään
Amanda Tuomola (Turun yliopisto)

Viimesijaisen turvan tehtävänä on toimia turvaverkkona silloin, kun muut etuudet ja palvelut eivät riitä. Sen juuret ulottuvat köyhäinhoitoon ja sodanjälkeiseen huoltoapuun, joita seurasi sosiaalihuoltolain säätäminen vuonna 1982. Toimeentulotuesta säädettiin erillisellä lailla vuonna 1997, mikä vahvisti sen asemaa viimesijaisena taloudellisena tukena. Harkintaa sekä palveluiden ja taloudellisen tuen välistä yhteyttä on pidetty tärkeinä, sillä niiden avulla tuki voidaan kohdentaa yksilöllisesti. Ennen vuotta 2017 kuntien vastuulla ollut toimeenpano mahdollisti tuenhakijoiden tilanteen kokonaisvaltaisen huomioimisen, mutta alueellisten erojen nähtiin heikentävän yhdenvertaisuutta. Toimeentulotuen siirto Kelaan vuonna 2017 muutti merkittävästi harkinnan edellytyksiä sekä toimeentulotuen ja palveluiden välistä yhteyttä. Samalla poliittisen ohjauksen ja toimeenpanon suhde viimesijaisen turvan uudistamisessa muuttui.

Tutkimuksessa tarkastellaan viimesijaisen turvan harkintaa ja toimeentulotuen roolin muutosta vuosina 1982–2025 toteutetuissa uudistuksissa. Historiallista institutionalismia hyödyntävässä analyysissa tarkastellaan, miten toimeentulotuen muutokset ovat rakentuneet aiempien institutionaalisten polkujen ja politiikkaideoiden varaan sekä miten poliittiset koalitiot, yhteiskunnalliset muutokset ja muut sosiaaliturvan uudistukset ovat muovanneet viimesijaisen turvan kehitystä.

Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Miten harkinta on eri aikoina kehystetty ja millaisilla tulkinnallisilla kehyksillä sitä on perusteltu viimesijaisen turvan uudistuksissa? Miten käsitykset toimeentulotuen roolista viimesijaisessa turvassa ovat muuttuneet? Aineistona käytetään politiikkadokumentteja, kuten hallituksen esityksiä, valiokuntamietintöjä, sosiaaliturvakomitean raportteja sekä eduskuntakeskustelujen pöytäkirjoja, jotka liittyvät keskeisiin viimesijaisen turvan uudistuksiin vuosina 1982–2025. Menetelmänä käytetään laadullista kehysanalyysiä.

Toimeentulotuen uudistusten kehityskulkua tarkastelemalla voidaan muodostaa käsitys siitä, miten toimeentulotukea on eri aikoina kuvattu ja millaisin perustein uudistuksia on perusteltu. Esityksessä pohditaan, millaiseen suuntaan toimeentulotuki on kehittymässä, miten Kela-siirto on muuttanut toimeentulotuen uudistamista ja millaisia näkökohtia sen tulevassa uudistamisessa voitaisiin huomioida.

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tulkinnat digitalisoidussa toimeentulotuessa
Aino Salmi (Helsingin yliopisto)

Toimeentulotuen myöntämisen prosessi on enenevissä määrin digitalisoitu. Kasvokkainen vuorovaikutus on pääsääntöisesti korvattu näyttöpääteiden välityksellä tapahtuvalla tiedonvaihdolla ja tietojärjestelmien avulla pyritään lisäämään sekä etuuskäsittelyn tehokkuutta että palvelun laatua. Digitaalisten palveluiden on yhtäältä katsottu edistävän kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, mutta toisaalta niiden katsotaan aiheuttavan merkittävän riskin sosiaalisten oikeuksien toteutumiselle erityisesti sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden voidaan katsoa olevan haavoittuvaisessa asemassa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten digitalisoituva etuustyö ja siihen kytkeytyvät harkinnan käytännöt muovaavat sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tulkintoja toimeentulotuen käsittelyssä teknologiseen kehitykseen tukeutuvassa hyvinvointivaltiossa. Tutkimus perustuu vuosina 2023–2024 toteutettuihin ryhmähaastatteluihin, joihin osallistui 26 toimeentulotuen parissa Kelassa työskentelevää henkilöä.

Tutkimuksessa etsitään vastausta siihen, miten sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteita sovelletaan digitalisoituneessa, viimesijaisessa toimeentulotuessa. Tutkimuksen alustavien tulosten perusteella voidaan todeta, että digitaalisten teknologioiden myötä työn aika- ja tilannesidonnaisuus on liikkeessä, sillä asiakastietojen kerääminen ja prosessointi sekä vuorovaikutus asiakkaiden kanssa muodostavat monipaikkaisen jatkumon. Tämä vaikuttaa sekä siihen, miten asiakkuutta tuotetaan datan avulla että siihen, miten päätöksiä tehdään. Lisäksi tutkimus tuo esiin sen, miten pitkälle standardisoidussa ja digitalisoidussa järjestelmässä toimeentulotuen myöntö ja siinä käytettävä harkinta muodostuvat inhimillisen toiminnan, teknologisten mahdollisuuksien ja organisaation käytänteiden reunaehdoista ja niiden välillä käytävistä neuvotteluista. Tutkimuksessa esitetään, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden toteuttaminen katutason toimeentulotukityössä muodostuu inhimillisen harkinnan, byrokraattisten sääntöjen, työn juridisen kehyksen ja digitaalisten teknologioiden yhdistelmänä. Tutkimuksen tulokset syventävät ymmärrystämme siitä, millaisia vaikutuksia digitalisaatiokehityksellä on hyvinvointivaltion keskeisten sosiaalisten oikeuksiin toteutumiseen.

Tekoäly, julkishallinto ja haasteet sosiaalipolitiikalle
Minna Ylikännö ja Olli Kangas

Tekoälyllä (AI) on merkittävä potentiaali uudistaa julkista hallintoa parantamalla palveluiden tehokkuutta, tarkkuutta ja saavutettavuutta. Tekoälyä voidaan hyödyntää päätöksenteon tukena, rutiiniluonteisten hallinnollisten tehtävien automatisoinnissa, väärinkäytösten ja virheiden tunnistamisessa, verovalvonnassa sekä yksilöllisempien palvelujen tarjoamisessa kansalaisille. Sosiaaliturvan alueella tekoäly voi tukea etuuskäsittelyä, ennakoida väestökehitystä sekä auttaa tunnistamaan köyhyys- ja syrjäytymisriskejä.

Tekoälyn käyttöön julkishallinnossa kuten muussakin toiminnassa liittyy kuitenkin paljon vastaamattomia kysymyksiä. Samaan aikaan kun digitalisaatio ja tekoäly tarjoavat uusia mahdollisuuksia ne myös haastavat perinteiset ansiotyöhön ja sosiaalivakuutusmaksuihin perustuvat sosiaaliturvajärjestelmät. Automaatio voi vähentää työvoiman kysyntää tietyillä aloilla, kun taas alustatyö, itsensätyöllistäminen ja muut epätyypilliset työn muodot heikentävät työn ja sosiaalivakuutusmaksujen välistä yhteyttä. Työurien pirstaloituessa ja työmarkkinasiirtymien lisääntyessä sosiaaliturvan rahoittaminen pääasiassa palkkasidonnaisilla maksuilla voi käydä yhä vaikeammaksi.

Digitaalisella aikakaudella sosiaaliturvan rahoitukselle on esitetty useita vaihtoehtoja ja uusia sosiaalipolitiikan muotoja. Näitä ovat muun muassa yleisen verorahoituksen vahvistaminen, pääoma- ja varallisuusverotuksen kasvattaminen, digitaalisten palvelujen verotus sekä sosiaalivakuutusmaksujen laajentaminen kattamaan kaikki tulotyypit. Lisäksi on ehdotettu erilaisia hybridimalleja, joissa yhdistyvät vakuutusmaksuihin perustuva ja verorahoitteinen sosiaaliturva. Keskinen haaste on turvata sosiaaliturvan riittävyys ja rahoituksen kestävyys tilanteessa, jossa työn, tulonmuodostuksen ja teknologian rakenteet muuttuvat nopeasti. On esitetty myös erilaisia negatiivisen tuloveron ja perustulon kaltaisia ratkaisuita, joilla taas on omat hyvät ja huonot puolensa.

7. Asuminen ja Kaupunki --- Boende & Stadtsforskning – Housing & Urban Studies

Työryhmän vetäjät

Aleksi Karhula (Yhteiskuntapolitiikka, Helsingin yliopisto) ja Teemu Kemppainen (Maantiede, Helsingin yliopisto)

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026, 14:30 – 17:30

Työryhmän esitykset

Jukka Hirvonen:
Naapurivuorovaikutus ja luottamus muiden asukkaiden puuttumisalttiuteen

Mikko Jakonen:
Työssäkäyvien köyhien asumiseen liittyvät toimeentulostrategiat

Veera Niemi:
Asunnottomuutta kokevien henkilöiden sote-palvelujen ja sosiaalietuuksien käyttö Turussa 2021-2025

Naapurivuorovaikutus ja luottamus muiden asukkaiden puuttumisalttiuteen
Jukka Hirvonen (kaupunkitietopalvelut, Helsingin kaupunki)

Esitelmä käsittelee naapureiden välistä vuorovaikutusta sekä luottamusta muiden asukkaiden puuttumisalttiuteen häiriö- ja vaaratilanteissa. Aineistona on Helsingin turvallisuuskysely vuodelta 2024. Naapurivuorovaikutus operationalisoidaan tässä naapureiden kanssa juttelun sekä naapuriavun useutena. Selvitimme kyselyssä myös luottamusta muiden asukkaiden puuttumisalttiuteen erilaisiin häiriö- ja vaaratilanteisiin. Tätä koskevista kysymyksistä muodostettiin naapurusto¬luottamus-mittari. Tulosten mukaan tämä luottamus oli muita vähäisempää vieraskielisillä, vuokralaisilla ja lyhyen aikaa asuneilla. Suurinta se oli kahden vanhemman perheillä ja omistus¬asukkailla. Lisäksi teimme regressioanalyysin, jossa selitettävänä oli naapurustoluottamus ja selittäjinä erilaiset taustamuuttujat. Tulosten mukaan äidinkieli säilyi vahvimpana selittäjänä muiden selittäjien vakioinnin jälkeenkin. Asunnon hallintamuoto ja lapsiperheisyys menettivät huomattavan osan selitysvoimaansa mutta pysyivät merkitsevinä selittäjinä. Asumisaika ei selittänyt enää lainkaan naapurustoluottamusta. Viimeisessä vaiheessa lisättiin selittäjäksi vielä naapurivuorovaikutus, jolla olikin selvää itsenäistä (positiivista) selitysvoimaa luottamukseen.

Työssäkäyvien köyhien asumiseen liittyvät toimeentulostrategiat
Mikko Jakonen (Itä-Suomen yliopisto)

Työ ei aina turvaa kunnollisia asumisoloja. Niin kansainvälinen kuin suomalainen tutkimus osoittaa, kuinka jälkiteollisissa hyvinvointivaltioissa erityisesti prekaari eli pienipalkkainen ja epäsäännöllinen työ lisää työssäkäyvien köyhyyttä. Kyse ei kuitenkaan ole vain tuloköyhyydestä: ilmiötä voimistaa kotitalouksien nousseet elinkulut, joista asuminen muodostaa suurimman menoerän. Osa-aika-, pätkä- ja alustatyön lisääntyminen lisää siis myös työssäkäyvien asumisköyhyyttä, aiheuttaen kaksoisprekarisaation kierteen. Siinä sekä työ että asuminen muuttuvat epävarmoiksi, mikä vaikuttaa heikentävästi ihmisten elämänlaatuun ja -kulkuun. Myös Suomessa moni asuu riittämättömissä olosuhteissa työskentelystä huolimatta – ja työnteon vuoksi. Tässä paperissa kysyn millaisia asumisjärjestelyjä ja toimeentulostrategioita prekaari työ synnyttää Suomessa? Tarkastelen millaisia erityisiä asumisjärjestelyitä työssäkäyvien köyhien elämäntilanteisiin voi liittyä: asuvatko he esimerkiksi ahtaissa asunnoissa, kaukana työpaikoista ja palveluista, ja millaisia seurauksia tällä on työskentelyyn ja arkeen? Tarkastelen myös, miten pienituloinen työ ja asuminen kytkeytyy sosiaalisiin suhteisiin. Käytän aineistona kolmea Työssäkäyvät köyhät jälkiteollisessa hyvinvointivaltiossa -hankkeessa (2022-2025) kerättyä laajaa laadullista aineistoa, joiden avulla voidaan tarkastella ilmiötä yleisesti, sekä tarkemmin maahanmuuttaneiden tilanteita.

Asunnottomuutta kokevien henkilöiden sote-palvelujen ja sosiaalietuuksien käyttö Turussa 2021-2025

Veera Niemi, Juho-Kusti Sivosavi ja Jarkko Rasinkangas (Turun yliopisto)

Tarkastelemme työryhmäesityksessä asunnottomuutta Turussa vuosina 2022-2025 kokeneiden henkilöiden julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä sosiaalietuuksien käyttöä. Tunnistamme palvelujen ja etuuksien käytön määrien ja muotojen perusteella asunnottomien alaryhmiä ja analysoimme tukimuotojen ajoittumista suhteessa asunnottomuusjaksoihin. Reflektoimme tuloksia sosiaaliturvajärjestelmän kohdentumisen, oikea-aikaisuuden ja saavutettavuuden näkökulmista erityisen haavoittuvassa asemassa olevan väestön keskuudessa.

Pitkittäisaineistomme yhdistää Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (ja aiemmin Turun kaupungin) sote-asiakastietoja sekä Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksen asunnottomuusselvityksen yhteydessä Turussa tuotettavia rekisteritietoja Tilastokeskuksen FOLK-aineistoihin. Verrokkiryhmä koostuu muista sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön sekä työikäisten palvelujen asiakkaista. Tarkastelemme palvelujen käyttöä vuodesta 2021 alkaen, mikä mahdollistaa myös vertailun ajalla ennen ja jälkeen hyvinvointialueuudistuksen. Asunnottomuutta kokevat ovat erityisen vaikeasti rekisteriaineistoilla tavoitettava joukko, ja peilaamme esityksessämme myös asunnottomuuden rekisterianalyysille erityisiä metodisia kysymyksiä.

Suomi oli pitkään kansainvälisesti tunnettu määrätietoisista asunnottomuusohjelmistaan ja 12 vuotta yhdenjaksoisesti laskeneista asunnottomuusluvuistaan. Tarkastelujaksomme kattaa myös kaksi viimeistä vuotta, joiden aikana asunnottomuus on Suomessa, ja Turussa, kasvanut edellisestä vuodessa. Asunnottomuutta kokevien palvelujen ja etuuksien käytön analyysi lisää ymmärrystä asunnottomuutta kokevien tuen tarpeista ja toisaalta myös julkisten palvelujen ulkopuolelle jäämisen yleisyydestä, tarjoten uusia näkökulmia järjestelmän kehittämiseen haavoittuvimpien asiakasryhmien erityiset tarpeet huomioon ottaen.

9. Henkinen kriisinkestävyys, köyhyys ja sosiaalinen kestävyys osana kokonaisturvallisuutta

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026 klo 14.30-16.30

Sakari Karvonen ja Laura Kestilä:
Työryhmän esittäytyminen ja näkökulma

Hilla Kiuru ja Andrea Lorenz-Wende:
Kartoittamassa ikääntyneiden diakoniatyön asiakkaiden avun ja tuen lähteitä ja katveita

Laura-Maria Sahlgren, Mia Tammelin ja Johanna Kiili:
Lapsiperheiden taloudellinen turvallisuus ja äitien ajallinen toimijuus

Sirkku Varjonen:
Epäoikeudenmukaisuus ja eriarvoisuus työttömien sairauspäivärahalle siirtymisen kokemuksissa

Kartoittamassa ikääntyneiden diakoniatyön asiakkaiden avun ja tuen lähteitä ja katveita

Hilla Kiuru ja Andrea Lorenz-Wende (Jyväskylän yliopisto)

Ikääntyneiden saama apu ja tuki koostuu Suomessa julkisten palvelujen, läheisten ja kolmannen sektorin muodostamasta verkostosta. Hyvinvointipalveluihin, kolmanteen sektoriin ja toimeentuloon kohdistuvat leikkaukset pirstaloivat tätä verkostoa sekä luovat ja syventävät avun ja tuen katvealueita. Samalla ne lisäävät köyhyyttä, joka ikääntyneiden arjessa kytkeytyy sairauksiin, yksinäisyyteen, palvelujen saavutettavuuteen ja mahdollisuuksiin saada apua.

Tässä tutkimuksessa kartoitetaan ikääntyneiden diakoniatyön asiakkaiden avun ja tuen lähteitä sekä niihin liittyviä katvealueita. Tutkimuksessa sovellamme Dorothy Smithin (2005) institutionaalista etnografiaa, jossa tarkastellaan diskurssien, politiikan ja valtasuhteiden vaikutuksia ihmisten jokapäiväiseen elämään. Tarkastelemme diakoniatyön asiakkaiden avun ja tuen verkostoa sekä sen katvealueita peilaten niitä poliittisissa dokumenteissa ja lainsäädännössä esitettyihin palvelulupauksiin ja palvelujärjestelmän kuvauksiin.

Aineisto koostuu kahdesta aineistokokonaisuudesta. Ensimmäinen muodostuu asiakashaastatteluista, joissa ikääntyneet kertovat elämäntilanteestaan, avun ja tuen tarpeistaan, saamistaan palveluista ja muista avun lähteistä sekä näihin liittyvistä haasteista ja katvealueista. Institutionaalinen aineisto puolestaan koostuu ikääntyneiden diakoniatyön asiakkaiden arkeen ja avun saamiseen vaikuttavia poliittisia tavoitteita ja diskursseja kuvaavista hyvinvointialueiden hallinnollispoliittisista dokumenteista, kansallisista politiikkadokumenteista sekä lainsäädäntöaineistosta.

Tutkimuksemme auttaa hahmottamaan yhtäältä ikääntymispolitiikan muovaamia palvelupolkuja ja toisaalta palvelujärjestelmän katvealueita. Asiakkaiden arjesta käsin tarkasteltuna näkyviin tulevat palvelujärjestelmään liittyvät käytännöt, kohtaamiset, siirtymät ja katveet, jotka muovaavat heidän jokapäiväistä elämäänsä. Huomio kiinnittyy erityisesti tilanteisiin, joissa ihmisten tarpeet ja palvelujärjestelmän toimintatavat eivät kohtaa.

Lapsiperheiden taloudellinen turvallisuus ja äitien ajallinen toimijuus

Laura-Maria Sahlgren (Tampereen yliopisto), Mia Tammelin (Tampereen yliopisto) ja Johanna Kiili (Jyväskylän yliopisto)

Taloudellinen turvallisuus on yksi inhimillisen turvallisuuden tärkeimmistä osa-alueista. Se voidaan määritellä taloudellisen turvattomuuden ja epävarmuuden sekä köyhyyden puuttumiseksi. Taloudellinen turvattomuus on kasvussa Euroopassa, myös pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa. Suomessa lapsiperheiden taloudellista turvallisuutta haastavat jatkuvat globaalit kriisit, kasvavat elinkustannukset ja hyvinvointijärjestelmän heikennykset. Perheiden tuottaman sosiaalisen uusintamisen turvaaminen on kuitenkin yhteiskunnallisesti ratkaisevaa: ilman lapsiperheitä yhteiskunnan jatkuvuus ei ole mahdollista. Siksi heidän taloudellisella turvallisuudellaan on kiistaton yhteiskunnallinen merkitys.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka yhteiskunnalliset rakenteet mahdollistavat ja asettavat ehtoja äitien toimijuudelle lapsiperheiden taloudellisen turvallisuuden rakentumisessa. Tutkimus toteutettiin osana Perheen arki, talous ja toimeentulo -hankkeen pitkittäisaineistokeruuta, jossa äitejä (n=20) haastateltiin kolme kertaa vuosien 2023–2024 aikana. Analyysissa hyödynnettiin laadullista pitkittäistutkimuksellisesti orientoitunutta sisällönanalyysia ja analyyttisena työkaluna modaliteetteja eli toimijuuden ulottuvuuksia. Analyysin perusteella muodostettiin kolme ajallisen toimijuuden kehityskulkua, joissa painottuvat eri tavoin äitien kokemukset suomalaisesta hyvinvointijärjestelmästä ja sen mahdollistamasta toimijuudesta, turvattomuuden hallinnan keinoista ja tulevaisuudennäkymistä.

Tutkimuksen tulokset kyseenalaistavat suomalaisen hyvinvointijärjestelmän kestävyyttä sekä lapsiperhekotitalouksien yhteiskunnallista luottamusta ja taloudellista kestokykyä. Muutokset hyvinvointijärjestelmässä vaikeuttavat taloudellisen turvallisuuden kannalta keskeistä ennakointia. Lisäksi lapsiperheet kokevat hyvin erilaisia mahdollisuuksia säästöjen muodostamisessa perheellistymisen ja lasten hoivan kustannusten sekä esimerkiksi asumisten kustannusten tai matalapalkkatulojen takia. Tulosten mukaan sosiaalista turvaa tarvitsevat voi luottaa yhteiskunnan takaavan perustarpeiden täyttymistä, saati sitten sosiaalisesti hyväksyttyä elintasoa, erityisesti sosiaalietuuksien ja järjestöjen toimintaedellytysten heikentyessä. Huomionarvoista on, että kaikissa ajallisen toimijuuden kehityskuluissa koettiin vaikeutta panostaa riittävästi taloudellisista syistä lasten hoivaan. Riittämättömien taloudellisten voimavarojen tilanteessa myös inhimilliset voimavarat voivat ehtyä ja heikentää edelleen sekä taloudellista että sosiaaliseen uusintamiseen liittyvää kestokykyä. Aiemmat vaikeat taloudelliset kokemukset voivat voimistaa tätä kehitystä. Erityisesti lapsiperheiden kohdalla vaikutukset kertautuvat, jos taloudellinen turvattomuus saavuttaa myös yhteiskunnan tulevat vastuunkantajat.

Epäoikeudenmukaisuus ja eriarvoisuus työttömien sairauspäivärahalle siirtymisen kokemuksissa

Sirkku Varjonen (Kuntoutussäätiö)

Esitykseni pohjautuu Kelan rahoittamaan tutkimukseen, joka käsittelee työttömien sairauspäivärahalle siirtymistä. Työttömien sairauspäivärahan alikäyttö on ongelma muun muassa siksi, sillä se vaikeuttaa työkyvyttömien ja kuntoutusta tarvitsevien työttömien tunnistamista (STM 2017). Tässä analysoimani osa-aineisto koostuu 16 työttömyyttä ja sairautta kokeneen henkilön haastattelusta. Haastatteluissa ihmiset kertovat kokemuksistaan Kelan sairauspäivärahalle hakeutumisesta työttömänä olleessaan. Esityksessä keskityn heidän kuvauksiinsa sairauspäivärahalle hakeutumiseen liittyvistä haasteista. Yksi tällainen on huoli taloudellisesta epävarmuudesta hakemuksen käsittelyn aikana. Lisäksi sairauspäivärahaa varten vaaditun lausunnon saaminen näyttäytyy vaikeana, osin köyhyyteen kytkeytyvistä syistä. Myös hakemusten käsittely Kelassa näyttäytyy haastattelupuheessa usein sattumanvaraisena, hankalana, absurdina ja epäoikeudenmukaisena prosessina ja Kelaa kohtaan ilmaistaan epäluottamusta. Osa haastatelluista onkin jättänyt etuutta hakematta tai arvioi, ettei hae sitä vastaisuudessa prosessin hankaluuden ja aiempien huonojen kokemusten vuoksi.

Esityksessäni tulkitsen tutkimusaineistossa näkyviä, työttömien sairauspäivärahalle siirtymistä koskevia, institutionaalisissa suhteissa rakentuvia epäoikeudenmukaisuuden ja epävarmuuden kokemuksia mm. Göran Therbornin eriarvoisuusteorian (2009; 2014) kehyksessä. Pohdin lopuksi näitä epäoikeudenmukaisuuden ja epävarmuuden kokemusten merkitystä sosiaalisen kestävyyden ja yhteiskunnallisen luottamuksen kannalta.

10. Eriarvoisuus ja lastenhoidon ratkaisut

Työryhmän vetäjät

Johanna Lammi-Taskula (THL) ja Anna Grahn (Kela)

Työryhmän aikataulu

Huhtanen ym:
Nuorten ajatuksia perhevapaiden jakautumisen syistä

Närvi ym:
Moninainen työelämä kohtaa perhevapaauudistuksen – eriytyvätkö isien mahdollisuudet vapaisiin?

Kotimäki ym:
Yrittäjäisien perhevapaat Suomessa

Grahn ym:
Miten isien yleistyneet vanhempainvapaat näkyvät äitien kotihoidon tuen käytössä? Tuloksia Perhevapaakyselystä 2025

Nuorten ajatuksia perhevapaiden jakautumisen syistä
Mari Huhtanen, Tanja Laimi, Niina Rumpu, Tiina Taka-Eilola ja Annette Ukkola (Karvi)

Perhevapaauudistuksen yhteydessä isälle kiintiöityjen vanhempainvapaiden määrä kasvoi vuonna 2022. Uudistuksen tavoitteena oli tasata vanhempien itsenäistä hoitovastuuta ja edistää työelämän tasa-arvoa. Isät pitävät uudistuksen myötä enemmän pitkiä vanhempainvapaita, mutta toisaalta vapaat kokonaan käyttämättä jättävien isien määrä ei ole pienentynyt merkittävästi (VTV, 2026).

Työmarkkinat luovat erilaisia edellytyksiä naisten ja miesten perhevapaiden käytölle. Pitkiä vanhempainvapaita käyttävät todennäköisemmin hyvätuloisimmat ja suomalaistaustaiset isät (VTV, 2026). Työpaikoilla vallitsevat käsitykset sukupuolten välisestä työnjaosta vaikuttavat perhevapaiden käyttöön, erityisesti isillä. (Kinnunen ym., 2024). Miesvaltaisilla toimialoilla ja pienissä yrityksissä vanhempainvapaan järjestelyt koetaan keskimääräistä hankalammiksi (VTV, 2026). Vanhempainvapaapäiviä käyttävät muita vähemmän myös isät, jotka kannattavat perinteistä työnjakoa sukupuolten välillä (Saarikallio-Torp ym., 2025).

Perhe voi hoivavastuuta jakaessaan ottaa huomioon esimerkiksi arvoihin, ihanteisiin ja talouteen liittyviä tekijöitä, näiden yhdistelmiä ja monenlaisia käytännön tekijöitä (Saarikallio-Torp ym., 2024b; Saarikallio-Torp ym., 2025; VTV, 2026.) Taloudelliset tekijät ovat keskeisiä siinä, miten perheet jakavat lasten hoivaa isien ja äitien kesken (Miettinen & Saarikallio-Torp, 2020). Toisaalta ilman keskustelua arvoista hoivan jako perustuu usein itsestään selvinä pidettyihin toimintatapoihin, jolloin äiti käyttää enemmän vanhempainvapaita (Saarikallio-Torp ym., 2024a).

Lähes puolet 18–25-vuotiaista miehistä ajattelee, että naisten on luontevaa kantaa miehiä enemmän vastuuta hoivasta, kun taas samanikäisistä naisista näin ajattelee huomattavasti harvempi. Tätä vanhemmissa ikäryhmissä väittämästä ollaan pääosin eri mieltä. (Pitkänen ym., 2025.) Nuoret isät pitävätkin vähiten perhevapaita (Miettinen & Saarikallio-Torp, 2020).

Halusimme selvittää, havaitaanko eroja jo nuoremmissa ikäluokissa. Tässä tutkimuksessa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten yhdeksäsluokkalaiset perustelevat vanhempainvapaiden jakautumista?

2. Miten perustelut jakautuvat oppilaan sukupuolen, asuinpaikan tai koulumenestyksen mukaan?

Aineistona käytimme kansallisen yhteiskuntaopin oppimistulosten arvioinnin oppilasaineistoa vuodelta 2026. Analyyseihin otettiin mukaan suomenkieliset vastaukset (N=3 767). Vastaukset luokiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla ja pragmaattisten modaliteettien analyysillä. Ryhmien välisten erojen havaitsemiseen käytettiin tilastollisia menetelmiä. Taustatekijöinä käytettiin rekisteritietoja oppilaan sukupuolesta, matematiikan ja äidinkielen arvosanoista ja asuinpaikan kuntatyypistä.

Alustavien tulosten mukaan yhdeksäsluokkalaiset perustelivat vanhempainvapaiden jakautumista yleisimmin biologisilla ja taloudellisilla syillä. Aineiston analyysi on vielä kesken.

Lähteet

Kinnunen, A., Lammi-Taskula, J., Miettinen, A., Närvi, J., & Saarikallio-Torp, M. (toim.). (2024). Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä. Sosiaali- ja

terveysturvan tutkimuksia 165. Kela. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-192-6

Lämsä, A.-M., Heikkinen, S., & Kokko, A. (2021). Fathers' Opportunities to Integrate Work and Family. In A. K. Dey, V.-V. Piispanen, & S. Mishra (toim.), Sustainable Entrepreneurship : Innovaton and Transformation . Bloomsbury Publishing India.

Miettinen, A. & Saarikallio-Torp, M. (2020). Isälle kiintiöidyn vanhempainvapaan käyttö ja sen taustatekijät. Yhteiskuntapoli□ikka, 85(4), 345–367. https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020091669860

Saarikallio-Torp, M., Lammi-Taskula, J., Miettinen, A. & Närvi, J. (2024a). Isien perhevapaiden käytön perustelut sekä käsitykset vanhempien välisestä työnjaosta vaihtelevat koulutuksen mukaan. Tutkimuksesta tiiviisti 44/2024, Suomen sosiaalinen tila 7/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Saarikallio-Torp, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. (2024). Isien perhevapaiden käyttö. Teoksessa A. Kinnunen, J. Lammi-Taskula, A. Miettinen, J. Närvi & M. Saarikallio-Torp (toim.). Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä, s. 50–90. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 165. Helsinki: Kela. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-192-6

Saarikallio-Torp, M., Närvi, J., Miettinen, A., & Kinnunen, A. (2024b). Neuvottelu lapsen hoivan jakamisesta. Teoksessa A. Kinnunen, ym. (toim.), Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä, s. 117–137. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 165. Helsinki. Kela.

Saarikallio-Torp, M., Lammi-Taskula, J., Miettinen, A., Närvi, J., & Sihvonen, E. (2025). Gender role attitudes, perceptions of parenthood and father's parental leave use in Finland. In P. Eerola, K. Twamley, H. Pirskanen, & P. Romero-Balsas (eds.). Caring Fathers in the Global Context. Policy Press. https://doi.org/10.51952/9781447372448.ch012

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). (2026). Perhevapaauudistus ja monialainen yhteistyö lapsiperheiden palveluissa. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset, 6/2026. https://vtv.fi/wp-content/uploads/2026/05/VTV-Tarkastus-6-2026-Perhevapaauudistus-jamonialainen-yhteistyo-lapsiperheiden-palveluissa.pdf

Moninainen työelämä kohtaa perhevapaauudistuksen – eriytyvätkö isien mahdollisuudet vapaisiin?

Johanna Lammi-Taskula (THL), Johanna Närvi (THL), Eija Haukka (TTL), Mia Teräsaho (TTL)

Tässä esityksessä tarkastelemme vuoden 2022 perhevapaauudistuksen tavoitteena olleen sukupuolten tasa-arvon toteutumista työelämän näkökulmasta. Uudistuksella pyrittiin muun muassa edistämään perhevapaiden tasaisempaa jakamista vanhempien kesken pidentämällä isille kiintiöityä vapaata. Kysymme, näkyykö isien perhevapaiden käytössä muutoksia työpaikoilla ja millaisia haasteita tähän liittyy. Entä tuetaanko isien vapaiden käyttöä yhtä lailla erilaisilla työpaikoilla ja erilaisissa tehtävissä?

Pohjoismaissa perhepolitiikan pitkäaikaisena tavoitteena on ollut palkkatyön ja lastenhoitovastuun yhteensovittamisen tukeminen siten, että edistetään samalla sukupuolten tasa-arvoa. Suomessa vanhempainvapaajärjestelmää on kehitetty useiden vähäisempien muutosten kautta kohti tasaisempaa hoivavastuun jakamista pienten lasten vanhempien kesken, mutta kehitys on ollut melko hidasta.

Vuoden 2022 uudistuksessa otettiin reippaampia askelia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Alustavat Kelan rekisteritiedot kertovat, että isien osuus vanhempainvapaista on kasvanut uudistuksen myötä. Isät käyttävät kuitenkin edelleen enimmäkseen vain heille kiintiöityä vanhempainvapaata, ja tämän isäkiintiön käyttö on pitkään ollut sosioekonomisesti eriytynyttä: korkeasti koulutetut, paremmassa työmarkkina-asemassa olevat isät ovat käyttäneet vapaata muita yleisemmin.

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vanhempainvapaiden jakaminen vanhempien kesken on yhteydessä perheissä ja työpaikoilla käytäviin implisiittisiin tai eksplisiittisiin neuvotteluihin, joissa läsnä ovat sekä asenteelliset että käytännön osatekijät. Sukupuolittuneeseen vapaan käyttöön ja kestoon vaikuttavat paitsi perhevapaajärjestelmän tarjoamat mahdollisuudet, myös muun muassa vanhempien sosioekonominen tausta, käsitykset vanhempien sukupuolen mukaisista vastuista sekä työn luonne ja työpaikkakulttuuri.

Tarkastelemme työpaikkatason merkitystä isien perhevapaiden käytölle aineistona syksyllä 2025 kerätty kysely ja haastattelut, joissa vastaajina ovat erilaisissa organisaatioissa työskentelevät esihenkilöt ja HR-ammattilaiset. Kuvailevissa analyyseissa käytetään ristiintaulukointia ja temaattista sisällönanalyysiä.

Tulokset kertovat, että vaikka isien yleistyviin ja pidentyviin perhevapaisiin suhtaudutaan työpaikoilla pääosin myönteisesti, haasteita tuottaa kuitenkin työtehtävien järjestely edelleen verrattain lyhyiden vapaiden aikana. Isien vapaajaksojen yleisyys ja kesto vaihtelevat paljon erilaisilla työpaikoilla ja myös organisaatioiden sisällä eri työtehtävissä. Isiä saatetaan kannustaa käyttämään vapaita, mutta konkreettiset käytännöt vapaiden käytön helpottamiseksi ovat kirjavia. Tulokset vahvistavat aiemman tutkimuksen havaintoa, että työpaikkojen käytännöt ovat lainsäädännön tarjoamien mahdollisuuksien ohella avainroolissa isien perhevapaiden käytön mahdollistajana.

Yrittäjäisien perhevapaat Suomessa
Sanni Kotimäki, Simon Chapman, Satu Helske ja Milla Salin

Suomalaisen perhepolitiikan keskeisiä tavoitteita on viime vuosina ollut lasten hoivavastuun tasa-arvon lisääminen miesten ja naisten välillä. Isien hoiva ja perhevapaiden käyttö on noussut merkittäväksi tutkimuskohteeksi perhetutkimuksen saralla niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Kuitenkin yrittäjäisien perhevapaiden käytöstä tiedetään toistaiseksi vain vähän, vaikka 15 prosenttia työllisistä miehistä on yrittäjiä.

Tässä tutkimuksessa analysoimme esikoislapsen saaneiden yrittäjämiesten perhevapaiden käytön muutoksia vuosina 2006–2024 ja vertaamme yrittäjien perhevapaiden käyttöä palkansaajiin. Lisäksi tarkastelemme, miten yrittäjäisän koulutustaso, työhön liittyvät tekijät sekä puolison sosioekonomiset resurssit ovat yhteydessä yrittäjäisien perhevapaiden käyttöön. Rajaamme tarkastelun esikoislasten isien vapaiden käyttöön, koska ensimmäistä kertaa vanhemmaksi tulevat reagoivat voimakkaammin uudistuksiin, ja siten heidän vapaiden käyttönsä heijastelee vahvemmin lakiuudistusten tuomia muutoksia. Tutkimus hyödyntää Tilastokeskuksen ja Kelan rekisteriaineistoja (10 278 yrittäjäisää ja 290 842 palkansaajaisää).

Tulosten perusteella yrittäjät ovat käyttäneet perhevapaita keskimäärin palkansaajia vähemmän ja lyhyempiä aikoja, mutta valtaosa kummankin ryhmän isistä käytti ainakin jonkin verran vapaata jo vuonna 2006 syntyneiden lasten kohdalla – tyypillisesti kolmen viikon isyysvapaan syntymän yhteydessä. Isälle korvamerkityn ns. itsenäisen kiintiövapaan enimmäispituutta kasvatettiin tarkastelujakson aikana neljästä viikosta lähes neljään kuukauteen, ja samalla kiintiövapaiden käyttö moninkertaistui. Etenkin vuosien 2013 ja 2022 perhevapaauudistukset lisäsivät kiintiövapaan käyttöä voimakkaammin yrittäjillä kuin palkansaajilla, niin että vuoden 2022 uudistuksen jälkeen vapaata pitäneiden esikoislasten yrittäjäisien vapaiden keskipituus oli jo yli 13 viikkoa (vrt. 16 vk palkansaajilla). Kiintiövapaata käyttäneillä yrittäjillä vanhempainvapaiden keskipituudet ovat jo samaa luokkaa kuin palkansaajilla, mutta vapaiden käyttämättä jättäminen on yrittäjillä edelleen huomattavasti yleisempää. Lisäksi yrittäjien perhevapaiden käyttö näyttää olevan herkempää kansantalouden suhdannevaihteluille.

Yrittäjyyteen liittyvistä erityispiirteistä huolimatta vapaiden käyttöä selittävät tekijät ovat yllättävän samankaltaisia kuin palkansaajaisillä. Tulotason yhteys vapaiden käyttöön on kuitenkin yrittäjien kohdalla heikompi, mihin todennäköisesti vaikuttaa alivakuuttaminen, joka johtaa suhteessa liian pieneen vanhempainpäivärahaan. Yrittäjäisät, joiden puoliso toimi myös yrittäjänä, pitivät pidempiä vapaita kuin ne, joiden puoliso ei ollut yrittäjä. Tulokset korostavat tarvetta tutkia ja kartoittaa yrittäjäperheiden kokemuksia perhevapaiden käytöstä ja käytön esteistä.

Miten isien yleistyneet vanhempainvapaat näkyvät äitien kotihoidon tuen käytössä? Tuloksia Perhevapaakyselystä 2025

Anna Grahn (Kela), Johanna Lammi-Taskula (THL), Johanna Närvi (THL), Anneli Miettinen (Kela) ja Miia Saarikallio (Kela)

Vuonna 2022 voimaan tulleessa perhevapaauudistuksessa vanhempainvapaat jaettiin lähtökohtaisesti tasan kummallekin vanhemmalle. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli lisätä vanhempien välistä tasa-arvoa vanhempainvapaan käytössä ja vahvistaa erityisesti isien osuutta lapsen hoivasta. Vaikka vanhempainvapaita on uudistettu, lastenhoidon tukijärjestelmä on säilynyt lähes muuttumattomana huolimatta siihen kohdistuneesta kritiikistä. Kotihoidon tuen avulla perhe voi hoitaa alle 3-vuotiasta lasta kotona ja sitä voi saada, jos lapsi ei osallistu varhaiskasvatukseen. Kotihoidon tukea käyttävät useimmiten äidit.

Perhevapaauudistuksen vaikutuksia kotihoidon tuen käyttöön ei ole vielä juurikaan tutkittu. Aiemman tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että isien perhevapaiden käyttö vähentää äitien kotihoidon tuen käyttöä ja lyhentää kotihoitojaksoja (Miettinen & Närvi, 2024). Tässä esityksessä tarkastelemmekin uuden, Kelan tutkimuksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyössä toteuttaman Perhevapaakyselyn 2025 valossa (äitiaineisto, N=1793) sitä, miten äitien kotihoidon tuen käyttö ja kesto kytkeytyy isien vanhempainvapaan käyttöön.

Tulokset osoittavat, että isien vanhempainvapaan käyttö nivoutuu edelleen äitien kotihoidon tuen käyttöön ja sen kestoon. Erityisesti perheissä, jossa isä oli käyttänyt vanhempainvapaata sekä samanaikaisesti (yleensä lapsen syntymän yhteydessä) että eri aikaan äidin kanssa, äidit käyttivät kotihoidon tukea harvemmin tai lyhyempiä jaksoja kuin muut. Mitä kauemmin isät käyttivät itsenäistä vanhempainvapaata, sitä harvemmin äidit olivat kotihoidon tuella: jopa vajaa puolet äideistä ei ollut käyttänyt kotihoidon tukea lainkaan, jos isä oli vanhempainvapaalla kauemmin kuin oman kiintiönsä. Vastaavasti pisimmät, yli vuoden kestävät, kotihoidon tuen jaksot olivat äideillä yleisempiä silloin, kun lapsen isä ei ollut lainkaan käyttänyt itsenäistä vanhempainvapaata.

Tulokset ovat samansuuntaisia kuin vuoden 2022 Perhevapaakyselyssä, joka toteutettiin ennen perhevapaauudistuksen voimaantuloa: ne äidit, joiden lapsen isä oli käyttänyt isyysvapaata vanhempainvapaan jälkeen, olivat kotihoidon tuella harvemmin ja lyhyemmin aikaa (Miettinen & Närvi, 2024). Kuitenkin tämän kyselyn tulokset antavat alustavaa näyttöä siitä, että entistä useampi äiti ei käytä tukea lainkaan, jos toinen vanhempi käyttää keskimääräistä enemmän vanhempainvapaata. Vuoden 2022 perhevapaauudistuksen tavoite hoivavastuiden tasaisemmasta jakautumisesta voikin toteutua ainakin joltain osin niissä perheissä, joissa isät pystyvät hyödyntämään enemmän heille suunnattuja vanhempainvapaita.

Lähteet

Miettinen, A., & Närvi, J. (2024). Äitien kotihoidon tuen käyttö. Teoksessa A. Kinnunen, J. Lammi-Taskula, A. Miettinen, J. Närvi, & M. Saarikallio-Torp (Toim.), Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä, 91–116. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 165. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-192-6

11. Lapsiperheiden taloudellinen hyvinvointi, köyhyys ja sosiaalipolitiikka

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026 klo 14:30 – 16:30

Jokaiselle esitykselle on varattu 20 minuuttia, jonka jälkeen on 10 minuuttia aikaa keskustelulle.

14:30 – 15:00 Elina Kervinen:
Mothers' experiences of mothering and supporting their adolescent children

15:00 – 15:30 Verna Helle:
Köyhien lapsiperheiden vanhempien osallisuus työkeskeisemmän aktivointipolitiikan Suomessa

15:30 – 16:00 Mia Tammelin:
Different Approaches, Different Results? Patchworks of Support for Economically Disadvantaged Families in Finland and the United States

16:00 – 16:30 Jasmin Luomavuori:
Addressing economic hardships in child and family social work service encounters in Finland - A critical discursive psychology study of interpretative repertoires and subject positions

Mothers' experiences of mothering and supporting their adolescent children

Elina Kervinen (Tampereen yliopisto), Ella Sihvonen (Kela) and Mia Tammelin (Tampereen yliopisto)

Over recent decades, academic research on parenting have increasingly drawn attention to the growing responsibility placed on parents for their children's wellbeing and development. Previous research has identified parental stress, feelings of inadequacy, and intensive parenting expectations as central features of contemporary parenting. In addition, previous studies have mainly focused on younger children, and less attention has been paid to parenting of adolescent children.

This study examines mothers' experiences of mothering in families with at least one child aged over 13 years. The study draws on interview data from the Arki2 project at Tampere University. The data consist of interviews with 19 mothers and were analysed using inductive qualitative content analysis.

The findings suggest that mothering of adolescent children is characterized by an ongoing negotiation between maintaining emotional closeness and accepting children's growing autonomy. Mothers described concerns regarding their children's futures, feelings of inadequacy, and the demands of caregiving within the context of family circumstances, financial pressures, welfare retrenchment, and the challenges of reconciling paid employment with care responsibilities. While these factors shaped the conditions under which mothering was practiced, they did not constitute its central meaning. Rather, mothering was primarily understood as sustaining emotional connection and open communication while progressively supporting adolescents' transition towards greater independence. Overall, the findings suggest that while mothering adolescents is embedded in contemporary social and economic conditions, mothers viewed their role as evolving from guiding and directing their children's lives to accompanying and supporting them as children navigate their own paths.

Köyhien lapsiperheiden vanhempien osallisuus työkeskeisemmän aktivointipolitiikan Suomessa

Verna Helle (Turun yliopisto)

Tutkin väitöskirjassani köyhien lapsiperheiden vanhempien osallisuutta eli esimerkiksi yhteiskuntaan kuulumisen ja elämän merkityksellisyyden kokemuksia. Tutkimus sijoittuu 2020- luvun Suomeen, jossa aikaisempaa työkeskeisempi aktivointipolitiikka lisää lapsiperheköyhyyttä. Kasvava lapsiperheköyhyys herättää aikaisempien tutkimustuloksien valossa huolta köyhtyvien vanhempien osallisuuden heikentymisestä ja syrjäytymisestä; toisaalta tutkimuksessa on viitteitä siitä, että lapsiperheiden elämässä saattaa olla erityisiä vanhempien osallisuutta edistäviä tekijöitä, mikä tuo aiheeseen mielenkiintoisen ristiriidan. Aihetta ei ole vielä tutkittu tarkemmin Suomessa.

Kysyn väitöstutkimuksessani, millaisia köyhien vanhempien osallisuuden kokemukset ovat, kuinka he kokevat aktivointipolitiikan vaikuttaneen heidän osallisuuteensa ja miten köyhien vanhempien osallisuus on kehittynyt vuosina 2020–2026 verrattuna heitä varakkaampiin vanhempiin. Artikkelimuotoisen väitöskirjan aineistoina toimivat itse kerättävä haastatteluaineisto sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen FinSote- ja TerveSuomi -kyselyiden osallisuusindikaattorilla kerätyt osat. Haastatteluaineisto analysoidaan sisällönanalyysillä ja temaattisella analyysillä; osallisuusindikaattorilla kerätyn aineiston analyysimenetelmänä käytetään puolestaan regressioanalyysiä. Väitöstyössä lähestyn osallisuutta osallisuuden viitekehyksen kautta.

Tutkimus tuo tärkeän kontribuution sosiaalityön tieteenalalle, sillä köyhien lapsiperheiden osallisuuden edistäminen on eräs alan päämääristä, mutta köyhien vanhempien osallisuuden kokemuksista on tehty kansainvälisestikin vain vähän akateemista tutkimusta. Tutkimustulosten myötä köyhien vanhempien osallisuuden kokemukset voidaan nostaa julkiseen keskusteluun ja päättäjille voidaan ehdottaa tutkimukseen perustuvia politiikkasuosituksia.

Esitykseni käsittelee väitöstyöni tutkimussuunnitelmaa sekä keväällä 2027 alkavaa aineistonkeruuta.

Different Approaches, Different Results? Patchworks of Support for Economically Disadvantaged Families in Finland and the United States

Mia Tammelin (Tampereen yliopisto) and Amy M. Claridge (Central Washington University, U.S.)

Economic hardship and poverty are problems across the globe, even among high-resourced nations. Countries employ disparate approaches to address the issue of poverty and to support families in economic hardship. In this study, we explore the usefulness of the Ecological Systems Theory to examine the practices and experiences of families in economic hardship among families in Finland and the United States, based on interviews with 27 parents. Our study shows both similarities and differences between parents' uses of support in Finland and the U.S. Even when the welfare systems differ substantially, in both contexts, parents discussed challenges navigating public social welfare systems, having difficulties accessing support and meeting eligibility criteria, and struggling with the bureaucracy associated with social assistance programs. Differences occur in the community and private networks available, and in the internalized values on self-sufficiency that relate to stigma and negative views on using social assistance programs. Applying ecological systems theory shows that support systems within families formed a kind of "patchwork of supports". Such patchwork-like support arrangements are composed of both informal support, such as assistance provided by family members and friends, and formal support, such as public social security and forms of support delivered through the tax system.

Addressing economic hardships in child and family social work service encounters in Finland - A critical discursive psychology study of interpretative repertoires and subject positions

Jasmin Luomavuori (Helsingin yliopisto)

Addressing and alleviating economic hardships are fundamental missions of social work. In Finland, the assessment of clients' economic situation has been an established practice mainly in adult social work. While adult social work plays a crucial role in supporting adult service users, it may not reach all social work service user families in need of economic support. Therefore, it is reasonable to argue that addressing economic hardships and supporting families with them should also be an essential part of social work with families. Additionally, many child welfare clients face socioeconomic disadvantages, and poverty and the number of child welfare notifications have been found to correlate, although poverty alone does not explain the need for child welfare.

However, knowledge about the actual components of social work practice with families experiencing financial hardships remains limited, especially from a discursive perspective. Thus, the objective of this research is to analyse how families' economic hardships are discursively constructed and acted upon in child and family social work service encounters in Finland. I use critical discursive psychology to analyse: 1) What kind of interpretative repertoires can be identified in economic discussions in child and family social work service encounters? 2) What subject positions are produced to clients and social workers in these discussions?

For data, I use recordings of real-life service encounters between clients and child and family social workers. The data was collected between 2023 and 2024 within the TAITAVA research project on child and family social workers' communication skills in Finland. In addition to social workers, the participants included children, young people, parents and other professionals involved in working with the families.

This research is on-going and I aim to present preliminary results in the working group.

12. Terveys-, hyvinvointi- ja kuntapolitiikka muuttuvassa hyvinvointivaltiossa

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026 klo 14:30 - 16:00

Tiina Sävilammi et al.:
TERVESIM - Microsimulation model for the assessment of health impacts of Finnish economic and social policy

Lotta Lintunen et al.:
The mental health effects of certificate-based tertiary admission reform

Suvi-Maaria Tepora-Niemi & Pia Solin:
Ikääntyneiden ja omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallien implementoinnin edellytyksiä

TERVESIM - Microsimulation model for the assessment of health impacts of Finnish economic and social policy

Tiina Sävilammi, Jussi Tervola and Joonas Ollonqvist

Social security and tax policies play a central role in shaping population health and health inequalities. Income level, employment, and poverty are strongly associated with both physical and mental well-being as well as life expectancy. Policy measures a□ecting these factors can generate substantial health benefits or harms. However, there has been a lack of directly applicable evidence on the health impacts of policy changes to support decisionmaking. Recent international examples demonstrate that microsimulation methods can provide a practical tool for assessing the health impacts of policy changes in situations where experimental or quasi-experimental research designs are not feasible. For instance, Kopasker et al. (2024) estimate that employment- and income-protection measures implemented in the United Kingdom during the COVID-19 pandemic — such as temporary increases in social benefits and a furlough scheme — prevented a substantial share of psychological distress and over one million new cases of mental health disorders, at a value of approximately 13 billion euros. Our research project aims to design and implement a Finnish dynamic microsimulation model that can be used to assess both direct and indirect impacts of social security and tax policy changes on population health. The model will be based on the existing SimPathsEU framework, developed at the University of Essex (Bronka et al. 2025). It combines detailed individual-based EU-SILC data and the EUROMOD tax-benefit microsimulation model as input. It then simulates individuals with diverse data-derived life-cycle trajectories and decision-making in response to their changing life circumstances through multiple years. We will present the project plan and specifications of existing international models and the Finnish model in progress and potentially some early output of baseline dynamic processes from the Finnish model.

Sources

Bronka, P., van de Ven, J., Kopasker, D., Katikireddi, S. V., & Richiardi, M. (2025). SimPaths: An open-source microsimulation model for life course analysis. International Journal of Microsimulation, 18(1), 95–133.

Kopasker, D., Bronka, P., Thomson, R. M., Khodygo, V., Kromydas, T., Meier, P., Heppenstall, A., Bambra, C., Lomax, N., Craig, P., Richiardi, M., & Katikireddi, S. V. (2024). Evaluating the influence of taxation and social security policies on psychological distress: A microsimulation study of the UK during the COVID-19 economic crisis. Social Science & Medicine, 351, Article 116953.

The mental health effects of certificate-based tertiary admission reform

Lotta Lintunen, Juho Härkönen and Pekka Martikainen

Adolescent mental health has deteriorated markedly across Europe over the past two decades, and accumulating evidence points to the school environment as one central driver of this trend. Simultaneously, access to higher education has become the principal gateway to occupational and economic security, the performance stakes attached to schooling have intensified. We examine the Finnish transition to a largely certificate-based admission system in higher education as a discrete informational and institutional shock that heightened the consequences of school performance. Using administrative register data and quasi-experimental design, we ask whether the 2020 admission reform increased the mental health burden of adolescents in gymnasium by raising the salience of academic achievement and subject choice. We further investigate the heterogeneous effects by prior school performance, as this may be linked to the exposure pressure students experience, and stratify the analysis by socioeconomic background given that adolescents from lower socioeconomic backgrounds have, on average, a higher risk of mental health problems and both, lower school performance and likelihood of entering higher education. We study cohorts born in 1998–2003, implement an event-study and difference-in-differences design that exploits variation in school age at exposure to the reform across cohorts, treating the reform as a policy shock to the stakes of academic performance. This design allows us to estimate how the shift toward certificate-based admission affected adolescent mental health in gymnasium, and provides new, policy-relevant evidence about the effects of the admission reform.

Ikääntyneiden ja omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallien implementoinnin edellytyksiä

Suvi-Maaria Tepora-Niemi ja Pia Solin

Ikääntyneiden ja omaishoitajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) ennaltaehkäisevillä toimilla voidaan vastata väestön ikääntymisestä seuraavaan palveluntarpeiden kasvuun. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisesta on lakisääteisesti yhteisesti kunnilla ja hyvinvointialueilla (L1326/2010; L410/2015; L611/2021). Uusi hallintorakenne on luonut tarpeen kehittää yhteistyörakenteita ja jakaa osaamista kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen välillä.

Tutkimuksemme kohteena ovat vuonna 2025 aloittaneet, hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen toteuttamat, ikääntyneiden ja omaishoitajien terveyden edistämisen määrärahahankkeet. Tutkimuksessamme analysoimme, mitkä tekijät ovat kuntien ja hyvinvointialueiden välisten toimintamallien ja niitä tukevien yhteistyörakenteiden muodostumisen taustalla.

Tutkimusaineistonamme oli 13 ryhmähaastattelua ikääntyneiden ja omaishoitajien terveyden edistämisen työn asiantuntijoille hyvinvointialueilla, kunnissa ja järjestöissä.

Ryhmähaastattelut analysoitiin sisällönanalyysilla, jossa hyte-toimintamallien yhteistyörakenteiden muodostamisen taustalla olevien tekijöitä jaoteltiin osa-alueisiin, joista muodostettiin kokonaisuutta kuvaava synteesi.

Tulokset osoittavat, että hyvinvointialueilla ja kunnissa on vielä monin paikoin selkiytymätön tilanne ikääntyneiden ja omaishoitajien terveyden edistämisen toteuttamisessa. Uuden toimintamallin implementointia edistivät hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin resurssien yhdistäminen yhteisen hyödyn tavoitteluun, sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin, toimialarajat ylittävän yhteistyöverkoston toimivuus, alueen yhteisöllinen henki, organisaatioiden sisäinen yhteistyö toimialueiden välillä, johdon sitoutuminen uuteen toimintamalliin ja sen juurruttamiseen sekä johdon ja asiantuntijoiden sujuva vuoropuhelu.

Alue parantaa asiakkaittensa ja asukkaidensa saamaa hyötyä, kun koko alueen laajuinen hyte-verkosto toimii asiakaslähtöisesti kaikki kohderyhmät huomioiden. Yhteistyön onnistuessa hyte-verkosto etsii ratkaisuja alueen aitoihin ja konkreettisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteisiin ymmärtäen hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin asiakkaat ovat kuntien asukkaita.

13. Kuntoutus, työ- ja toimintakyky sekä osallisuus

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026

1 Nuorten aikuisten kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta (Alix Helfer)

2 Invalidiliiton Osallisuusbarometrin tuloksia työikäisten liikkumisesteisten ja toimintarajoitteisten ihmisten osallisuudesta (Johanna Lehtiö, Sinikka Hiekkala)

3 Polut kuntoutushakemuksen hylkäyksen jälkeen – rekisteritutkimus vuonna 2020 hylkäyksen saaneista (Anu Polvinen, Samuli Tuominen, Aart-Jan Riekhoff)

4 Arkikuntoutus työkyvyn, osallisuuden ja ikääntyneiden toimintakyvyn tukena: uusi toimintamalli hyvinvointialueille (Annikki Arola)

5 Institutionaalinen luottamus, toimijuus ja työllistyvyys yhteiskuntaan ja työmarkkinoille osallistumista tukevina mekanismeina (Sanna Blomgren)

6 Kelan ammatillisen kuntoutuksen TEAK-palvelun vaikutukset työllistymiseen (Tuomas Reiterä, Hanna Rinne, Virpi Liukkonen, Saija Karinkanta)

7 Ammatillisen kuntoutuksen nykytila ja tulevaisuuden tarpeet (Joonas Poutanen, Irmeli Pehkonen, Kirsi Unkila, Tuulia Varanka-Ruuska, Mirkka Vuorento)

8 Tavoitteellisuuden merkitys kuntoutujan osallisuudelle (Ismo Ukkola)

9 Jaettu toimijuus ammatillisessa kuntoutuksessa: valta, vaikutusmahdollisuudet ja vastuu kuntoutuspolkujen eri vaiheissa (Jyri Liukko, Jarna Pasanen, Susanna Sten-Gahmberg)

Nuorten aikuisten kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta
Alix Helfer (Nuorisotutkimusseura)

A-klinikkasäätiön, Nuorisotutkimusseuran ja Kuntoutussäätiön yhteistutkimuksessa on tarkasteltu sosiaalista kuntoutusta haavoittuvassa asemassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien nuorten näkökulmasta. Hansku-hankkeessa kuultiin yhteensä 17 haavoittuvassa asemassa olevan nuoren aikuisen kokemuksia liittyen sosiaaliseen kuntoutukseen vuonna 2025.

Sosiaalipolitiikan päivien esityksessä tuodaan keskusteluun, miten sosiaalinen kuntoutus tukee nuoren asiakkaan tunnustamista ja miten palvelu voi vahvistaa nuoren itsesuhteita Axel Honnethin tunnustusteoriaa soveltaen. Nuorten haastatteluaineisto jaettiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tunnustuksen (välittämisen, kunnioituksen ja arvostuksen) ulottuvuuksista on johdettu tutkimuksen päätulokset siitä, miten sosiaalinen kuntoutus näyttäytyi nuorten arjessa – ja miten nuoren itsesuhteet (itseluottamus, itsekunnioitus ja itsetunto) vahvistuivat palvelussa. Tulosten mukaan sosiaalinen kuntoutus vahvisti nuorten kokemusta välitettyinä yksilöinä sekä osallisuuden kokemusta yhteiskunnan jäsenenä ja arvostettuina ryhmän jäseninä. Nuorten mukaan palvelulla oli tärkeä rooli heidän arkensa tukemisessa sekä toiveikkuuden lisäämisessä kuntoutumispolulla.

Sosiaalihuoltolain uudistusten edetessä kuntoutuspalveluihin kaavaillaan merkittäviä muutoksia. Nuorten kokemuksia on tärkeä tuoda esiin palvelujärjestelmää uudistaessa, unohtamatta kaikista haavoittuvimmissa asemassa olevia.

Invalidiliiton Osallisuusbarometrin tuloksia työikäisten liikkumisesteisten ja toimintarajoitteisten ihmisten osallisuudesta

Johanna Lehtiö (Invalidiliitto ry) ja Sinikka Hiekkala (Invalidiliitto ry)

Tausta ja tarkoitus: Osallisuudella on keskeinen merkitys kuntoutumisen edellytyksenä ja tavoitteena. Mahdollisuus käyttää tarvitsemiaan palveluita, liikkua esteettömästi ja osallistua itselleen merkitykselliseen toimintaan tukee ihmisen toimijuutta ja kuntoutumista. Osallisuuden tosiasialliset mahdollisuudet kytkeytyvät yksilön voimavarojen ja toimintakyvyn ohella palvelujärjestelmään, toimeentuloon ja toimintaympäristöihin liittyviin resursseihin. Liikkumisesteisille ja toimintarajoitteisille ihmisille näillä tekijöillä voi olla erityinen merkitys työelämään osallistumisen, arjessa selviytymisen ja kuntoutumisen kannalta. Esityksessä tarkastellaan Invalidiliiton Osallisuusbarometrin työikäisten vastaajien elämäntilannetta, toimintakykyä ja terveyttä, osallisuuden kokemusta sekä näkemyksiä sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävyydestä. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, millaisena osallisuuden ja kuntoutumisen edellytykset näyttäytyvät työikäisten liikkumisesteisten ja toimintarajoitteisten ihmisten arjessa.

Menetelmät: Osallisuusbarometri toteutettiin sähköisenä kyselynä loka-marraskuussa 2025. Vastaajiksi tavoiteltiin 15 vuotta täyttäneitä henkilöitä, joilla on liikkumisen esteitä tai toimintarajoitteita. Kyselyyn vastasi yhteensä 1624 henkilöä, joista tähän tarkasteluun valittiin 18–64-vuotiaat vastaajat (n=915). Vastaajien keski-ikä oli 50 vuotta ja 71 prosenttia oli naisia. Aineisto analysoitiin kuvailevin tilastollisin menetelmin.

Tulokset: Yli puolet (52 %) vastaajista oli työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuen saajana. Kokopäivätyössä oli 17 prosenttia ja osa-aikatyössä 11 prosenttia vastaajista. Lähes puolet (46 %) oli joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi. Vastaajista 61 prosentilla oli merkittävä liikkumisrajoite ja 45 prosenttia arvioi fyysisen terveytensä huonoksi. Joka neljäs koki osallisuutensa erittäin heikoksi. Riittämättömästi lääkäripalveluita oli saanut 45 prosenttia, lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluita 31 prosenttia, avoterapiapalveluita 33 prosenttia ja kuntoutusohjaajan palveluita 22 prosenttia vastaajista. Merkittäviä puutteita oli myös vammaispalveluiden, kuten kuljetuspalvelun ja henkilökohtaisen avun riittävyydessä. Esteettömyyshaasteet vaikeuttivat muun muassa terveyspalveluissa asiointia sekä kulttuuri- ja liikuntapalveluihin osallistumista.

Johtopäätökset: Tulosten perusteella työikäisten liikkumisesteisten ja toimintarajoitteisten ihmisten osallisuutta haastavat usein samanaikaisesti taloudellinen niukkuus, heikentynyt toimintakyky, palveluiden riittämättömyys ja ympäristön esteellisyys. Työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisen ja tukemisen kannalta olennaista on riittävien ja tarpeenmukaisten palveluiden sekä yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen. Kuntoutusta tarvitseville on lisäksi varmistettava pääsy oikea-aikaisiin ja saavutettaviin kuntoutuspalveluihin toimintarajoitteista tai taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Polut kuntoutushakemuksen hylkäyksen jälkeen – rekisteritutkimus vuonna 2020 hylkäyksen saaneista

Anu Polvinen (Eläketurvakeskus), Samuli Tuominen (Eläketurvakeskus) ja Aart-Jan Riekhoff (Eläketurvakeskus)

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea työssä jatkamista tai työhön paluuta tilanteissa, joissa sairaus tai vamma uhkaa työkykyä. Vaikka kuntoutuksen tuloksellisuutta on tutkittu jonkin verran kuntoutusta saaneiden osalta, tiedetään huomattavasti vähemmän siitä, mitä tapahtuu henkilöille, joiden kuntoutushakemus hylätään. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niiden henkilöiden myöhempiä työmarkkina- ja etuuspolkuja, jotka hakivat vuonna 2020 työeläkejärjestelmän ammatillista kuntoutusta ja saivat hakemukseensa hylkäävän päätöksen.

Aineistona on Eläketurvakeskuksen rekisteriaineisto alle 58-vuotiaista kuntoutusta vuonna 2020 hakeneista henkilöistä, joiden hakemus hylättiin (N=2464). Hylkäyksen saaneiden työllisyyttä, työttömyyttä, sairauspäivärahan saamista, kuntoutusta ja työkyvyttömyyseläkejaksoja seurattiin kuukausitason aineistolla neljän vuoden ajan. Sekvenssi- ja klusterianalyysin avulla tunnistettiin tyypillisiä polkuja kuntoutushylkäyksen saaneille. Lisäksi tuloksia tarkasteltiin yksilötason tekijöiden kuten sukupuolen, iän, koulutustason, diagnoosin sekä aiempien työttömyys- ja sairauspäivärahapäivien mukaan. Kuntoutushylkäyksen saamisen hetkellä puolet tutkittavista sai sairauspäivärahaa, viidennes oli työssä ja saman verran työttömänä. Klusteri ja sekvenssianalyysi tuotti viisi erilaista klusteria, jotka olivat työllisyys (49 %), työttömyys (23 %), kuntoutus (11 %), työkyvyttömyyseläke (8 %) ja muu (10 %). Tulokset osoittivat, että työssä jatkaminen oli yleisempää nuoremmilla ja korkeammin koulutetuilla sekä henkilöillä, joilla oli vähemmän aiempaa työttömyyttä, sairauspoissaoloja, mielenterveyden häiriöitä ja työkyvyttömyyseläkehakemuksia.

Tulokset osoittavat, ettei kuntoutushakemuksen hylkäys välttämättä johda työelämästä poistumiseen. Hylkäyksen saaneet muodostavat kuitenkin heterogeenisen joukon, jonka työmarkkinapolut vaihtelevat. Erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevilla on riski jäädä ilman riittävää tukea ja ajautua pysyvämmin työelämän ulkopuolelle. Näiden riskiryhmien tunnistaminen ja heille kohdennettujen tukitoimien kehittäminen ovat tärkeitä, jotta työelämään kiinnittymistä voidaan vahvistaa ja syrjäytymiskehitystä ehkäistä.

Arkikuntoutus työkyvyn, osallisuuden ja ikääntyneiden toimintakyvyn tukena: uusi toimintamalli hyvinvointialueille

Annikki Arola (Ammattikorkeakoulu Arcada)

Väestön ikääntyminen, kasvava palvelutarve ja sosiaali- ja terveysalan työvoimapula haastavat hyvinvointialueita kehittämään uusia, kestäviä ratkaisuja, jotka tukevat samanaikaisesti ikääntyneiden toimintakykyä sekä alan ammattilaisten työssä jaksamista. Esityksessä tarkastellaan arkikuntoutukseen perustuvaa toimintamallia, jonka tavoitteena on vahvistaa ikääntyneiden osallisuutta ja toimijuutta arjessa sekä tukea sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työkykyä, työssä pysymistä ja työhön paluuta. Mallia kehitetään hyvinvointialueiden, työllisyyspalveluiden ja yritysten yhteistyönä.

Toimintamallin lähtökohtana on kuntoutuksen ymmärtäminen laajasti toimintakykyä, osallisuutta ja työelämään osallistumista tukevana toimintana. Arkikuntoutuksen avulla ikääntyneiden mahdollisuuksia osallistua omaan arkeensa vahvistetaan tukemalla toimintakykyä tutussa elinympäristössä ja ehkäisemällä raskaampien palvelujen tarvetta. Samalla kehitetään käytäntöjä, joiden avulla voidaan tavoittaa työkyvyn heikkenemisen riskissä olevia tai osatyökykyisiä ammattilaisia ja tarjota heille uusia mahdollisuuksia jatkaa työelämässä.

Keskeinen osa toimintamallia on arkikuntoutusosaamista vahvistava koulutus sekä osaamisen tunnistaminen osaamismerkkien avulla. Tavoitteena on luoda uudenlaisia työrooleja ja työmahdollisuuksia ammattilaisille, joiden työkyky on heikentynyt esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairauksien tai mielenterveyden haasteiden vuoksi. Lisäksi teknologiaa hyödynnetään ikääntyneiden toimintakyvyn tukemisessa, omaehtoisen harjoittelun vahvistamisessa ja kuntoutumisen seurannassa.

Esitys tuo esiin, miten kuntoutus voi vastata työelämän muutoksiin ja työvoimapulaan sekä miten tämän kautta voidaan tukea osallisuuden ja toimijuuden rakentumista kuntoutuksessa. Samalla tarkastellaan monialaista yhteistyötä, joka yhdistää kuntoutuksen, työllisyyden ja palvelujärjestelmän kehittämisen. Arkikuntoutukseen perustuva toimintamalli voi vahvistaa sekä ikääntyneiden osallisuutta että ammattilaisten työelämäosallisuutta ja tukea työhön paluuta. Lisäksi toimintamalli voi lisätä palvelujärjestelmän kestävyyttä ja kustannustehokkuutta muuttuvassa toimintaympäristössä.

Institutionaalinen luottamus, toimijuus ja työllistyvyys yhteiskuntaan ja työmarkkinoille osallistumista tukevina mekanismeina
Sanna Blomgren (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Esitys perustuu väitöstutkimukseen, jossa tarkastellaan institutionaalisen luottamuksen, toimijuuden ja työllistyvyyden rakentumista työttömien palvelu- ja etuusjärjestelmässä. Tutkimuksessa palvelu- ja etuusjärjestelmä ymmärretään laajasti työ- ja toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia, osaamista ja itsenäistä suoriutumista tukevana ympäristönä, jonka tehtävänä on vahvistaa ihmisten osallisuutta, kuntoutumista, mahdollisuuksia toimia, tehdä valintoja ja osallistua yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Tutkimus perustuu heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden ja työhönvalmentajien haastatteluihin.

Tulokset osoittavat, että yhteiskuntaan ja työmarkkinoille osallistumista tukevat mekanismit rakentuvat palvelu- ja etuusjärjestelmän, niitä toimeenpanevien organisaatioiden ja ammattilaisten, työmarkkinoiden sekä työttömien henkilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Institutionaalista luottamusta vahvistavat esimerkiksi järjestelmän koettu oikeudenmukaisuus, toimintatapojen läpinäkyvyys ja ammattilaisten empaattinen ja ammattitaitoinen toiminta. Toimijuutta tukevat etuusjärjestelmän joustavuus, palvelu- ja etuusprosessien ennakoitavuus sekä aktiivinen ja suunnitelmallinen asiakastyöskentely. Yksilöllinen ja pitkäaikainen tuki sekä ammattilaisten monialainen yhteistyö, johon myös työnantajat osallistuvat, vahvistavat työnhakijoiden uskoa omiin mahdollisuuksiinsa sekä valmiuksia ja mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille.

Esitys tuo keskusteluun näkökulman, jossa yhteiskuntaan ja työelämään osallistumista tukevia palveluja ja etuuksia tarkastellaan sosiaalisina investointeina. Tällöin huomio kohdistuu siihen, miten palvelujen ja etuuksien organisointi sekä ammattilaisten toimintatavat voivat pitkäjänteisesti vahvistaa institutionaalista luottamusta, toimijuutta ja työllistyvyyttä sekä sitä kautta yhteiskuntaan ja työmarkkinoille osallistumista. Tulokset korostavat myös jaetun toimijuuden merkitystä: työmarkkinoille osallistumisen tukeminen edellyttää palvelujärjestelmän, työnantajien ja muiden toimijoiden yhteistyötä sekä työmarkkinoita, jotka tunnistavat paremmin erilaisten ihmisten osaamisen ja toimintakyvyn.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen TEAK-palvelun vaikutukset työllistymiseen
Tuomas Reiterä (Kelan tutkimus), Hanna Rinne (Kuntoutussäätiö), Virpi Liukkonen (Tampereen yliopisto) ja Saija Karinkanta (Kelan tutkimus)

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutusasiakkaan työ- ja ansiokyvyn tukeminen tai parantaminen sekä työkyvyttömyyden ehkäiseminen. Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) on ollut keskeinen Kelan ammatillisen kuntoutuksen muoto, josta on saatu myönteisiä työllisyystuloksia. Aiempien tulosten yleistettävyyttä ovat heikentäneet tutkimuksiin osallistumiseen liittyvä valikoituminen ja vertailuasetelman puute. Tässä tutkimuksessa selvitetään TEAK-asiakkaiden työllisyyttä kuntoutuksen jälkeen sekä tarkastellaan työllisyyseroja suhteessa koko väestöön ja kaltaistettuihin verrokkeihin.

Tutkimuksen aineistona hyödynnettiin Digi- ja väestötietoviraston, Kelan, Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen rekisteritietoja sekä Verohallinnon Tulorekisteritietoja vuosilta 2019–2023. Tiedot poimittiin vuosina 2021 ja 2022 TEAK-palvelun aloittaneilta henkilöiltä (n = 4 499) ja verrokeilta (10 %:n väestöotos) (n = 649 666). Verrokkien kaltaistamisessa hyödynnettiin propensity score matching -menetelmää, ja kuntoutusasiakkaiden ja kaltaistettujen verrokkien työllisyystulemia verrattiin erotusten erotus (difference in differences, DID) -menetelmällä.

Verrattaessa TEAK-asiakkaiden ja heidän kaltaistettujen verrokkiensa kuukausia palkkatuloilla 1–6 kuukautta ennen ja jälkeen kuntoutuksen kuntoutujien palkkatulokuukaudet kasvoivat 0,39 kuukautta (95 %:n luottamusväli 0,28–0,49) enemmän kuin kaltaistetuilla verrokeillaan. Tulos oli positiivinen myös 1–12 kuukauden seuranta-ajalla (DID: 0,55; 95 %:n lv 0,33–0,77). Yli 300 euroa palkkatuloa kuukaudessa saaneiden osuus kasvoi kuntoutujilla kaltaistettuja verrokkeja enemmän sekä lyhyemmän (DID: 8,9 prosenttiyksikköä; 95 %:n lv 6,9–11,0) että pidemmän (DID 7,2; 95 %:n lv 4,7–9,6)) seurantajakson aikana. Sen sijaan yli 1 600 euroa kuukaudessa saavien osuus kasvoi kuntoutujilla vain 1–2 prosenttiyksikköä kaltaistettuja verrokkeja enemmän, eikä pitemmän seuranta-ajan tulos ollut tilastollisesti merkitsevä.

Verrokkien kaltaistaminen luo kuntoutujille uskottavan vertailuasetelman ja vaihtoehtoisen lopputuleman, jonka avulla voidaan arvioida työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen kausaalivaikutusta kuntoutujien työllisyyteen. Kuntoutuksella näyttäisi olevan positiivinen vaikutus palkkatöiden tekemisen aktiivisuuteen. Sen sijaan kuntoutuksen vaikutus työskentelyyn sellaisilla palkkatuloilla, joilla ei enää synny oikeutta Kelan soviteltuun työttömyysturvaan (yli 1 600 €/kk) näyttäisi jäävän, ainakin rajallisella seuranta-ajalla tarkasteltuna, pieneksi.

Ammatillisen kuntoutuksen nykytila ja tulevaisuuden tarpeet

Joonas Poutanen (Työterveyslaitos), Irmeli Pehkonen (Työterveyslaitos), Kirsi Unkila (Työterveyslaitos), Tuulia Varanka-Ruuska (Työterveyslaitos) ja Mirkka Vuorento (Työterveyslaitos)

Tausta: Ammatillinen kuntoutus tarkoittaa kokonaisuutta toimenpiteitä, joilla tuetaan henkilön työllistymistä, työssä pysymistä tai työelämään palaamista, kun hänen työ- tai toimintakykynsä on heikentynyt sairauden, vamman, mielenterveyden haasteiden tai muun pitkäaikaisen kuormituksen vuoksi. Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteet liittyvät ensisijaisesti työllistymiseen, työssä pysymiseen tai työhön palaamiseen, mutta ne voivat osin liittyä myös työ- ja toimintakyvyn tai osallisuuden vahvistumiseen.

Tavoitteet: Hankkeessa tarkastellaan ammatillisen kuntoutuksen työnjakoa, vastuita, palveluja ja kohderyhmiä Suomessa sekä arvioidaan, millaisiin tarpeisiin nykyiset palvelut vastaavat. Lisäksi selvitetään ammatillisen kuntoutuksen tulevaisuuden kehittämistarpeita ja tarkastellaan, miten erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt vaikuttavat asiakkaisiin, kysyntään ja sisältöihin. Tutkimuksessa tarkastellaan myös ammatillisen kuntoutuksen kansainvälisiä käytäntöjä ja kehitysnäkymiä Pohjoismaissa, Saksassa ja Alankomaissa.

Menetelmät: Hankkeessa toteutetaan 1) kirjallisuuskatsaus, jolla kerätään tietoa ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä ja tulevaisuudentarpeista Suomessa, sekä kansainvälisistä käytännöistä ja kehitysnäkymistä. Kirjallisuuskatsaus kohdennetaan erityisesti ammatillisen kuntoutuksen järjestelmään ja palveluihin. Lisäksi hankkeessa kerätään 2) teemahaastatteluaineisto (n=25), jolla selvitetään ammatillisen kuntoutuksen tilannekuvaa ja tulevaisuuden tarpeita Suomessa. Haastatteluiden kohderyhminä ovat ammatillisen kuntoutuksen järjestäjät, kuntoutuspalveluiden palveluntuottajat, työnantajien edustajat, työllisyydenhoito, ministeriöiden edustajat, terveydenhuollon ja työterveyshuollon asiantuntijat sekä kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämistyötä tekevät. Hankkeessa järjestetään myös 3) kaksi keskeisille sidosryhmille suunnattua tulevaisuustyöpajaa. Työpajojen tavoitteena on tunnistaa kehittämislinjoja, jotka tukevat tai haastavat ammatillisen kuntoutuksen toimivuutta muuttuvassa toimintaympäristössä.

Tulokset: Hankkeen tuloksia on tarkoitus hyödyntää ammatillisen kuntoutuksen kehittämisessä. Sosiaalipolitiikan päivillä esitellään hankkeen alustavia tuloksia.

Tavoitteellisuuden merkitys kuntoutujan osallisuudelle
Ismo Ukkola (Kelan tutkimus)

Tavoitteellisuus on keskeinen kuntoutusta ohjaava periaate. Vaikka kuntoutus on lähtökohtaisesti aina ollut tavoitteellista toimintaa, korostetaan yhä vahvemmin kuntoutujan omaa osallistumista tavoitteiden määrittelyyn. Tavoitteellisuuden oletetaan paitsi lisäävän kuntoutuksen vaikuttavuutta myös vahvistavan kuntoutujan osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan kuntoutusprosessiinsa.

Kuntoutuksessa tavoitteellisuus ilmenee eri tavoin. Sitä toteutetaan esimerkiksi tavoitteenasettelumenetelmien avulla, mutta myös toimintatapojen kautta esimerkiksi ratkaisukeskeisissä ja valmennuksellisissa kuntoutusmuodoissa, joissa korostuvat yksilön omat tavoitteet, voimavarat, valinnat ja aktiivinen rooli. Olennaista on kysyä, miten tavoitteellisuuteen pyritään erilaisissa kuntoutusmuodoissa.

Tavoitteellisuuden yhteys osallisuuteen ja toimijuuteen ei ole yksiselitteinen. Asiakaslähtöisyyden näkökulmasta tavoitteiden määrittelyn nähdään vahvistavan kuntoutujan vaikutusmahdollisuuksia, mutta samalla voidaan kysyä, missä määrin asiakkaan omat tavoitteet voidaan sisällyttää kuntoutuksen tavoitteiksi. Keskeiseksi nousee myös kysymys siitä, millaiset edellytykset haastavassa tilanteessa olevalla kuntoutujalla on asettaa itselleen merkityksellisiä tavoitteita. Samalla tavoitteellisuuden vahvistuminen voi siirtää vastuuta kuntoutumisesta yhä enemmän yksilölle tilanteissa, joissa yksilön voimavarat ovat rajalliset.

Esityksessä hahmotellaan tavoitteellisuuden ilmenemistä ja merkitystä kuntoutuksessa, ja tarkastellaan, miten tavoitteellisuutta voidaan tulkita esimerkiksi asiakaslähtöisyyden, toimijuuden, toimintamahdollisuuksien tai valmennuksellisuuden ja ratkaisukeskeisyyden näkökulmista. Esitystä ohjaa kysymys: millainen merkitys tavoitteellisuudella on kuntoutujan osallisuuden ja toimijuuden rakentumisessa kuntoutuksessa?

Jaettu toimijuus ammatillisessa kuntoutuksessa: valta, vaikutusmahdollisuudet ja vastuu kuntoutuspolkujen eri vaiheissa

Jyri Liukko (Eläketurvakeskus), Jarna Pasanen (Tampereen yliopisto) ja Susanna Sten-Gahmberg (Eläketurvakeskus)

Aiempi tutkimus on osoittanut, että ammatillisen kuntoutuksen toteutumiseen vaikuttavat sekä institutionaaliset rakenteet että yksilöön liittyvät tekijät. Sen sijaan vähemmän tiedetään siitä, miten toimijuus jakautuu kuntoutusprosessin eri toimijoiden välillä ajan kuluessa. Erityisen vähän on tutkittu päätöksentekovallan, kuntoutuksen käytännön toteutukseen liittyvien vaikutusmahdollisuuksien sekä lopputuloksiin liittyvän vastuun jakautumista kuntoutusprosessin eri vaiheissa.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kahta kysymystä. Ensinnäkin tutkimuksessa analysoidaan, miten eri tahoille hajautunut toimijuus rakentuu ja muuttuu kuntoutusprosessin aikana. Toiseksi selvitetään, millaisiksi toimijuuden muodoiksi kuntoutusprosessia voidaan jäsentää. Empiirinen analyysi kohdistuu työeläkelaitosten järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen.

Tutkimus perustuu pitkittäiseen laadulliseen haastatteluaineistoon. Aineisto koostuu 30 työkokeiluun osallistuneen kuntoutujan teemahaastattelusta. Haastattelut toteutettiin kolmessa kuntoutusprosessin kannalta keskeisessä vaiheessa: työkokeilun alkaessa, pian työkokeilun päättymisen jälkeen sekä noin puolitoista vuotta työkokeilun alkamisesta.

Analyysin perusteella päätöksentekovalta, käytännön vaikutusmahdollisuudet ja vastuu jakautuvat kuntoutusprosessin eri vaiheissa epätasaisesti. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kuntoutuksen suunnitteluvaiheessa ja työkokeilun aikana useat toimijat, myös kuntoutuja itse, osallistuvat aktiivisesti päätöksentekoon ja vaikuttavat kuntoutuksen käytännön toteutukseen. Työkokeilun päättymisen jälkeen ja kuntoutuksen loppuvaiheessa institutionaalinen tuki kuitenkin vähenee. Samalla vastuu kuntoutuksen jälkeisistä ratkaisuista siirtyy yhä enemmän kuntoutujalle, vaikka hänen mahdollisuutensa vaikuttaa lopputuloksiin ovat usein rajalliset. Lisäksi tutkimus tunnistaa kolme tyypillistä tapaa, joilla toimijuus jäsentyy ammatillisen kuntoutuksen eri vaiheissa: 1) yhteistyöhön perustuva ja laajasti jaettu toimijuus, 2) hauras jaetun toimijuuden muoto sekä 3) yksilöllistynyt toimijuuden malli, jossa vastuu painottuu vahvasti kuntoutujalle itselleen.

14. Huono-osaisten hyvinvointi

Työryhmän aikataulu

Torstai 26.10.2026 klo 14.30 – 17.30

klo 14.30	Osita Ifezue: Socioeconomic Inequalities and Subjective Well-being among First- and Second-Generation African Immigrants in Finland: A Capability-Based Comparative Study Across Migrant Groups and the Native Population
klo 14.55	Ilmari Kallius: Mikä edistää, mikä estää? Pakolaistaustaisten nuorten mielenterveyspalveluihin hakeutumisen tarkastelua asiantuntijahaastatteluiden pohjalta
klo 15.20	Kaijus Ervasti ja Mervi Issakainen: Ikääntyneiden romanien osallisuus ja oikeuksien toteutuminen yhteiskunnassa
klo 15.45	Yrjö Mattila: Nollatuntisopimuslaisen toimeentulomahdollisuudet
klo 16.10	Lyhyt tauko
klo 16.15	Paula Saikkonen: Kun elämä kolhii, mistä hyvinvointia löytyy?
klo 16.40	Joakim Zitting: Huono-osaisuutta kokevien nuorten ilon aiheet
klo 17.05	Hanna-Mari Heinonen: Aineellinen niukkuus ja eksistentiaalinen hyvinvointi – logoteoreettinen näkökulma köyhyydessä selviytymiseen
klo 17.30	Työryhmä päättyy

Socioeconomic Inequalities and Subjective Well-being among First- and Second-Generation African Immigrants in Finland: A Capability-Based Comparative Study Across Migrant Groups and the Native Population

Osita Ifezue (DPINVEST)

Socioeconomic inequalities and low SWB are ubiquitous among immigrants, and some research suggests structural constraints among African immigrants in Finland (Kuusio et al., 2020). This research aims to examine how socioeconomic inequalities relate to subjective well-being among first- and second-generation migrants compared with other migrant groups and the native population. The integration of Amartya Sen's Capability Approach (CA) as the main theoretical framework and Erik Allardt's welfare theory (having-loving-being + (doing) as the operational structure conceptualizes quality of life by agency, real opportunities, functional capabilities, and social inclusion in the Finnish context. Using multivariate regression and structural equation modelling (SEM) to measure the association between SES variables and SWB outcomes, and the mechanisms mediating functional capabilities of African immigrants. The main datasets for analyzing SES variables and well-being outcomes are the Survey on Well-being among Foreign-Born Population (FinMonik; n=12,877; 2019) and the National Survey on Health, Well-being, and Service Use Among Foreign-born Population (Monisuomi; n=18,600; 2022). The comparative datasets are the Healthy Finland Survey (Terve Suomi; n = 61,600, 2022), the Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II, 2017), and the European Social Survey (ESS 11, 2023). The qualitative research uses reflexive thematic analysis of 30 to 50 interviews, informed by the quantitative analysis, to capture constraints on functioning. This study's multidimensional approach will offer new insights to help policymakers, and the public understand the current state of welfare outcomes. The research will ultimately add to the discourse, policy, and interventions aimed at addressing the challenges of immigrant integration in Finland.

Keywords: African immigrants, Capability Approach, Erik Allardt, European Social Survey, EU-MIDIS II Finmonik, Monisuomi, structural equation modelling, socioeconomic inequalities, subjective well-being, reflexive journal

Mikä edistää, mikä estää? Pakolaistaustaisten nuorten mielenterveyspalveluihin hakeutumisen tarkastelua asiantuntijahaastatteluiden pohjalta

Ilmari Kallius (Nuorisotutkimusseura)

Yhä useampi lapsi ja nuori on joutunut jättämään kotimaansa 2020-luvulla. Esimerkiksi aseellisen konflikti, turvattomuus tai ympäristökatastrofit ovat keskeisiä syitä turvan hakemisesta toisesta maasta tai maanosasta. Siinä missä muuttoliike voi parantaa mahdollisuuksia koulutukseen, turvallisuuteen ja sosiaaliseen liikkuvuuteen, liittyy siihen myös merkittäviä vaikutuksia yksilön mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että nuorilla pakolaisilla on korkeampi riski sairastua mielenterveysongelmiin kantaväestöön verrattuna. Samaan aikaan hakeutuminen mielenterveyspalveluihin on kantaväestöä alhaisemmalla tasolla.

Esitelmä pohjautuu Nuorisotutkimusseuran koordinoiman CROSSWAY-hankkeen alustaviin tuloksiin. CROSSWAY on Euroopan unionin rahoittamana tutkimushanke, jossa tutkitaan mm. yksin maahan tulleiden, 17–29-vuotiaiden nuorten hakeutumista mielenterveyspalveluihin. Aineistona toimii järjestö- ja hyvinvointialueiden työntekijöille tehdyt haastattelut, joita on kerätty 08/2026–10/2026 välisenä aikana.

Esityksessä tarkastellaan pakolaistaustaisten nuorten hyvinvointia ja hyvinvointia tukevia rakenteita työntekijähaastattelujen pohjalta. Aineistoa tarkastellaan seuraavien kysymyksen kautta: 1. Mitkä tekijät tukevat tai estävät pakolaistaustaisten nuorten hakeutumista mielenterveyspalveluihin? 2. Millainen rooli viranomaiskokemuksilla on pakolaistaustaisten nuorten palveluihin hakeutumisessa? Alustavien havaintojen perusteella palveluihin hakeutumista tuki pitkä ja luottamuksellinen asiakassuhde, riittävä kielitaito tai mahdollisuus tulkkipalveluihin sekä aikaisemmat myönteiset kokemukset viranomaisista. Vastaavasti estäviä tekijöitä ovat, epävakaa oikeudellinen asema (esimerkiksi muutokset oleskeluluvissa), tiedon puute palveluista sekä epätietoisuus tulkkipalveluiden saatavuudesta. Globaalien monikriisien aikana, huono-osaisten ja haavoittuvassa asemassa olevien hyvinvoinnin näkökulmasta tutkimustieto yksin maahan tulleiden pakolaistaustaisten nuorten mielenterveyden tukemisesta on ensiarvoisen tärkeää. Jatkossa palveluita tulisi kehittää ja resursoida tutkimustiedon pohjalta ja ymmärtää laajemmin, miten globaalit kriisit, kuten aseelliset konfliktit ja ympäristökatastrofit vaikuttavat haavoittuvassa asemassa olevien hyvinvointiin ja toimintakykyyn.

Ikääntyneiden romanien osallisuus ja oikeuksien toteutuminen yhteiskunnassa
Kaijus Ervasti (Itä-Suomen yliopisto) ja Mervi Issakainen (Itä-Suomen yliopisto)

Laajassa STN:n rahoittamassa OBaMa – hankkeessa tutkitaan vähemmistöryhmien osallisuutta ja osallisuuden esteitä yhteiskunnassa. Meidän tutkimusryhmämme Itä-Suomen yliopistossa tutkii ikääntyneiden romanien osallisuutta ja oikeuksien toteutumista yhteiskunnassa. Kyseessä on kvalitatiivinen haastattelututkimus, jossa on käsitelty seuraavia teemoja: Arki ja elämänlaatu, romanikulttuuri, asuminen ja toimeentulo, sote-palvelut ja romanien asema yhteiskunnassa.

Hankkeessa on kerätty yli 50 ikääntyneiden haastattelua. Kyseessä on kanssatutkimushanke eli romaniyhteisö on osallistunut tutkimuksen suunnitteluun, romanit ovat toimineet haastattelijoina ja he osallistuvat myös aineiston analysointiin ja raportointiin. Hankkeessa on tehty yhteistyötä Romaniasioiden neuvottelukunnan ja Suomen romaniyhdistyksen kanssa. Hankkeesta on tehty eettinen ennakkoarviointiItä-Suomen yliopiston tutkimuseettisessä toimikunnassa.

Aineiston analyysi on vasta alkamassa, mutta jo nyt voi sanoa, että sieltä nousee esiin kokemukset rasismista, ennakkoluuloista ja syrjinnästä, toimeentulo-ongelmista, vähemmistöstressistä, yksilöiden leimaaminen ryhmän edustajaksi, yhteiskunnan muutos ja sen vaikutus romanikulttuuriin ja yhteisöllisyyteen, ikääntyneiden yksinäisyyden lisääntyminen ja vaikeudet sosiaali- ja terveyspalveluissa. Ikääntyneiden hyvinvointia tukevat laaja sosiaalinen verkosto ja harrastukset.

Nollatuntisopimuslaisen toimeentulomahdollisuudet
Yrjö Mattila (Helsingin yliopisto)

Väitöskirjatutkimukseni koskee nollatuntisopimuslaisten asemaa ja toimeentulomahdollisuuksia joko työsuhteessa tai työn ja sosiaaliturvan yhteensovituksena. Nollatuntisopimusten piirissä työskenteleeyli100000työntekijää,jotenkysymysonhuomattavajoukkoSuomentyössäkäyvästä väestöstä. Onko työ heille parasta sosiaaliturvaa vai ovatko he työssäkäyviä köyhiä? Millaiset keinot edesauttavat toimeentuloa työssä ollessa? Suojaako sosiaaliturva riittävästi silloin, jos työntekijä kokoaikatyön puuttuessa joutuu tekemään nollatuntisopimuksen. Mikä merkitys nollasopimuslaisten toimeentulolle on perustuslailla ja Suomea sitovilla kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla?

Tutkimuksen ensimmäinen osa käsittelee niitä tekijöitä, jotka edistävät nollasopimuslaisen toimeentulomahdollisuuksia työsuhteessa ollessaan. Tarkastelun kohteena ovat nollasopimuksen sallittavuus suhteessa kohtuuttomiin sopimusehtoihin, palkka ja en muodostuminen, syrjimättömyyteen ja tasa-arvoonliittyvät seikat, työaika, erityisesti työvuorolista ja sen sitovuus, kilpailukielto sekä työsuhteen osapuolten lojaliteettivelvollisuus.

Toisessa osassa käsittelen nollasopimuslaisen toimeentulomahdollisuuksia työstä saatavan ansion ja sosiaaliturvan yhteensovituksena, jossa työttömyysturvalain mukainen soviteltu päiväraha on ensisijainen ja johon tuli muutoksia vuonna 2024, suojaosan ja lapsikorotusten poistuttua. Tutkimuksen piirissä on myös toimeentulotuki, johon samoin kuin työttömyysturvaan tuli muutoksia vuonna 2026 ja uusi etuusjärjestelmä, yleistuki, tulo voimaan koskien keskeisesti myös nollasopimuslaisten toimeentuloa. Tällöin nousevat esiin myös vuonna 2026 voimaan tulleet yleistuki ja toimeentulotuen leikkaukset sekä kiristyneet saamisen ehdot.

Tutkimuksen kolmannessa osassa laajennan tutkimuksen perustuslain 19 §:n 1 ja 2 momentin takaama perustoimeentulon turvaan nollasopimuslaisten näkökulmasta sekä siihen, millainen vaikutus kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla, erityisesti YK TSS-sopimuksella ja Euroopan neuvoston uudistetulla sosiaalisella peruskirjalla on nollasopimuslaisten toimeentulomahdollisuuksiin. Tällöin erityisen mielenkiintoisia ovat perustuslakivaliokunnan kannanotot sosiaaliturvan leikkauksiin, jotka ovat koskettaneet myös nollasopimuslaisia ja millä tavalla ihmisoikeussopimusten kansainvälisten valvontaelinten johtopäätökset ovat Suomessa vaikuttaneet.

Tutkimus on poikkitieteellinen. Pääasiallinen lähestymistapa on oikeustieteellinen, lainopillinen tutkimustapa, mutta sen ohessa tutkimukseni sivuaa sosiaalipolitiikan, tilastotieteen ja filosofian aloja. Sosiaalipolitiikassa tärkeitä lähteitä ovat viitebudjetit ja perusturvan riittävyysraportit.

Kuinka paljon sosiaaliturva estää nollatuntisopimuslaista köyhtymistä, jos nollasopimuslaisen työtunnit jäävät vähäisiksi.

Filosofiassa käsittelen John Rawlsin oikeudenmukaisuusteoriaa. Toteuttaako John Rawlsin reilu peli nollasopimuslaisten kohdalla?

Kun elämä kolhii, mistä hyvinvointia löytyy?
Paula Saikkonen (THL)

Idea kestävästä hyvinvoinnista ammentaa vahvasti sellaisista hyvinvointiteorioista, joissa tarve ja riittävä tarpeiden tyydytys on keskiössä kuten esimerkiksi Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksissa tai Len Doyalin ja Ian Goughin teoriassa ihmisten tarpeista. Nämä teoriat eivät ohita fysiologisia tarpeita, mutta ne painottavat myös muiden inhimillisten tarpeiden tyydytystä siinä, että ihminen voi toteuttaa itseään ja elää hyvää elämää. Siten hyvinvointi ei ole suora seuraus tarpeiden tyydytyksestä vaan tapahtuu suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteisöön. Samalla tavoin Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintakyvyyksien lähestymistapa (capability approarch) tuo esiin, että merkityksellistä on ihmisen mahdollisuus hyödyntää oma potentiaalinsa: samassakin yhteiskunnassa edellytykset tällä vaihtelevat eri ihmisten välillä merkittävästi.

SustAgeable-hankkeessa ryhmäkeskusteluaineiston tuella halusimme selvittää, mitä haavoittuvassa asemassa tai elämässään erinäisiä kolhuja kokeneet ajattelevat hyvinvoinnista. Mitä hyvinvointi heille merkitsee? Moni kestävän hyvinvoinnin tutkija väittää, että ihmisten tarpeet ovat universaaleja, kun taas tavat, joilla tarpeisiin vastataan ovat kulttuurisidonnaisia.

Ryhmäkeskusteluaineisto kerättiin vuosina 2023–2026 pääkaupunkiseudulla ja kahdesta muusta suomalaisesta kaupungista yhteistyössä sellaisten toimijoiden kanssa, jotka omassa toiminnassa tavoittavat elämässään kolhuja kokeneita ihmisiä. Ryhmäkeskusteluja oli kaikkinensa kahdeksan. Keskusteluissa mukana oli 3–8 henkilöä ja ne sisälsivät kolme teema: 1) Mitä hyvinvointi tarkoittaa? 2) Universaalit tarpeet 3) Miten hyvinvointia voidaan tukea tai mikä sitä heikentää?

Aineiston analyysi on vielä luokittelun tasolla. Siinä on keskitytty erottelemaan niitä tekijöitä, jotka keskusteluissa on kerrottu hyvinvointia tukeviksi tai heikentäväksi. Vaikka miltei kaikki keskusteluissa mukana olleilla oli kokemusta taloudellisista vaikeuksista, keskusteltiin ryhmissä paljon myös muista hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Esityksen lopuksi pohditaan sitä, mikä merkitys suomalaisella hyvinvointivaltiolla on kovia kokeneiden ihmisten hyvinvoinnille ja huomioidaanko palveluissa ja etuuksissa riittävässä määrin niiden hyvinvointivaikutuksia.

Huono-osaisuutta kokevien nuorten ilon aiheet

Joakim Zitting, Varpu Wiens (Diakonia-ammattikorkeakoulu), Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu) ja Sakari Kainulainen (Diakonia-ammattikorkeakoulu)

Tarkastelemme esityksessämme huono-osaisuutta moniulotteisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Diakissa kehitetty 3X10D-elämäntilannemittari kartoittaa vastaajan tyytyväisyyttä kymmeneen hyvinvoinnin osa-alueeseen, kuten talouteen, perheeseen, ystäviin, terveyteen ja harrastusmahdollisuuksiin. Mittaritulosten pohjalta huono-osaisuuden voi katsoa olevan kasautunutta tyytymättömyyttä usealla elämän osa-alueella.

Keskitymme esityksessämme nuoriin. Nuorten subjektiivinen hyvinvointi on viime vuosina selvästi heikentynyt. Nuoret tarvitsevat epävarmassa maailmassa myönteistä viestintää ja toivoa vahvistavia näkökulmia. Siksi tarvitaan tietoa myös siitä, mikä tuottaa heille iloa ja luo toivoa. Toivoon perustuva lähestymistapa tukee nuorten resilienssiä ja psyykkistä hyvinvointia.

Tutkimuksessamme hyödynnetään määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. Koska nuorten ilon aiheet ovat ilmiöinä kompleksisia, sopii niiden tutkimiseen metodinen diversiteetti. Aineistomme on 16–29-vuotiailta nuorilta kerätty kyselyaineisto (N=1011, edustava otos), jossa on kysytty 3X10D-mittarin lisäksi avovastausmuodossa asioita, jotka tuottavat iloa ja hyvää mieltä heidän elämäänsä.

Ryhmittelyanalyysin avulla aineistoista löytyi viisi erilaista ryhmää, kuten nuoret jotka kokevat asioidensa olevan hyvin kaikilla osa-alueilla (36,6 % vastaajista), ja nuoret jotka kokevat asioidensa olevan huonosti lähes kaikilla osa-alueilla (7,7 % vastaajista). Olemme aiemmin tarkastelleet tästä aineistosta hyvinvoivien nuorten ilonaiheita (Wiens ym., 2026). Huonosti voivien nuorten näkökulma kuitenkin täydentää ymmärrystä siitä, mitkä tekijät tukevat tai estävät hyvinvointia vaikeissa olosuhteissa. Analysoimme hyvin ja huonosti voivien ryhmien avovastauksia heidän ilonaiheistaan laadullisen sisällönanalyysin avulla. Esityksessämme tuomme esille mitä eroja ja samankaltaisuuksia näiden ryhmien sekä miesten ja naisten välillä on.

Tavoitteenamme on tuottaa tietoa nuorten kokemista ilon aiheista, jotta saadaan monipuolisempia ja realistisempia tarttumapintoja hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn, palveluihin ja ennen kaikkea nuorten arkeen. Tieto mahdollistaa palveluiden kohdentamisen ja kehittämisen niin, että ne tukevat nuorten kykyä kohdata haasteita, kehittää elämänhallintaa ja vahvistaa hyvinvointia.

Aineellinen niukkuus ja eksistentiaalinen hyvinvointi – logoteoreettinen näkökulma köyhyydessä selviytymiseen
Hanna-Mari Heinonen (Kelan tutkimus)

Köyhyyden hyvinvointia heikentävät vaikutukset tunnetaan hyvin. Aineellisen niukkuuden lisäksi köyhyys on yhteydessä muun muassa heikompaan terveyteen, yksinäisyyteen, osattomuuteen ja toimintamahdollisuuksien kaventumiseen. Köyhyydessä elävien ihmisten kokemukset omasta elämästään kuitenkin vaihtelevat, eivätkä aineelliset elinolot ja koettu hyvinvointi kulje täysin käsi kädessä. Tutkimusartikkelissa tarkastellaan tätä vaihtelua eksistentiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Eksistentiaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan tutkimuksessa kokemusta oman elämän tarkoituksellisuudesta ja merkityksellisyydestä sekä mahdollisuuksista elää omien arvojen mukaisesti ja vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään Viktor E. Franklin kehittämää logoteoriaa, jossa ihmistä tarkastellaan tarkoitusta etsivänä, arvoja toteuttavana ja vastuullisena toimijana. Logoteoreettinen näkökulma yhdistetään artikkelissa eksistentiaalista hyvinvointia koskevaan psykologiseen tutkimukseen sekä yhteiskuntatieteelliseen köyhyyttä ja köyhyydessä selviytymistä koskevaan tutkimukseen.

Tutkimuksessa kysytään, muodostavatko logoteoreettisesti johdetut eksistentiaalisen hyvinvoinnin osatekijät empiirisesti yhtenäisen hyvinvoinnin ulottuvuuden, millainen yhteys aineellisella niukkuudella ja eksistentiaalisella hyvinvoinnilla on sekä missä määrin korkea eksistentiaalinen hyvinvointi on mahdollista myös aineellisen niukkuuden oloissa. Lisäksi tarkastellaan, millaiset tekijät ovat yhteydessä korkeampaan eksistentiaaliseen hyvinvointiin aineellista niukkuutta kokevien ryhmässä.

Aineistona käytetään Kelan Kestävän elämän eväät -tutkimushankkeessa loppuvuodesta 2025 kerättyä kyselyaineistoa. Kyselyyn vastasi yhteensä n. 4 000 Kelan etuudensaajaa, joista puolet oli kaikkein pienituloisimmille tarkoitetun perustoimeentulotuen saajia ja puolet muita Kelan etuudensaajia.

Esitys perustuu tekeillä olevaan tutkimusartikkeliin ja siinä esitellään tutkimuksen alustavia tuloksia ja pohditaan niiden perusteella, mitä eksistentiaalisen hyvinvoinnin ja logoteorian näkökulmat voivat tuoda yhteiskuntatieteelliseen köyhyyden, huono-osaisuuden ja köyhyydessä selviytymisen tutkimukseen.

16. Niukkuuden sosiaalipolitiikka vanhuuteen?

Työryhmän aikataulu

Työryhmä kokoontuu torstaina 29.10.2026 14:30–17:30

Anneli Miettinen ja Anna Grahn:
Vanhusväestön toimeentulo ja köyhyys

Kati Ahonen ja Mikko Niemelä:
Asuminen ja toimeentulo eläkeikäisissä kotitalouksissa

Päivi Tillman:
Iäkkäiden sopimusomaishoitokotitalouksien toimeentulo

Andrea Lorenz-Wende ja Hilla Kiuru:
Diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä köyhyyden paikantumisesta hyvinvointivaltion katveisiin

Vanhusväestön toimeentulo ja köyhyys
Anneli Miettinen (Kelan tutkimusyksikkö) ja Anna Grahn (Kelan tutkimusyksikkö)

Vanhusväestön toimeentulo ja hyvinvointi ovat eläkeikäisen väestön määrän kasvaessa entistä tärkeämpiä yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä. Eläkeikäisen väestön toimeentulo perustuu keskeisesti vanhuuseläkkeisiin, jota muut sosiaaliturvaetuudet – erityisesti eläkkeensaajan asumistuki, toimeentulotuki tai eläkettä saavan hoitotuki – sekä ansiotyöstä saadut tulot täydentävät.

Pitkällä aikavälillä eläkeläisten toimeentulo on parantunut yleisen ansiotason kohoamisen, työeläkejärjestelmän täysimääräisen voimaantulon ja naisten työssäkäynnin lisääntymisen ansiosta (Kuivalainen ym. 2022). Kokonaisuudessa suomalaiset vanhuuseläkeläiset tulevat hieman keskimääräistä paremmin toimeen ja harvempi elää köyhyysriskissä muihin EU-maihin verrattuna (Kuivalainen ym. 2022; Ahonen & Kuivalainen 2024).

Eläketurvan tason yleisestä paranemisesta huolimatta korostuu eläkeikäisen väestön sisäinen heterogeenisuus: vanhuuseläkeläisten joukossa on sekä hyvätuloisia että pienituloisia, ja toimeentulo vaihtelee merkittävästi elämänkulkuun liittyvien tekijöiden mukaan (Kuivalainen ym. 2022). Pitkittynyt pienituloisuus on esimerkiksi selvästi yleisempää 85 vuotta täyttäneiden keskuudessa muuhun väestöön verrattuna. Ikääntyneiden taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat muun muassa terveydentila, varallisuus ja velat sekä kotitalouden kokoonpano ja siihen kuuluvien muiden henkilöiden saamat tulot ja tulonsiirrot (Kuivalainen 2022; Korpelainen & Zechner 2025). Varsinkin vakavat sairaudet tai monisairastavuus lisäävät toimeentulohaasteita, mutta myös yksinasuminen ja korkea ikä muodostavat suuren riskin pienituloisuudelle (Ahonen & Kuivalainen 2024; Korpelainen & Zechner 2025). Sairastamisen riski kasvaa iän myötä, ja siksi terveysmenoilla on keskeinen vaikutus erityisesti ikääntyneimpien toimeentuloon (Vaalavuo 2018; Forma & Kuivalainen 2020). Vanhusväestön kohdalla tapahtunut siirtyminen laitoshoidosta kotihoitoon on myös merkinnyt sitä, että kotitaloudet kattavat entistä suuremman osan terveysmenoistaan itse.

Tutkimushankkeessa on tarkoitus tarkastella 65 vuotta täyttäneen väestön toimeentuloa, sen rakentumista eri tulolähteistä ja Kelan maksamien sosiaaliturvaetuuksien merkitystä vanhusväestön toimeentulon kokonaisuudessa. Lisäksi arvioidaan sairastamisen ja terveysmenojen vaikutusta vanhuuseläkkeensaajien toimeentuloon ja köyhyyden riskitekijänä.

Tutkimuksen kohdejoukkona ovat kaikki Suomessa vuosina 2020–2025 kalenterivuoden lopussa asuneet 65 vuotta täyttäneet henkilöt. Näille yhdistetään tietoja Kelan väestö- ja etuusrekistereistä sekä Tilastokeskuksen ja THL:n rekisteritiedoista (mm. HILMO) vuosilta 2020–2025/2026. Terveydenhuollon maksujen merkitystä eläkeikäisen väestön toimeentulolle arvioidaan erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon käyttötietojen sekä asiakasmaksuja koskevien tilastotietojen perusteella sekä hyödyntämällä Kelan rekisteritietoja.

Asuminen ja toimeentulo eläkeikäisissä kotitalouksissa

Kati Ahonen (Eläketurvakeskus) ja Mikko Niemelä (Turun yliopisto)

Asuminen on kotitalouksien suurin yksittäinen kuluerä ja keskeinen tekijä kotitalouksien taloudellisessa hyvinvoinnissa. Asumiskustannukset vaikuttavat suoraan siihen, kuinka paljon kotitalouksille jää resursseja muihin menoihin ja kulutukseen. Erityisesti eläkeläiskotitalouksissa asumiskustannusten osuus kulutusmenoista on suuri. Asumiskustannusten huomioiminen voikin muuttaa kuvaa eläkeläisten toimeentuloasemasta suhteessa muuhun väestöön. Aikaisemmassa tutkimuksessa asumiskustannuksia on käsitelty erityisesti pienituloisuuden, asumisen kohtuuhintaisuuden sekä toimeentuloerojen näkökulmasta sekä lisäksi on tarkasteltu kulutuksen rakennetta elämänkaaren aikana. Sen sijaan vähäisempää huomiota on saanut se, miten asumiseen kohdistuva kulutus suhteutuu kotitalouksien tuloihin eri elämänvaiheissa ja erityisesti eläkeiässä. Tässä tutkimuksessa keskitytään asumismenojen rooliin kotitalouksien taloudellisessa asemassa eri ikäryhmissä, painottaen eläkeikäisiä kotitalouksia. Tutkimuksessa tarkastellaan tuloja ja pienituloisuutta ja sitä, miten ne muuttuvat, kun asumisen kustannukset otetaan huomioon.

Iäkkäiden sopimusomaishoitokotitalouksien toimeentulo
Päivi Tillman (Kelan tutkimusyksikkö ja Turun yliopisto)

Ikääntyneiden määrä kasvaa, ja hoivan järjestäminen nousee yhä tärkeämmäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Suomessa yksi hoivan muoto on sosiaalipalveluihin kuuluva sopimusomaishoito, joka on hyvinvointialueiden vastuulla oleva määrärahasidonnainen palvelu. Omaishoito kohdentuu etenkin naisille ja heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleville. Useimmiten omaishoitaja ja -hoidettava asuvat samassa kotitaloudessa.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa omaishoidosta puhutaan etupäässä yhteiskunnan säästöjen näkökulmasta, jolloin säästöksi arvioidaan yleensä käyttämättä jääneen julkisen hoivapalvelun järjestämisen kustannukset. Tiedetään kuitenkin, että omaishoidosta aiheutuu ns. piileviä kustannuksia, kuten työssäkäynnin ja siten ansiotulojen vähenemistä ja erilaisia kustannuksia esimerkiksi hoidettavan sairauteen liittyen. Iäkkäille, eläkkeellä oleville omaishoidosta ei kuitenkaan seuraa enää ansiotulojen laskua ja hoitopalkkio tulee eläketulon päälle, lisäksi käytössä voi olla aiemmin kertyneitä säästöjä. Toisaalta niin hoidettavan kuin hoitajan itsensäkin sairauden hoidosta ja esimerkiksi kodin hoidosta ja varustelusta voi aiheutua kustannuksia.

Tietoa etenkin iäkkään sopimusomaishoitajan tai hoidettavan sosioekonomisesta taustasta ja sosiaaliturvaetuuksien saamisesta tai omaishoitokotitalouden taloudellisesta tilanteesta ei juuri ole. Rekisteritutkimuksen näkökulmasta haasteena on ollut, että omaishoidossa olevia ei ole pystynyt tunnistamaan eikä omaishoitajia ja -hoidettavia ei ole rekisteriperusteisesti pystynyt yhdistämään toisiinsa.

Esityksessä kuvataan aiheeseen liittyvän rekisteritutkimuksen tutkimussuunnitelmaa ja pohditaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä.

Diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä köyhyyden paikantumisesta hyvinvointivaltion katveisiin

Andrea Lorenz-Wende (Jyväskylän yliopisto) ja Hilla Kiuru Jyväskylän yliopisto)

Diakoniatyön matalan kynnyksen toiminta on jo pitkään ollut osa niiden ihmisten auttamista, joiden tarpeisiin julkiset palvelut tai sosiaaliturva eivät ole aina riittäneet tai joita julkinen palvelujärjestelmä ei ole onnistunut tavoittamaan. Aikaisemmassa tutkimuksessa diakoniatyö on paikannettu julkisen ja kolmannen sektorin välimaastoon (esim. Pessi & Grönlund 2012). Hyvinvointialueuudistus sekä viime vuosien toimeentuloon liittyvät leikkaukset ovat nostaneet uudella tavalla esiin kysymyksen diakoniatyön asemasta osana suomalaista nykyistä ja tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskuntaa.

Esityksessä tarkastellaan diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä omasta roolistaan toimeentuloleikkausten ja palvelujärjestelmän muutosten keskellä. Aineisto koostuu diakoniatyöntekijöiden haastatteluista, joissa käsitellään yhteistyötä hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden kanssa sekä diakoniatyöhön matalan kynnyksen toimintaa ja siihen kohdistuvia odotuksia. Tutkimuksessa aineistoa analysoidaan laadullisin menetelmiä, kiinnittäen erityistä huomiota siihen, miten työntekijät hahmottavat asemansa suhteessa julkiseen sektoriin ja kolmannen sektorin toimijoihin, millaisena he näkevät diakoniatyön tehtävän muuttuvassa toimintaympäristössä, ja mitä he kokevat jäävän katveeseen.

Haastattelujen perusteella diakoniatyöhön kohdistuu vahvoja odotuksia palvelujärjestelmän täydentäjänä ja paikoin myös sen puutteiden paikkaajana. Työntekijät kuvasivat huolta siitä, että avun tarve kasvaa samalla, kun diakoniatyön mahdollisuudet vastata siihen ovat rajalliset. Vaikka yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa pidetään tärkeänä, siihen liittyy myös jännitteitä, jotka koskevat vastuunjakoa, toiminnan lähtökohtia ja diakoniatyön omaa identiteettiä. Aineistossa näkyy lisäksi kokemus siitä, ettei diakoniatyötä välttämättä hahmoteta ensisijaisesti osaksi kolmatta sektoria, vaan sen asema sijoittuu monin tavoin julkisen järjestelmän ja yhteiskunnan rajapinnoille.

Köyhyyden pysyvyyden näkökulmasta esitys tarkastelee sitä, mitä tapahtuu, kun yhä suurempi osa köyhyyden seurauksista tulee diakoniatyön kohdattavaksi järjestelmän katveissa. Samalla kysytään, miten kasvavat odotukset vaikuttavat diakoniatyön toimijuuteen ja millaisia rajoja työntekijät asettavat hyvinvointivaltion paikkaajan roolille.

Pessi, A. B., & Grönlund, H. (2012). The Place of the Church: Public Sector or Civil Society? Welfare Provision of the Evangelical Lutheran Church of Finland. A journal of church and state, 54(3), 353-374. https://doi.org/10.1093/jcs/csr087

17. Työ ja työelämä murrosten keskellä / Work and working life in times of rupture

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026, 14:30-17:30

Tero Aalto:
Kuka voi olla hoivaaja? Hoivatyöhön pääsyn hallinta työvoimapulan aikakaudella

Helena Hirvonen:
Platform care and the institutional invisibility of social reproduction: a comparative policy analysis based on Finland, Sweden and the UK

Suvi Karhu:
Osaajapula vai sopivampaa työvoimaa: miten viranomaiset arvioivat ulkomaisen työvoiman tarvetta suhteessa paikallisen työvoiman saatavuuteen?

Jaakko Harkko, Jenni Leppänen, Niklas Mäkinen, Laura Peutere, Satu Pyöriä:
Associations Between Unemployment-Benefit Sanctions and Subsequent Labour-Market Status Among Older Jobseekers: A Register Study in Finland

Elli Hartikainen, Svetlana Solovieva, Taina Leinonen, Laura Salonen, Kati Karhula, Annina Ropponen - Osa-aikatyön rooli nuorten aikuisten työmarkkinaosallistumisessa työttömyyden jälkeen

Jessica Nisén, Esa Karonen, Angelo Lorenti:
Do Changes in Early-Careers Have Lasting Impacts on Fertility?

Perjantai 30.10.2026, 9:00-11:30

Jarkko Salminen, Ilona Steiler, Satu Pyöriä:
Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden työolot Suomessa

Ilona Pihlakumpu:
Career Sustainability in Social Work: A Student Perspective

Petteri Kolmonen:
The role of gender and digital skills in working-time changes during the COVID-19 pandemic

Mari Anttila:
Elämänpiirien rajat ja rajattomuus suorittavassa työssä keskellä työelämän murroksia

Eeva Heikkinen:
Kokemuksia nykyaikaisesta työhön perustuvasta kontrollista: pienituloiset itsensätyöllistäjät Suomessa

Kuka voi olla hoivaaja? Hoivatyöhön pääsyn hallinta työvoimapulan aikakaudella
Tero Aalto (Itä-Suomen yliopisto)

Suomalainen hoiva-ala kärsii kroonistuneesta työvoimapulasta samaan aikaan kun väestö ikääntyy. Työvoimaa haetaan työperäisen maahanmuuton, digitaalisten työnvälitysalustojen, keikkatyön ja matalan kynnyksen tehtävien avulla. Hoivatyö on kuitenkin edelleen säänneltyä ammattityötä, mutta työvoimapulan oloissa myös näihin matalamman kynnyksen tehtäviin haetaan tekijöitä, joilta virallinen pätevyys ei aina löydy. Kysymys ei siis ole vain työvoiman saatavuudesta, vaan myös siitä, miten työnantajat, hyvinvointialueet ja digitaaliset alustat tuottavat käsityksiä hoivatyöhön soveltuvista työntekijöistä.

Väitöskirjani tarkastelee, miten yksityiset työnantajat, digitaaliset hoiva-alustat ja hyvinvointialueet osallistuvat hoivatyöhön soveltuvan työntekijän määrittelyyn. Pääkysymys on, miten hoivatyöhön pääsyn ehtoja tuotetaan työnantajien, digitaalisten hoiva-alustojen ja hyvinvointialueiden käytännöissä? Analyysiä ohjaa foucault'lainen hallinnan analytiikka, jonka avulla tarkastellaan valtaa työntekijöitä luokittelevien ja arvioivien käytäntöjen kautta. Keskeinen käsite on työllistettävyys, jota tarkastellaan institutionaalisesti rakentuvina hoivatyöhön pääsyn ehtoina. Analyysi jäsentyy kolmeen ulottuvuuteen: työllistettävyyden kriteerit, hallinnan teknologiat (rekrytointikäytännöt, alustojen arviointijärjestelmät, työvoimapoliittiset ohjausmekanismit) ja subjektipositiot, joihin työntekijät näissä käytännöissä asemoidaan.

Aineisto koostuu dokumenteista – kuten työpaikkailmoituksista, rekrytointimateriaaleista, alustojen käyttöehdoista ja hyvinvointialueiden henkilöstöasiakirjoista vuosilta 2021–2026 sekä asiantuntijahaastatteluista. Menetelmänä on foucault'lainen diskurssianalyysi, jota alustatalouden osalta täydennetään walkthrough-menetelmällä.

Esitelmässä keskustelen tutkimussuunnitelmani pohjalta siitä, miten työvoimapula muuttaa hoivatyöhön pääsyn hallinnan käytäntöjä. Tarkastelen oletusta, ettei työvoimapula poista työntekijöiden valikointia, vaan muuttaa niitä ehtoja, joiden perusteella ihmiset tunnistetaan hoivatyöhön soveltuviksi. Näin tutkimus osallistuu hoivatyön, työelämän muutoksen, ammattien ja alustatalouden tutkimukseen sekä tuottaa uutta tietoa siitä, miten käsitys hoivatyöhön soveltuvasta työntekijästä rakentuu suomalaisessa hyvinvointivaltiossa.

Platform care and the institutional invisibility of social reproduction: a comparative policy analysis based on Finland, Sweden and the UK

Helena Hirvonen (University of Helsinki)

This presentation is based on research conducted in the CareQuAI project. It concerns digital platforms that have become a central medium in the organisation, mediation and management of care work and domestic labour tasks. International policymaking has shown initiative to improve working conditions of platform workers in care and other sectors (ILO, 2025). However, the working conditions in the care platform economy have remained invisible and under-investigated in national policymaking. To fill this gap, we conducted a comparative analysis based on 51 key policy documents and 26 stakeholder interviews from Finland, Sweden, and the UK. Using previous research on the political economy of platform care (Rodríguez-Modroño et al., 2024), the 'sociology of nothing' framework (Scott, 2018), and the 'what's the problem represented to be' analysis method (Bacchi, 2009) our analysis points to four dimensions of institutional invisibility: (1) the 'absence' of platform care altogether in national policymaking; (2) care work as an unrecognised 'non-identity'; (3) caring as economically unproductive 'inactivity'; and (4) 'silences' on gender and the migrant labour force surrounding care labour. Highlighting these dimensions, the results contribute to the identification of invisibility of care platforms and their workers, and on the invisibilisation of social reproduction more broadly, urging policymakers and researchers to find ways forward for better acknowledgement of platform care.

Bacchi, C. L. (2009). Analysing policy: What's the problem represented to be? Pearson Education.

International Labour Organization. (2025). Realizing decent work in the platform economy (International Labour Conference, 113th Session, Report V(1), ILC.113/Report V(1)). International Labour Office.

Rodríguez-Modroño, P., Agenjo-Calderón, A., & López-Igual, P. (2024). A social reproduction analysis of digital care platform work. New Political Economy, 29(4), 616–627.

Scott, S. (2018). A sociology of nothing: Understanding the unmarked. Sociology, 52(1), 3–19.

Osaajapula vai sopivampaa työvoimaa: miten viranomaiset arvioivat ulkomaisen työvoiman tarvetta suhteessa paikallisen työvoiman saatavuuteen?
Suvi Karhu (Tampereen yliopisto)

Ikääntyvät länsimaat kilpailevat kansainvälisistä osaajista. Tilapäisen työvoiman sijaan maahanmuuttajat on alettu nähdä potentiaalisina yhteiskunnan jäseninä, joiden mukanaan tuoman osaamisen odotetaan pitkällä aikavälillä muun muassa vahvistavan tuottavuutta ja kilpailukykyä. Siirtymä kohti osaamisperusteista, inhimillisen pääoman lisäämiseen tähtäävää maahanmuuttopolitiikkaa muuttaa käsityksiä maahanmuutosta ja maahanmuuton sääntelyn tavoitteista. Matalan osaamistason työntekijöitä koskee kuitenkin edelleen useimmissa Euroopan maissa saatavuusharkinta: työvoimaa saa rekrytoida Euroopan talousalueen ulkopuolelta vain työvoimapula-aloille, usein tilapäisinä työntekijöinä ja rajoitetuin oikeuksin.

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten ulkomaisen työvoiman tarvetta on arvioitu suhteessa paikallisen työvoiman saatavuuteen. Suomessa alueelliset viranomaiset määrittelevät työlupalinjauksissa ammattialat, joilla saatavuusharkintaa ei tarvitse suorittaa, koska työvoiman saatavuus on vaikeutunut. Aiemman tutkimuksen mukaan valtaosa työluvista on haettu aloille, jotka on työlupalinjauksilla vapautettu saatavuusharkinnasta. Maahanmuuttoa on sallittu myös aloille, joilla työvoimasta ei ole pulaa. Siitä, miten työvoiman saatavuutta on arvioitu, tiedetään toistaiseksi vain vähän.

Tutkimuksen aineistona ovat ELY-keskusten työlupalinjaukset vuosilta 2019–2023. Linjauksissa on kuvattu alueen työmarkkinatilannetta ja listattu saatavuusharkinnasta vapautetut ammattialat. Aineistoa on aluksi luokiteltu laadullisella sisällönanalyysillä sen mukaan, kohdistuvatko viranomaisten arviot työvoiman kysyntään vai tarjontaan, ja perustellaanko arviota määrällisillä vai laadullisilla kriteereillä. Luokittelun pohjalta analysoidaan, miten työvoiman saatavuutta on tulkittu suhteessa työmarkkinatilanteeseen. Alustavien havaintojen perusteella linjauksissa korostetaan, että työvoiman saatavuutta tulee tarkastella erillään työmarkkinatilanteesta. Työttömien määrän kasvu ei esimerkiksi johda tulkintaan työvoiman saatavuuden parantumisesta, koska työttömänä olevien osaaminen ei viranomaisten mukaan vastaa työnantajien vaatimuksia. Tutkimus osoittaa, että maahanmuuton vapauttamista on perusteltu osaamisperusteiseen maahanmuuttoon liitetyillä argumenteilla. Tarveperusteisessa järjestelmässä ei kuitenkaan arvioida sitä, vastaako ulkomailta rekrytoidun työvoiman osaaminen lopulta työmarkkinoiden, vai vain yksittäisten työnantajien tarpeita.

Associations Between Unemployment-Benefit Sanctions and Subsequent Labour-Market Status Among Older Jobseekers: A Register Study in Finland.

Jaakko Harkko (Tampere University), Jenni Leppänen (Tampere University), Niklas Mäkinen (Tampere University), Laura Peutere (Social Insurance Institution of Finland) and Satu Pyöriä (Tampere University)

Welfare conditionality backed by benefit sanctions is a central instrument of activation policy, yet its consequences for older jobseekers remain poorly understood. Among unemployed people nearing retirement, sanctions may encourage re-employment but also be associated with subsequent retirement or a precarious neither-employed-nor-retired (NENR) status. We examined whether sanctions for quitting work and for job-search-related behaviour were associated with subsequent labour-market status, and the extent to which these associations were accounted for by socioeconomic characteristics, employment histories, and health-related factors. We used nationwide Finnish register data on residents aged 55 years or older who were registered as unemployed in 2021–2022. We compared individuals who received an unemployment-benefit sanction during the year of unemployment entry with those who were not sanctioned. Using multinomial logistic regression with sequential adjustment, we estimated predicted probabilities and probability differences for being unemployed, NENR, retired, or employed in 2024. We find that applying uniform conditionality to older jobseekers does not appear to yield sustained employment gains and may instead channel individuals into non-employment trajectories that increase economic vulnerability. The findings call into question the appropriateness of sanction-based activation for a group whose labour-market disadvantages are largely structural—including age discrimination, health limitations, and proximity to retirement—rather than attributable to insufficient job-search effort. Policies targeting later-career labour-market attachment may benefit from approaches that recognise the limited capacity of unemployment benefit sanctions to move older jobseekers towards employment.

Osa-aikatyön rooli nuorten aikuisten työmarkkinaosallistumisessa työttömyyden jälkeen

Elli Hartikainen (Työterveyslaitos), Svetlana Solovieva (Työterveyslaitos), Taina Leinonen (Työterveyslaitos), Laura Salonen (Työterveyslaitos), Kati Karhula (Työterveyslaitos) ja Annina Ropponen (Työterveyslaitos)

Nuorten aikuisten työmarkkinaosallistuminen on usein vaihtelevaa ja epävarmaa ja sisältää siirtymiä kokoaikatyön, osa-aikatyön, työttömyyden, opiskelun ja muiden työmarkkina-asemien välillä. Samalla osa-aikatyö on nuorilla yleistä: Suomessa noin puolet 15–24-vuotiaista työllisistä työskenteli osa-aikaisesti vuonna 2023. Osa-aikatyön roolista osana laajempaa työmarkkinaosallistumista työttömyyden jälkeen tiedetään kuitenkin vähän.

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme nuorten aikuisten työmarkkinaosallistumista työttömyyden jälkeen ja erityisesti sitä, millainen rooli osa-aikatyöllä siinä on. Tutkimus perustui laajaan valtakunnalliseen rekisteriaineistoon. Tutkimusjoukkoon kuului 371 287 henkilöä, jotka olivat 18–30-vuotiaita työttömyysjaksoa edeltävänä vuonna ja joilla oli vuosina 2011–2018 alkanut työttömyysjakso. Työmarkkinaosallistumista seurattiin neljän vuoden ajan työttömyysjakson jälkeen.

Työmarkkinaosallistumisen profiilien tunnistamiseksi käytettiin K-means-klusterianalyysiä, joka perustui kokoaikatyössä, osa-aikatyössä ja työttömänä vietetyn ajan osuuksien toistuviin vuosittaisiin mittauksiin. Tämän jälkeen multinomiaalisella logistisella regressiolla tarkasteltiin, miten sosiodemografiset ominaisuudet, aiempi työmarkkinaosallistuminen ja työttömyysjakson piirteet olivat yhteydessä profiileihin kuulumiseen.

Tunnistimme neljä työttömyyden jälkeistä työmarkkinaosallistumisen profiilia: vakaa korkea kokoaikatyö (37,6 %), lisääntyvä kokoaikatyö (17,3 %), kohtalainen työllisyys ja lisääntyvä osa-aikatyö (30,9 %) sekä vakaa korkea työttömyys (14,2 %). Osa-aikatyötä esiintyi kaikissa profiileissa, mutta sen rooli osana työmarkkinaosallistumista vaihteli. Vakaassa kokoaikatyöprofiilissa osa-aikatyön osuus oli vähäinen, kun taas kohtalaisen työllisyyden ja lisääntyvän osa-aikatyön profiilissa se muodosti suuremman ja seurannan aikana kasvavan osan työmarkkinaosallistumisesta. Lisääntyvän kokoaikatyön profiilissa osa-aikatyön osuus väheni samalla kun kokoaikatyö lisääntyi, kun taas vakaan korkean työttömyyden profiilissa osa-aikatyötä esiintyi korkean työttömyyden rinnalla koko seurannan ajan.

Useat sosiodemografiset ja työmarkkinoihin liittyvät tekijät, erityisesti koulutustaso ja aiempi työmarkkinaosallistuminen olivat yhteydessä profiileihin kuulumiseen.

Tulokset viittaavat siihen, että osa-aikatyö voi työttömyyden jälkeen olla osa hyvin erilaisia työmarkkinaosallistumisen profiileja. Osa-aikatyön tarkastelu osana laajempia työmarkkinapolkuja voi siten auttaa ymmärtämään paremmin nuorten työttömyyden jälkeisen työmarkkinaosallistumisen eriytymistä.

Do Changes in Early-Careers Have Lasting Impacts on Fertility?

Jessica Nisén (University of Turku), Esa Karonen (University of Turku) and Angelo Lorenti (Max Planck Institute for Demographic Research, Germany)

Since the Great Recession, fertility rates in Nordic countries have declined sharply, primarily due to a fall in first-time births. This is expected to result in fewer people becoming parents and fewer children being born to those born in the late 1980s. Finland has experienced the sharpest decline, even though childlessness was already relatively common before the recent decline in fertility. The reasons for this decline remain unclear, but there is some evidence suggesting that behavioural and cultural changes, rather than structural changes, are driving it. However, few studies have investigated the long-term impact of early-career shocks, such as those resulting from the Great Recession, on individual-level fertility. This study addresses this research gap by examining the potential impact of early-career changes on the fertility of cohorts born in the 1980s in Finland. The cohorts were in their early careers by the time of the Great Recession in 2008–2009, and their levels of education additionally stagnated in Finland. We examine the impact of three counterfactual scenarios: (i) Increase in the proportion educated to the tertiary level, (ii) Improvement in early-career employment stability (full employment in the five years after graduation), and (iii) Increase in early-career income levels among the employed (by 10 per cent in the first five years after graduation). We examine the total impacts of these interventions on two fertility outcomes among women and men, the proportion of parents and the total number of children up to the year 2024 (i.e. age 35–44 for cohorts born in the 1980s). We utilize Finnish individual-level population register data, as well as the longitudinal G-formula method, which enables us to construct counterfactual scenarios based on simulated life courses. Our preliminary results suggest that improvements in early careers have mainly positive, but modest, effects on fertility at later ages.

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden työolot Suomessa

Jarkko Salminen, Ilona Steiler ja Satu Pyöriä (Tampereen yliopisto)

Pohjoismainen hyvinvointivaltion ydintä ovat korkeat työ- ja elinolot, ja työn korkeaa laatua tavoiteltu ohjelmallisesti vuosikymmenet menestyksekkäästi. Työikäinen väestö kuitenkin muuttuu. Jo joka kymmenes työllinen Suomen työmarkkinoilla on jo muualla syntynyt muualla kuin Suomessa. Silti ulkomaalaistaustaisten työoloista on niukasti tietoa. Tähänastinen tieto kertoo työmarkkinoiden segmentoitumisesta esimerkiksi siten, että ulkomailla syntyneet työskentelevät usein osaamisestaan riippumatta matalapalkkaisilla palvelualoilla, kohtaavat syrjintää rekrytoinnissa ja ovat verrattain usein epävakaissa työsuhteissa. Systemaattista tutkimusta kuitenkin puuttuu. Tutkimme siksi työoloja Tilastokeskuksen työolo- ja työvoimatutkimuksilla (n. 2015–2023) ja kysymme, miten keskeiset työolot kuten ansiot, työvoiman käyttötyypit, työajat, autonomia, sosiaaliset suhteet, taitojen käyttö ja joustot työssä vertautuvat ulkomailla vs Suomessa syntyneillä työllisillä. Laajemmin kysymme, miten pohjoismaisen hyvinvointivaltion lupaus hyvästä elämästä, joka sisältää säälliset työolot ja samalla elinolot, toteutuu työikäisillä työntekijöillä Suomessa, ja millaisia kehityskulkuja keskeisiin työoloihin liittyy viimeisen noin kymmenen vuoden kuluessa. Tutkimus liittyy Työsuojelurahaston rahoittamaan hankkeeseen Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden työolot Suomessa (2026–2028).

Career Sustainability in Social Work: A Student Perspective

Ilona Pihlakumpu (University of Helsinki)

Background

Motivated by ongoing workforce challenges that threaten both practice quality and professional integrity, the article explores how social work students' early careers are shaped through the lens of career sustainability. Based on in-depth interviews with master's-level social work students from two Finnish universities, the study investigates how the foundations for a sustainable social work career are formed during the transition phase from academia to practice.

Drawing from De Vos's conceptual model of sustainable careers (2020), this study defines sustainable careers as systemic and dynamic, characterized by happiness, health, and productivity. The analysis incorporates individual, contextual, and temporal dimensions, emphasizing that a sustainable career allows individuals to maintain balance and satisfaction while adapting to personal and contextual changes in alignment with their core values.

The research questions:

How do social work students describe their early career experiences?

What factors influencing career sustainability are described by the students in the transition from academia to practice?

Findings

The analysis conceptualises early career trajectories as a 'thread' that may be strengthened or weakened over time. Such threads are strengthened through social support, professional learning and resilience building, and they diminish under conditions of insufficient support, excessive demands and heavy workloads when entering the profession. A key conclusion from the study is that chance plays a significant role in building early career sustainability for social workers in Finland, primarily due to varying structural support provided by employers during the early stages of the career. If insufficient, it can lead to a lack of trust in institutional resources and increased concerns about burnout and independent coping with challenges among students approaching graduation.

References

De Vos, A., Van der Heijden, B., & Akkermans, J. (2020). Sustainable careers: Towards a conceptual model. Journal of Vocational Behavior, 117, 1–3. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2019.103376

The role of gender and digital skills in working-time changes during the COVID-19 pandemic

Petteri Kolmonen (LUT University)

The COVID-19 pandemic brought substantial changes to European labour markets. Many older workers experienced changes in their working time, in the forms of layoffs, working-time reductions or working-time increases. These sudden changes were unevenly distributed, restructuring inequalities within European labour markets. Prior research has observed that the pandemic was especially impactful on women's positions in the labour market, and the increased digital skill requirements at work have been associated with volatility. However, the degree to which the pandemic specifically impacted the working time of older adults has not been studied extensively, especially from the perspective of both gender and digital skills. Our research project fills this gap in knowledge by analysing how gender and digital skills both impact and interact in influencing working-time changes during the pandemic. Our findings show that, for both women as well as people with better digital skills, the pandemic was a time of volatility due to higher susceptibility to changes in working time. However, specifically for women with better digital skills, the effect was the opposite: they were less likely to experience sudden changes in working time. We find that despite the increased instability in one's working hours, women who were able to utilise digital devices proficiently during the pandemic were more likely to be shielded from changes in their working arrangements. This highlights the importance of digital skills in specifically supporting women's positions in the labour markets in contemporary societies.

Elämänpiirien rajat ja rajattomuus suorittavassa työssä keskellä työelämän murroksia
Mari Anttila (Turun yliopisto)

Teknologinen kehitys, työn intensiivisyyden kasvu ja muutokset hoivavastuissa luovat haasteita työn ja muun elämän yhteensovittamiselle. Aiempi tutkimus on keskittynyt pääosin asiantuntijatyöhön, jossa korostuvat toisaalta työaikajoustojen luomat mahdollisuudet ja toisaalta työn ja vapaa-ajan rajattomuuden tuomat haasteet. Suorittavaa työtä tekevien kokemukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle, vaikka mahdollisuudet etätyöhön ja työaikajoustoihin ovat heillä usein asiantuntijatyötä tekeviä rajallisemmat.

Samaan aikaan teknologinen kehitys kasvattaa suorittavan työn osaamisvaatimuksia. Kun tähän yhdistetään epätyypilliset työajat sekä Suomen heikko taloustilanne, työntekijöiden mahdollisuudet yhdistää tai erottaa työ ja muu elämä toivomallaan tavalla saattavat heikentyä entisestään.

Tässä esityksessä tarkastellaan, luonnehtivatko selkeät rajat eri elämänpiirien välillä suorittavaa työtä suhteessa asiantuntijatyöhön vai limittyvätkö työ ja vapaa-aika toisiinsa. Tutkimuksessa esitetään alustavia tuloksia työntekijöiden kokemuksista taloudellisesti epävarmoina aikoina keskellä työelämän laajempaa murrosta. Tutkimus pohjautuu Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön (SAK) keväällä 2026 keräämään työolobarometriin.

Kokemuksia nykyaikaisesta työhön perustuvasta kontrollista: pienituloiset itsensätyöllistäjät Suomessa

Eeva Heikkinen (Itä-Suomen yliopisto)

Itsensätyöllistäjien määrä on kasvanut Suomessa merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Itsensätyöllistäminen yhdistetään usein autonomiaan, joustavuuteen ja taloudellisiin mahdollisuuksiin, mutta nämä odotukset eivät aina toteudu käytännössä. Yhä useammin itsensätyöllistäjät tekevät työtä muodoissa, jotka sijoittuvat riippuvaisen ja aidon itsensätyöllistämisen välille. Tällaisissa tilanteissa asiakkailla ja toimeksiantajaorganisaatioilla voi olla huomattava määräysvalta työn ehtoihin.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen tällä ”harmaalla alueella” työskentelevien pienituloisten yksinyrittäjien, freelancereiden ja kevytyrittäjien kokemuksia asiakkaiden ja toimeksiantajien määräysvallasta sekä niiden vaikutuksista heidän toimijuuteensa ja neuvotteluasemaansa. Teoreettinen lähestymistapa pohjautuu brittiläisen työn tutkija Sam Scottin (2017) esittämään käsitykseen nykyaikaisesta työhön perustuvasta kontrollista (contemporary work-based control), joka tarkastelee työvoiman ohjaamista suorien, epäsuorien ja ulkoisten kontrollimekanismien kautta. Monitasoista viitekehystä soveltamalla tutkin, miten asiakkaiden ja toimeksiantajien käytännöt sekä laajemmat rakenteelliset olosuhteet yhdessä muovaavat itsensätyöllistäjien toiminnan ja ansainnan mahdollisuuksia.

Tutkimuksessa kysyn: (1) millaisia asiakkaiden ja toimeksiantajien kontrollikäytäntöjä pienituloiset itsensätyöllistäjät arjessaan kokevat, (2) miten rakenteelliset tekijät muovaavat näitä kokemuksia sekä (3) miten ne vaikuttavat itsensätyöllistäjien toimijuuteen ja neuvotteluasemaan. Teoriaohjaava sisällönanalyysi pohjautuu Työssäkäyvät köyhät jälkiteollisessa hyvinvointivaltiossa -tutkimushankkeen vuosina 2015–2022 kerättyihin omaelämäkerrallisiin kirjoituksiin (N = 30) ja haastatteluihin (N = 48). Tutkimuksen tavoitteena on laajentaa ja monipuolistaa käsitystä pienituloisten itsensätyöllistäjien työoloista, työelämään liittyvistä kokemuksista ja työelämän muutoksista.

Scott, S. (2017). Labour Exploitation and Work-Based Harm (1st ed.). Bristol University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctt1t892vm

18. Ruokajärjestelmän ja yhteiskuntapolitiikan leikkauspisteet

Työryhmä aikataulu

Torstai 29.10, 14:30 – 17:30

Tiina Vaani

Tuomo Laihiala

Martta Jalavisto

Marjukka Laiho & Milja Pollari

Vera Kauppinen

Perjantai 30.10., 9:00-11:30

Arvi Pihlman

Ville Tikka

Anna Sofia Salonen, Anu Lainio, Marjukka Laiho & Milja Pollari

Yhteisöllinen ruokailu ikääntyneiden ruokaturvan ja osallisuuden tukena: kokemuksia Gerontologinen ravitsemus Gery ry:n Ruokaillaan yhdessä -hankkeesta
Martta Jalavisto (Gery ry)

Ikääntyneiden ruokaturva rakentuu ruoan saatavuuden lisäksi toimintakyvystä, taloudellisista resursseista, sosiaalisista suhteista ja osallisuuden mahdollisuuksista (Pooler, Hartline-Grafton, DeBor, Sudore, & Seligman, 2019). Yksinasuminen ja yksinäisyys voivat heikentää ruokailun säännöllisyyttä ja mielekkyyttä sekä lisätä riskiä ravitsemustilan heikkenemiseen (Valtion ravitsemusneuvottelukunta & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020). Ruokaturvan tarkastelu edellyttääkin ravitsemuksellisten tekijöiden ohella sosiaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden huomioimista.

Gerontologinen ravitsemus Gery ry:n toteuttaman Ruokaillaan yhdessä -hankkeen tavoitteena on vahvistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien yli 75-vuotiaiden ikääntyneiden mahdollisuuksia ylläpitää hyvää ravitsemustilaa, lisätä yhteisöllistä ruokailua sekä tukea sosiaalista toimintakykyä. Lisäksi tavoitteena on kehittää toimintamalleja, jotka parantavat ikääntyneiden mahdollisuuksia hyödyntää saavutettavia ja kohtuuhintaisia yhteisöllisen ruokailun tilaisuuksia.

Aineisto koostuu kolmivuotisen (2025–2027) Ruokaillaan yhdessä -hankkeen puoliväliin mennessä kertyneistä havainnoista, kyselyistä ja keskusteluista ikääntyneiden ja hankealueen toimijoiden kanssa sekä hankkeen yhteistyöverkostoissa syntyneestä kokemustiedosta. Hankkeessa on tavoitettu yli 1400 ikääntynyttä sekä muita kohderyhmään kuuluvia (omaiset, ammattilaiset, vapaaehtoiset ja ruokapalvelutoimijat) yhteensä 200.

Yhteisölliset ruokailut ovat tavoittaneet ikääntyneitä useilla paikkakunnilla ja tarjonneet matalan kynnyksen mahdollisuuksia yhteisölliseen toimijuuteen. Lisäksi yhteistyö paikallisten tahojen on mahdollistanut ruokailujen toteuttamisen erilaisissa toimintaympäristöissä ja tukenut niiden saavutettavuutta. Havainnointien ja kyselyiden perusteella ne ovat toimineet kohtaamisen, vuorovaikutuksen, yhteisöön kuulumisen ja arjen rytmittämisen paikkoina. Tulokset osoittavat, että ruokailujen merkitys ulottuu ravitsemusta laajemmalle. Ne vahvistavat osallisuutta, tarjoavat mahdollisuuksia kohtaamisiin ja tukevat hyvinvointia. Palautteeseen vastanneista ikääntyneistä (N 542) lähes 98 % ilmoitti, että tapahtuma tarjosi hyvän tilaisuuden tavata ihmisiä ja se toi myös hyvää mieltä.

Yhteisölliset ruokailut voidaan nähdä osana sosiaalisesti kestävää ruokajärjestelmää, jossa ruoan merkitys ulottuu ravitsemusta laajemmalle osallisuuden, yhteisöön kuulumisen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Ne tarjoavat mahdollisuuden vastata ikääntymiseen liittyviin haasteisiin, kuten yksinäisyyteen ja sosiaaliseen eristäytymiseen. Tulokset korostavat yhteisöllisten ruokailujen arvoa osana hyvinvointia edistäviä palveluja sekä osoittavat, kuinka kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyöllä voidaan vahvistaa ikääntyneiden ruokaturvaa, osallisuutta ja hyvinvointia tukevia rakenteita.

Ruoka-avun keskittäminen ja hajaantuminen
Vera Kauppinen (Jyväskylän yliopisto)

Hyväntekeväisyyteen ja vapaaehtoistyöhön perustuva ruoka-apu on vakiintunut osaksi Suomen sosiaaliturvajärjestelmää 1990-luvulta lähtien, vaikka se onkin ristiriidassa pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusarvojen - tasa-arvon, universaaliuden ja vahvan demokratian - kanssa. Vuodesta 2015 ruoka-aputoimintaa on uudelleenjärjestetty yksittäisistä ja itsenäisesti toimivista ruokapankeista kohti keskistettyjen ruokahävikkiterminaalien ympärillä toimivia verkostoja.

Väitöskirjani on etnografinen tapaustutkimus, jossa keskitytään hyväntekeväisyyteen ja vapaaehtoisuuteen perustuvan ruoka-avun rakenteisiin ja resursseihin. Ensimmäinen artikkelini (Kauppinen & Silvasti 2025, https://doi.org/10.1108/JOE-01-2025-0002) keskittyy terminaalin perustamisen vaikutuksiin keskeisen resurssin, ruuan ja etenkin ruokahävikin kautta. Toisessa artikkelissa (Kauppinen, 2026, tulossa) tarkastellaan terminaalin asettamia normeja ja sitä, millaisia vaikutuksia niillä on terminaalin kanssa yhteistyötä tekevissä jakelupisteissä, kun käytettävissä olevat resurssit ovat niukat.

Kolmannessa artikkelissa katse kohdistuu keskitetyn verkoston ulkopuolelle jääneisiin ja jätettyihin ruoka-aputoimijoihin. Tavoitteena on ymmärtää, millaisia merkityksiä nämä rinnakkaiset toimijat antavat arjelleen, ja miksi uudelleenjärjestely on johtanut kahden rinnakkaisen ruoka-apuverkoston syntymiseen yhden sijaan.

Vuodesta 2021 lähtien kerättyä laajaa etnografista aineistoa analysoidaan Giddensin strukturaatioteorian tarjoamien domination, legitimation ja signification -käsitteiden avulla. Tutkimuksen ytimessä on rakenteiden ja toimijuuden välinen kaksisuuntainen vuorovaikutus, jossa normit muovaavat mikrotason käytäntöjä, kun taas käytännöt puolestaan muokkaavat rakenteita.

Tässä tapaustutkimuksessa kaikki rinnakkaiset ruoka-aputoimijat ovat aloittaneet toimintansa kauan ennen terminaalin perustamista. Osa terminaalin asettamista uusista normeista ovat sellaisia, joihin toimijat eivät ole halunneet tai voineet sitoutua. Yhteistyötä on rajoittanut mm. erilaiset näkemykset uskonnollisuuden näkyvyydestä ruokajaon yhteydessä, ruoka-avun kohdentamisesta, Ruokaviraston lahjoitusohjeisiin suhtautumisesta ja hävikkiruoan turvallisuuden takaamisesta.

Ruoka-avun uudelleenjärjestäminen ei onnistunut kokoamaan kaikkia ruoka-avun tarjoajia yhden verkoston piiriin. Merkittävä osa lahjoittajista, ja sen myötä ruokahävikistä, on siirtynyt verkoston rinnakkaisille toimijoille, terminaalin vaikutusvallan ulkopuolelle. Tämä on jättänyt terminaalin merkityksen käytännössä symboliseksi.

Kasvava ahdinko viimeisellä luukulla: mitä asiakasmäärät eivät kerro ruoka-avun tarpeesta?

Tuomo Laihiala (Helsingin yliopisto)

Ruoka-avun saajien määrää on pyritty selvittämään, mutta sen arvioiminen on haastavaa. Karkean arvion mukaan Suomessa ruoka-apuun turvautuu noin 200 000 ihmistä vuodessa. Vuonna 2025 Ruoka-apu.fi-palveluun ilmoitettiin noin 40 000 ruoka-aputapahtumaa. Avunsaajien määrää ei kuitenkaan voida suoraan päätellä saatavilla olevista tapahtuma- ja käyntimääristä. Tilastojen tarkastelu nostaa esiin myös toisen kysymyksen: ihmisten ongelmat voivat syventyä, vaikka asiakasmäärä pysyisi ennallaan tai vähenisi. Esityksessä tarkastellaan tätä kysymystä ruoka-apua jakavien toimijoiden ja seurakuntien aineellisen avun työntekijöiden havaintojen kautta.

Tutkimuksessa tarkastellaan avunhakijoiden tilanteiden muutoksia vuosien 2024–2025 sosiaaliturvaleikkausten aikana. Aineisto koostuu vuonna 2025 kerätyistä seurakuntien maksukorttiavun raportoinnin 186 avovastauksesta sekä valtakunnalliseen Ruoka-apu.fi-kyselyyn vastanneiden 95 palkatun työntekijän vastauksista. Aineistot analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin avulla. Ruoka-aputyöntekijöiden avovastauksia verrataan lisäksi heidän ilmoittamaansa asiakasmäärien muutokseen. Aineistojen erilaiset kysymyksenasettelut huomioidaan: seurakuntien raportoinnissa muutoksia kysyttiin sosiaaliturvaleikkausten näkökulmasta, kun taas ruoka-apukyselyssä kysyttiin laajemmin asiakaskunnasta, avuntarpeesta ja ajankohtaisista havainnoista.

Alustavat tulokset kuvaavat avunhakijajoukon laajenemista sekä avunhakijoiden ongelmien syvenemistä ja kasautumista. Työntekijät kertovat vaikeuksista myös sellaisten ihmisten kohdalla, jotka olivat aiemmin selviytyneet toimeentulostaan. Erityisesti seurakuntien työntekijöiden vastauksissa asumismenot kytkeytyvät siihen, ettei rahaa riitä ruokaan, lääkkeisiin ja muihin välttämättömyyksiin. Työntekijät kuvaavat taloudellisiin vaikeuksiin liittyvää uupumusta, huolta ja toivottomuutta. Ruoka-aputyöntekijöiden kuvauksissa vakaa asiakasmäärä voi esiintyä samanaikaisesti yhteydenottojen tihentymisen, avuntarpeen pitkittymisen ja neuvonnan tarpeen lisääntymisen kanssa. Ruoan saatavuus, jakelukäytännöt, aukioloajat ja henkilöstöresurssit rajaavat sitä, kuinka moni tavoitetaan ja kuinka paljon apua voidaan antaa. Asiakasmäärän pysyminen ennallaan voi siten kertoa myös toiminnan kapasiteetin rajasta. Vastaajat liittävät asiakasmäärien muutokset myös paikalliseen muuttoliikkeeseen ja muiden avuntarjoajien toiminnassa tapahtuviin muutoksiin.

Asiakasmäärien ja ruoka-aputapahtumien määrän rinnalle tarvitaan tietoa ruoka-apuun turvautuvien ongelmien luonteesta, avuntarpeen toistuvuudesta ja auttamisen edellytyksistä. Työntekijöiden havainnot auttavat tunnistamaan ahdinkoa, jonka vakavuus ei näy toimintatilastoissa. Samalla ne valaisevat ruoka-avun tarpeen ja riittävän toimeentulon välistä yhteyttä.

Poliittinen mielikuvitus ja (ruoka)järjestelmän muutos: Asiantuntijat systeemisen muutoksen visionäreinä ruoka-avun kontekstissa

Marjukka Laiho & Milja Pollari (Itä-Suomen yliopisto)

Tässä esitelmässä tarkastelemme ruokajärjestelmän kestävyyttä ja systeemistä muutosta erityisesti poliittisen mielikuvituksen näkökulmasta. Globaalin ruokajärjestelmän kestävyyden ongelmat ovat laajalti tunnistettuja. Nykyisellään ruokajärjestelmä heikentää ympäristön tilaa sekä kiihdyttää biodiversiteettikatoa ja ilmastonmuutosta samalla, kun se epäonnistuu takaamaan ruoan oikeudenmukaisen jakautumisen sekä vakaan toimeentulon toimijoilleen.

Ruokajärjestelmän kestävyyden ongelmiin ei voida vastata yksitäisillä toimilla, vaan se edellyttää systeemistä lähestymistapaa. Systeemisen muutoksen teorioissa muutoksen tekemistä lähestytään kokonaisvaltaisesti esimerkiksi rakenteiden, symbolien, ihmisten ja vallan kautta. Lähestymistapa korostaa sitä, että muutos ei tapahdu itsestään vaan sitä aktiivisesti tehdään. Tässä tekemisessä sijansa on myös poliittisella mielikuvituksella, joka voi sekä inspiroida että ohjata muutoksen suuntaa.

Esitelmässä tarkastelemme sitä, miten ruoka-avun ja ruoka-järjestelmän asiantuntija- ja johtajapositioissa toimivat ihmiset hahmottelevat ruokajärjestelmän systeemistä muutosta poliittisen mielikuvittelun avulla. Esimerkkimme ankkuroituvat Utopioita ruokajonosta – hankkeeseen. Erityisesti analysoimme ’mahdollistajiksi’ kutsumiemme ammattilaisten kanssa käytyjä dialogisia eliittihaastatteluja. Kysymme: Millaisena ruoka-avun ammattilaiset ja asiantuntijat hahmottavat ruoka-avun muutoksen systeemisellä tasolla? Mitä tulisi tapahtua, kenen toimia ja keiden kanssa? Millaisia keinoja systeemiseen muutokseen mahdollistajat hahmottelevat?

Esitelmän lopuksi pohdimme, millaisia muutoksentekemisen ankkureita ja suuntia Mahdollistajien visiot sisältävät sekä miten he perustelevat näkemyksiään osana omaa ammatillista arkeaan. Näin valotamme sekä poliittisen mielikuvittelun että systeemisen muutoksen jaettua arkipäiväisyyttä. Parempi tulevaisuus sekä visioidaan että tehdään nykyhetkestä käsin.

Ruoka-apu ja marginalisoidut yhteiskunnan rakentajat
Arvi Pihlman (Tampereen yliopisto)

Aikoinaan väliaikaiseksi avun muodoksi tarkoitetusta ruoka-avusta on tullut pysyvä osa monien ihmisten elämää Suomessa ja sen tarve jatkaa kasvuaan. Ruoka-apua jakaa kirjava joukko toimijoita suurista järjestöistä pieniin hyväntekeväisyysyhdistyksiin, evankelis-luterilaisiin seurakuntiin ja muihin uskonnollisiin yhteisöihin, ja suuri osa työstä tapahtuu vapaaehtoisvoimin.

Esitelmässäni tarkastelen pienen vapaakristillisen seurakunnan jakamaa ruoka-apua, jonka vapaaehtoisista monet ovat itsekin haavoittuvassa asemassa. Esitelmä perustuu vuonna 2025 valmistuneeseen sosiaaliantropologian alan väitöskirjaani. Väitöstutkimustani varten tein etnografista kenttätyötä useissa matalan kynnyksen palveluissa ja kohtaamispaikoissa selvittääkseni sitä, miten suomalainen auttamisen ja hoivan kenttä tukee – mutta myös rajoittaa – kestävää ja elämänarvoista elämää yhteiskunnan marginaaleissa.

Tutkimukseni keskeinen havainto on, että auttamisen ja hoivan kentällä ihmiset eivät ainoastaan etsi ja tarjoa apua, vaan he myös hyödyntävät sen suomia mahdollisuuksia rakentaa omaa ja yhteistä elämää ympäröivästä yhteiskunnasta poikkeavin tavoin. Tarkastelemani seurakunnan ruoka-avussa ruoka näyttäytyykin paitsi hyödykkeenä, myös sosiaalisten suhteiden, merkityksellisen elämän ja vallankäytön välineenä. Se kytkeytyy uskonnollisen yhteisön rakentamiseen, hyvän elämän edellytyksiä ja muotoja koskeviin moraalisiin neuvotteluihin, sosiaalisten jakolinjojen purkamiseen ja uusintamiseen, sekä ympäröivän maailman muuttamiseen.

Ruoka-avussa on siis kyse paljon muustakin kuin pelkästä ruoasta. Yhteiskuntapoliittisesti vieläkin huomionarvoisempaa on kuitenkin se läpi tutkimukseni toistuva havainto, että työ tai tuottava toiminta ymmärretään usein liian kapeasti. Olisikin tärkeää kiinnittää enemmän huomiota siihen, miten huolenpito eri muodoissaan paitsi auttaa yksilöitä, myös muokkaa yhteiskuntaa ja avaa uusia väyliä sen rakentamiseen myös palkkatyön ulkopuolella.

Ruoka-avu(to)n tulevaisuus: Neljä utopiaa

Anna Sofia Salonen (Itä-Suomen yliopisto), Anu Lainio (Itä-Suomen yliopisto), Marjukka Laiho (Itä-Suomen yliopisto) ja Milja Pollari (Itä-Suomen yliopisto)

Usein toistetun kertomuksen mukaan Suomeen 1990-luvun laman myötä ilmaantunut ruoka-apu oli tarkoitettu väliaikaiseksi. Sen ei nähty sopivan pohjoismaisen hyvinvointivaltion eetoksen. Viime vuosina tätä kertomusta on kerrottu entistä vähemmän. Sen sijaan ruoka-avun kerrotaan taistelevan köyhyyttä, osattomuutta ja ruokahävikkiä vastaan. Ruoka-avun oikeutus suomalaisessa yhteiskunnassa on muuttunut: Väliaikainen hätäapu on kehystetty uudelleen sosiaaliseksi ja ekologiseksi innovaatioksi. Tämä uusi kehys on kuitenkin kestämätön: Hävikkiperustainen ruoka-apu muuttaa ruokahävikin köyhien auttamisen resurssiksi ja köyhät ihmiset hävikin vähentämisen välineiksi. Hävikkiperustaisen ruoka-avun vaarana on, että ratkaisujen sijaan vakavat yhteiskunnalliset ja ympäristöongelmat vakiinnutetaan ja sementoidaan.

Tutkijat ovat tuoneet laajasti esiin nykymuotoisen ruoka-avun kritiikkiä. Mutta mikä on ruoka-avun tulevaisuus: Voisiko avun ajatella toisin – tai jopa pois? Esitelmässä esittelemme tuloksia Utopioita ruokajonosta -tutkimushankkeesta (Koneen säätiö 2023–2027). Kysymme, millaiseksi ruoka-avun parissa nyt ja tulevaisuudessa toimivat ihmiset kuvittelevat ruoka-avun hyvän tulevaisuuden ja mitä nämä visiot kertovat ruoka-avusta tässä ajassa ja yhteiskunnassa. Utopiametodologiaan perustuvan tutkimuksen aineisto koostuu yksilöhaastatteluista ja ryhmäkeskusteluista ruoka-avun saajien (25), ruoka-apuun tällä hetkellä suunnittelu- ja toteutusvaltaa käyttävien ihmisten (62) sekä ruoka-apukentän kannalta relevanteille aloille suuntaavien opiskelijoiden (86) kanssa. Lähestymme heidän utopioitaan nykyhetken kritiikin sekä muutoksen tekemisen näkökulmista.

Esitelmässä tarkastelemme ruoka-avun parissa nyt ja tulevaisuudessa toimivien ihmisten hahmottelemia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia kollektiivisen mielikuvittelun tuloksena syntyneiden utopioiden kautta, arvioiden niitä rakentavan kriittisesti tutkimustiedon valossa. Tutkimuksemme tuo esiin neljä utopiaa: Tehokkaan Palveluverkoston Utopia, Yhteisöllisen Hyvinvoinnin Utopia, Omavaraisen Ruoantuotannon Utopia ja Yksilöllisen Kuluttajakokemuksen Utopia. Kukin utopia on omanlaisessaan suhteessa nykyhetkeen ja tässä hetkessä ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin, erityisesti liittyen kestävyyteen ja ympäristöön, hyvinvointiyhteiskuntaan ja palvelujärjestelmään, yhteisöihin ja osallisuuteen sekä kansalaisvaikuttamiseen ja valinnanvapauteen.

Analyysissä käännämme kriittisen katseen niihin kollektiivisiin, varsin vahvoiksi, yhdenmukaisiksi ja pysyviksi paljastuviin reunaehtoihin, joiden sisään ruoka-apuun liittyvät mielikuvittelun virrat pyrkivät käpertymään. Lisäksi avaamme sitä, millaisten utooppisten orientaatioiden varaan utopiat kunkin teeman osalta rakentavat, tuoden esiin ruoka-apuun liittyvän tulevaisuusajattelun eri puolia ja ristiriitaisuuksia.

Köyhyyden ja yltäkylläisyyden kuvia
Ville Tikka, Näkymättömät-ohjelma (Diakonissalaitos)

Ruoka-apua on jaettu Suomessa jo yli kolmenkymmenen vuoden ajan. Julkisessa keskustelussa toimintaa on vuosien varrella kehystetty monin eri tavoin, ja ruoka-avun diskursiivisesta rakentumisesta löytyy myös tutkimusta, mutta toiminnan visuaalisten kuvausten analyysi on jäänyt ainakin osin pimentoon. Artikkelissa tarkastellaan suomalaista ruoka-apua koskevien sanoma- ja aikakauslehtikuvien visuaalista sisältöä ja sitä, millaista kuvaa ne välittävät ruoka-avusta suurelle yleisölle. Tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa kuvissa esiintyvät keskeiset elementit, niistä puuttuvat ilmiöt sekä mahdolliset muutokset ruoka-avun visuaalisessa esittämisessä ajan kuluessa.

Tulosten perusteella ruoka-apua kuvataan melko monipuolisesti, mutta huomio kohdistuu useimmiten henkilöstöön, vapaaehtoisiin ja toiminnan käytännön järjestelyihin. Avunsaajat jäävät usein taustalle, etäälle tai kasvottomiksi, eikä heidän näkyvyydessään tapahdu merkittäviä muutoksia tarkastelujakson aikana.

Kuvissa ruoka esiintyy usein suurina määrinä esimerkiksi laatikoina, lavoina ja varastoituina elintarvikkeina. Sen sijaan ruokahävikki, ylijäämäruoan logistiikka sekä vähittäiskaupan rooli jäävät pitkälti näkymättömiksi. Tämä on huomionarvoista, sillä näin yksi ruoka-avun institutionalisoitumisen ja julkisen oikeutuksen tärkeimmistä ulottuvuuksista jää visuaalisessa aineistossa vähälle huomiolle. Toinen keskeinen havainto liittyy yhteisöllisyyden vähäiseen näkyvyyteen. Vaikka yhteisöllinen ruokailu ja sosiaalinen osallisuus ovat näkyviä ja julkilausuttuja osia ruoka-aputoimintaa, mediassa kuvat keskittyvät pääasiassa ruokakassien jakamiseen. Näin ruoka-apu näyttäytyy ennen kaikkea transaktionaalisena materiaalisenavun tarjoamisena.

Visuaaliset esitykset muovaavat käsitystämme yhteiskunnallisista ilmiöistä. Kuvien välittämä runsauden mielikuva on ristiriidassa ruoka-avun toimijoiden kuvaaman niukkuuden kanssa. Tällä on yhteiskunnallista merkitystä: samaan aikaan kun julkista taloutta on sopeutettu tiukoin säästötoimin, ruoka-apua rahoitetaan julkisista varoista ja sen toimintaa kehitetään osaksi hyvinvointivaltion tukiverkostoja näennäisen pysyvästi. Tämän vuoksi on perusteltua kysyä, sisältyykö taustalle oletus kolmannen sektorin turvaverkosta – avusta viimesijaisen tuen jälkeen – johon ihmiset voivat tarvittaessa tukeutua? Aineiston visuaaliset esitykset rakentavat kuvaa maailmasta, jossa järjestöt jakavat yltäkylläisesti ruokaa, mikä voi osaltaan luoda poliittista ja julkista oikeutusta niiden roolille yhteiskunnan tukirakenteina.

Vaurauden varjossa – Toimeentulovaikeudet ruoka-avun asiakkailla
Tiina Vaani (Tampereen yliopisto)

Vaurauden varjossa -hanke tutkii huono-osaisten sosiaalista asemaa ja pärjäämistä 2020-luvun Suomessa. Ruoka-avun lisäksi kokonaisuuteen kuuluu useita muita H2S-aineistoja (esim. ylivelkaantuneet, osallistavat yhteisöt). Ruoka-avun aineisto (N=1279) on kerätty syksyn 2025-kevään 2026 aikana eri puolella suomea sijaitsevista ruoka-avun toimipisteistä. Tulojen riittävyyttä ja ruoka-avun välttämättömyyttä on selvitetty kysymyksillä ”Kun taloutesi kaikki tulot otetaan huomioon, saatko tavanomaiset menot niillä katetuiksi?” sekä ”Millainen rooli ruoka-avulla on kotitaloutesi arjessa pärjäämisessä?”.

Keskeisin syy ruoka-avun tarpeelle on tulojen riittävyyteen liittyvät vaikeudet, jotka ovat seurausta sekä matalista tuloista että tulojen ja menojen epäsuhdasta. Valtaosalla ruoka-avun asiakkaista on jonkinlaisia toimeentuloon liittyviä haasteita, mutta muuten asiakaskunta on varsin heterogeenista. Tutkimuksessa on analysoitu toimeentulovaikeuksien ja ruoka-avun roolin ryhmien sisäistä vaihtelua. Vaikka merkittävin syy ruoka-avun tarpeelle on toimeentuloon liittyvät vaikeudet, näyttää siltä, että joidenkin ryhmien kohdalla ruoka-avun tärkeys kytkeytyy vahvemmin myös muihin tekijöihin.

Ruoka-avun asiakkaiden taloudellinen niukkuus on lisääntynyt. Vuonna 2021 kerättyyn aineistoon verrattuna toimeentulovaikeuksia kokevien osuus on kasvanut noin 10 prosentilla. Noin 88 % vastaajista on osittain tai täysin samaa mieltä väitteen ”Leikkaukset etuuksiini ja hintojen nousu ovat lisänneet avuntarvettani ” kanssa. Toimeentulovaikeuksia koetaan eniten keski-iässä ja vähiten eläkeiässä. Työmarkkina-aseman suhteen erityisen haavoittuvassa asemassa ovat työkyvyttömät, joilla ei ole työkyvyttömyyseläkepäätöstä. Heistä valtaosa kokee toimeentulovaikeuksia ja hieman yli puolet kokee, että ruoka-apu on arjessa pärjäämisen kannalta välttämätöntä. Sairauden tai vamman vuoksi tosiasiallisesti työkyvyttömien lisäksi ruoka-apu on pärjäämisen kannalta välttämätöntä erityisesti työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeellä oleville, vaikka toimeentulovaikeuksia kokevien osuus on eläkeikäisillä pienin. Kuvaan tässä esityksessä ruoka-avun asiakkaiden kokemien toimeentulovaikeuksien ja ruoka-avun roolin vaihtelua eri muuttujaryhmissä sekä sitä, mitkä tekijät ovat tulojen riittävyys vakioituna yhteydessä siihen, että ruoka-apu koetaan arjessa pärjäämisen kannalta välttämättömäksi.

19. Vertaileva sosiaalipolitiikan tutkimus / Comparative Social Policy Research

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026

14:30–14:40 Alkusanat ja järjestäytyminen Heikki Ervasti

Antti Kouvo & Tomi Oinas:
Given and Received Neighborly Aid in the Daily Lives of the Ageing Population: European Study Using SHARE Data

Nea Laitinen:
After the populist explosion: The Temporal Development of the Connection Between Socioeconomic Status and Radical Political Leanings in Finland, 2010–2023.

Päivi Mäntyneva & Johanna Peltoniemi:
Sosiaalipoliittisia näkökulmia perusturvan indeksointiin

Jenni Leppänen:
Suomen ja Ison-Britannian aktivointipolitiikat vertailussa: ehdollisuuden ja ansaitsevuuden näkökulma linjauksiin ja uudistuksiin

Simo Aho:
Työvoimapolitiikkaa Tanskan mallin mukaan: miksi Suomen ja Tanskan työvoimapolitiikan vertailu on kiinnostavaa?

Kullekin esitykselle on varattu aikaa 30 minuuttia sisältäen esityksen ja keskustelun.

Given and Received Neighborly Aid in the Daily Lives of the Ageing Population: European Study Using SHARE Data

Antti Kouvo (University of Eastern Finland) ja Tomi Oinas (University of Eastern Finland)

Demographic ageing poses significant structural challenges to formal welfare and healthcare systems across Europe. While formal services and family care are primary pillars of support for older adults, the role of neighborly aid within the broader support matrix remains less clear. Drawing upon ”community saved” perspective (e.g. Guest and Wierzbicki 1999), which posits that local neighborhood ties persist as vital sources of solidarity rather than declining in modern society, this study investigates the prevalence, longitudinal trends, and determinants of given and received neighborly aid among the ageing European population, explicitly analyzing its relationship to other informal and formal sources of help. By framing neighborly aid alongside family care, friendship networks, and institutional services, this research explores whether help from neighbors acts as a substitute, a complement, or a unique safety net when other support systems are unavailable or overburdened.

The empirical analysis utilizes longitudinal data from the Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE), specifically spanning Waves 1–2 and 4–9. The sample comprises individuals aged 50 and older across selected European countries. The core variables measure the giving and receiving of informal help outside the household (neighbors) in comparison to help exchanged with family members (e.g. children, relatives), friends, and formal care providers. Besides descriptives, advanced statistical methods, such as panel logistic regression, were employed to track how these overlapping support sources interact over time. The models control for key sociodemographic characteristics, functional health status, and several indicators of subjective well-being. The findings demonstrate that neighborly aid remains highly prevalent and common among the ageing population, firmly supporting the ”community saved” thesis across the analyzed waves. The results show that neighborly aid occupies a unique, distinct niche in the support networks of older Europeans. However, the analysis also reveals remarkable variation in these networks across different European countries, highlighting how institutional context shapes local solidarity. The theoretical and policy implications of the study are discussed at the end of paper.

Keywords: Neighborly Aid, Support Sources, Family Care, Formal Services, SHARE Dataset, Population Ageing, Community Saved

After the populist explosion: The Temporal Development of the Connection Between Socioeconomic Status and Radical Political Leanings in Finland, 2010–2023.
Nea Laitinen (Turun yliopisto)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sosioekonomisen aseman ja ideologisen polarisaation välistä yhteyttä Suomessa sekä sitä, miten yhteys on muuttunut vuosina 2010–2023. Tutkimus on ensimmäinen osa väitöskirjaa, jossa tarkastellaan poliittisen polarisaation yhteyttä sosioekonomiseen asemaan ja sen kehitystä vuosien 2010–2027 välillä.

Aiemmissa globaaleissa tutkimuksissa radikaalien poliittisten puolueiden kannatuksen yleistymistä on selitetty sekä taloudellisilla että kulttuurisilla tekijöillä. Tutkimus on keskittynyt esimerkiksi taloudelliseen epävarmuuteen, työelämän murrokseen ja koettuun sosiaalisen aseman laskuun. Näiden tekijöiden on esitetty voivan lisätä tyytymättömyyttä vallitsevaan poliittiseen järjestelmään ja vahvistaa tukea radikaaleille poliittisille vaihtoehdoille. Selitysmalli on saanut kansainvälisesti sekä tukea että vastustusta, ja toisissa tutkimuksissa syyn on ennemminkin havaittu olevan esimerkiksi koulutuksen eriarvoisuudessa ja poliittisesta partisaanisuudessa.

Tutkimuksessani ideologista polarisaatiota on operationalisoitu radikaaleina poliittisina mielipiteinä. Tutkimuksessa selvitetään, miten sosioekonominen asema on yhteydessä maahanmuuttoa, seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ja perinteisiä arvoja koskeviin asenteisiin sekä sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto-akselille. Muuttujat on jaettu kolmeen kategoriaan, jotta äärimmäiset asenteet saadaan erotettua. Aineistona käytetään European Social Surveyn Suomen aineistoa vuosilta 2010–2023. Sosioekonominen asema operationalisoidaan European Socio-economic Classification -luokituksen avulla. Menetelmänä on hyödynnetty sekä ordinaalista että multinominaalista logistista regressiota.

Tulokset eivät osoita sosioekonomisten ryhmien välisen ideologisen polarisaation kokonaisvaltaista lisääntymistä Suomessa tarkastelujaksolla. Selkeimmät ryhmien väliset erot havaitaan maahanmuuttoasenteissa: Työväenluokan keskuudessa maahanmuuttoon suhtaudutaan muita ryhmiä kielteisemmin, vaikka asenteet ovat kaikissa ryhmissä muuttuneet keskimäärin myönteisemmiksi. Myös seksuaalivähemmistöjen oikeuksien kannatus on kasvanut ja perinteisten arvojen kannatus vähentynyt eri sosioekonomisissa ryhmissä. Poliittisessa sijoittumisessa merkittävin muutos on työväenluokan lisääntynyt oikeistosuuntautuneisuus vuosina 2010–2023. Tulokset viittaavat siihen, että sosioekonomiseen asemaan liittyviä poliittisia eroja esiintyy edelleen, mutta kehitys ei näyttäydy yksiselitteisesti kasvavana polarisaationa.

Sosiaalipoliittisia näkökulmia perusturvan indeksointiin

Päivi Mäntyneva (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) ja Johanna Peltoniemi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Sosiaaliturvan indeksointi ja indeksien mukauttaminen ovat sosiaalipolitiikan ja samalla hyvinvointivaltioiden vähemmän näkyvä osa-alue (esim. Béland D, Cantillon B, Greve B, Hick R, Moreira A., 2024). Monet sosiaaliturvajärjestelmän riskeistä ovat suhdanneherkkiä. Indeksit vaikuttavat etuuksien reaaliarvoon ja voivat suojata etuudensaajien ostovoimaa inflaatiolta. Indeksien avulla voidaan turvata myös etuuksien saajien suhteellista asemaa. Sosiaaliturvan säännönmukainen indeksointi, indeksien korotukset tai heikennykset ovat siten yhteydessä paitsi elintason säilyttämiseen, mutta myös taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyyteen.

Tässä kansainväliseen vertailuun ja politiikka-analyysiin pohjautuvassa tutkimuksessa analysoidaan eri maiden sosiaaliturvan ja etuuksien indeksointijärjestelmiä ja niiden samankaltaisuuksia ja eroja. Aineistona ovat eurooppalaiset tietokanta-aineistot ja vertailutilastot. Tarkoituksena on osallistua tutkimuksella osallistua myös keskusteluun siitä, millainen on sosiaaliturvan ja etuuksien indeksoinnin suhde köyhyyteen, etuudensaajien suhteelliseen asemaan ja eriarvoisuuteen.

Suomen ja Ison-Britannian aktivointipolitiikat vertailussa: ehdollisuuden ja ansaitsevuuden näkökulma linjauksiin ja uudistuksiin

Jenni Leppänen (Tampereen yliopisto)

Esittelen väitöskirjasuunnitelmani, joka koskee Suomen ja Ison-Britannian työmarkkinapolitiikan ja aktivointilinjausten vertailua. Erityisesti olen kiinnostunut näiden kahden maan työllisyyspolitiikkaa ympäröivien poliittisten ja yhteiskunnallisten diskurssien, työllisyyttä edistävien palveluiden sekä työttömyystukiin kohdistettavien sanktioiden vertailusta sekä analysoinnista. Väitöskirjasuunnitelmaani kuuluu laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistäminen sekä ansaitsevuus- ja ehdollisuus-termien hyödyntäminen Suomen ja Ison-Britannian työllistämis- ja aktivointipolitiikan monipuolista vertailua varten.

Isossa-Britanniassa on meneillään yksi maan viime vuosikymmenien merkittävimmistä työllisyyspalveluja koskevista uudistuksista. Uudistus perustuu vuoden 2024 'Get Britain Working' selontekoon, ja sen mukaisesti Britannian Jobcentre Plus ja National Careers Service järjestelmät tullaan yhdistämään, nuorten tukipalveluja uudistamaan, ja aktivointitoimien painopistettä siirtämään kohti vuorovaikutuksellisuutta ja paikallisia toimijoita korostavaa mallia. Suomessa puolestaan on viimeisen vuosikymmenen aikana tapahtunut useita eri aktivointi- ja työllisyyspalveluita koskevia merkittäviä uudistuksia, kuten vuosien 2018–2019 lyhytikäinen aktiivimalli, vuoden 2022 Pohjoismainen työnvoimapalvelumalli, sekä palvelujen siirto kunnille vuoden 2025 alusta lähtien. Suomen ja Britannian työllisyyspolitiikan vertailu tarjoaa näin ajankohtaisen ja tuoreita näkökulmia avaavan lähtökohdan eri yhteiskuntien ja niiden sosiaalipoliittisten linjausten vertailuun.

Pystyäkseni vertailemaan Suomen ja Ison-Britannian työllisyys- ja aktivointipolitiikkaa mahdollisemman moniulotteisesti, suunnittelen käyttäväni väitöskirjani artikkeleissa sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Laadullisien menetelmien avulla vertailen maiden työllisyystoimiin liittyviä poliittisia asiakirjoja, diskursseja ja keskusteluja. Määrällisiä menetelmiä käytän puolestaan työllistämistä edistävien palvelujen ja työttömyystukiin kohdistettujen sanktioiden vertailuun ja analysointiin.

Väitöskirjasuunnitelmani liittyy hyvin vahvasti yhteiskuntien ja hyvinvointivaltioiden laajempien muutoksien analysointiin ja vertailuun, sekä sen arvioimiseen, mitä uutta ansaitsevuus-, ehdollisuus- sekä aktivointi-termit voivat tuoda tähän keskusteluun kahden perinteisesti hyvin erilaista hyvinvointimallia seuraavien maiden aktivointilinjausten tarkkailun kautta. Mahdollista uutta näkökulmaa saattaa tuoda myös kysymys siitä, onko hyödyllistä enää puhua eri malleista hyvinvointiin ja yhteiskuntaan liittyen, kun itse palvelujen järjestäminen ja uudistaminen eri maissa tuntuu kiihtyvässä tahdin noudattavan samoja kaavoja sekä perustuvan yllättävänkin samankaltaisiin uudistuksiin ja kehitysaskeleisiin.

Työvoimapolitiikkaa Tanskan mallin mukaan: miksi Suomen ja Tanskan työvoimapolitiikan vertailu on kiinnostavaa?
Simo Aho (Tampereen yliopisto)

Suomen työvoimapolitiikkaa ja -palveluja uudistettaessa on jo pitkään inspiroiduttu ”Tanskan mallista”, ja viime vuosina on tehty laajakantoisia uudistuksia, kuten kunnallistettu palveluvastuu, seuraten tanskalaista esimerkkiä. Tässä esityksessä vertaillaan Tanskan ja Suomen työvoimapoliittisten regiimien kehitystä varsinkin seuraavista näkökulmista:

Tanskan ja Suomen työvoimapolitiikan rakenteissa, instituutioissa, volyymeissa yms. on ”alun perin” eroja ja niiden keskeiset muutokset ja muutosaikataulut ovat erilaiset. Mitä Suomessa tehdään Tanskan malliin, mitä ei?

Mikä rooli vertailevalla empiirisellä tutkimuksella ja arvioinnilla on ollut siinä, että Suomessa on haluttu seurata Tanskan mallia? Millaista vertailua olisi kiinnostavaa tehdä jatkossa?

Esitys perustuu pitkään kokemukseen Suomen ja muiden maiden työvoimapolitiikan ja sen uudistusten arvioinnista.

20. Sosiaalinen eriarvoisuus ja köyhyys: mittaaminen, kasautuminen ja mekanismit / Social inequality and poverty: measurement, accumulation, and mechanisms

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10.2026

14:30–14:35	TYÖRYHMÄN AVAUS,
14:35–14:55	Joonas Ollonqvist: Ehkäisevä toimeentulotuki, valikoituminen ja myöhempi perustoimeentulotuen käyttö
14:55–15:15	Tuija Korpela: Toimeentulotuen perusosan alentaminen lakiuudistuksen jälkeen
15:15–15:35	Juha Rantala: Miten tulot muuttuvat vanhuuseläkkeelle siirryttäessä? Väestöryhmittäinen tarkastelu vuonna 1956 syntyneessä kohortissa
15:35–15:55	Liisa-Maria Palomäki: The dynamics of financial satisfaction in old-age retirement
15:55–16:05	TAUKO
16:05–16:25	Hanna Rättö: Distributional effect of changes in health payment policies: A Microsimulation Study applying administrative health register data
16:25–16:45	Hannu Lahtinen: The lasting contribution of different parents and families on education, electoral participation, and morbidity in mid-adulthood
16:45–17:05	Simo Arhippainen: Genetic Liability to Attention Deficits and Educational Inequality: The Moderating Role of Parental Education
17:05–17:25	Hannu Lehti: Genetic and Environmental Contributions to Socioeconomic Disadvantage: The Role of Family Income and Health
17:25–17:30	TYÖRYHMÄN LOPETUS

Ehkäisevä toimeentulotuki, valikoituminen ja myöhempi perustoimeentulotuen käyttö
Joonas Ollonqvist (THL), Minna Kivipelto (THL ja Jyväskylän yliopisto)
Niina Tanner (THL) ja Heikki Hiilamo (THL ja WHO)

Ehkäisevä toimeentulotuki on harkinnanvarainen sosiaalityön väline, jonka tavoitteena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja toimeentulotukiriippuvuutta. Hyvinvointialueet (aiemmin kunnat) myöntävät tukea erilaisissa taloudellisissa ja elämäntilanteeseen liittyvissä vaikeuksissa, ja sen myöntäminen perustuu yksilölliseen harkintaan.

Tutkimuksessa tarkastellaan ehkäisevän toimeentulotuen saamisen yhteyttä seuraavan vuoden perustoimeentulotuen käyttöön 25–64-vuotiailla yksinasuvilla perustoimeentulotuen saajilla. Lisäksi tarkastellaan, miten tausta- ja elämäntilannetekijöiden huomioiminen muuttaa ehkäisevän toimeentulotuen saamisen ja myöhemmän perustoimeentulotuen käytön välistä yhteyttä. Aineistona käytetään koko väestön kattavaa INVEST-rekisteriaineistoa. Vuonna 2021 ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden ja muiden perustoimeentulotuen saajien vertailukelpoisuutta parannetaan coarsened exact matching -menetelmällä (CEM), minkä lisäksi analyyseissä huomioidaan tausta- ja elämäntilannetekijöitä. Vasteina tarkastellaan perustoimeentulotuen saamista ja tukikuukausien määrää vuonna 2022 sekä erikseen vähintään 6, 9 tai 12 kuukautta kestänyttä tuen käyttöä.

Tulokset eivät tukeneet hypoteesia, jonka mukaan ehkäisevää toimeentulotukea saaneet käyttäisivät seuraavana vuonna vähemmän perustoimeentulotukea kuin samankaltaiset henkilöt, jotka eivät saaneet tukea. Päinvastoin ehkäisevän toimeentulotuen saaminen oli yleensä yhteydessä hieman korkeampaan perustoimeentulotuen käyttöön seuraavana vuonna. Ryhmien välisten havaittavien erojen huomioiminen samankaltaistamisella ja kontrollimuuttujilla kuitenkin pienensi yhteyksiä huomattavasti. Aiempi perustoimeentulotuen käyttö oli voimakkaasti yhteydessä seuraavan vuoden tuen käyttöön. Ehkäisevän toimeentulotuen saamisen yhteys seuraavan vuoden perustoimeentulotuen käyttöön oli lievempi 9–12 kuukautta kestävää käyttöä koskevissa tarkasteluissa kuin tarkasteltaessa perustoimeentulotuen saamista yleisemmin, erityisesti tausta- ja elämäntilannetekijöiden huomioimisen jälkeen.

Tulokset viittaavat siihen, että ehkäisevän toimeentulotuen saajat eroavat muista perustoimeentulotuen saajista tausta- ja elämäntilannetekijöiden suhteen ja että valikoituminen selittää osan ehkäisevän toimeentulotuen ja myöhemmän perustoimeentulotuen käytön välisestä yhteydestä. Rekisteriaineistolla ei kuitenkaan pystytä huomioimaan kaikkia tuen tarpeeseen tai sosiaalityön harkintaan liittyviä tekijöitä, eikä havaittuja yhteyksiä voida tulkita ehkäisevän toimeentulotuen kausaalisiksi vaikutuksiksi.

Toimeentulotuen perusosan alentaminen lakiuudistuksen jälkeen
Korpela Tuija (Kela)

Toimeentulotuki on sosiaaliturvajärjestelmän niin kutsuttu perälauta, jota voi saada, jos muut tulot tai varallisuus eivät riitä elämisen perustarpeisiin. Tuen on tarkoitus olla lyhytaikainen apu ja edistää ihmisten itsenäistä selviytymistä, mutta osalle siitä on muodostunut pidempiaikainen tulonlähde.

Petteri Orpon hallitus päätti uudistaa toimeentulotukea ja tehdä sen saamisesta entistä velvoittavampaa varsinkin niille tuensaajille, jotka saavat tukea pääasiallisena tulonaan. Helmikuussa 2026 voimaan astunut laki mahdollistaakin nyt toimeentulotuen perusosan alentamisen 50 prosentilla silloin, kun tuen saaja ei ole ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi tai hakenut ensisijaista etuutta, johon hänellä voisi olla oikeus. Perusosan alentaminen ei kuitenkaan saisi olla kohtuutonta tai vaarantaa ihmisarvoista elämää. Uudistusta valmisteltaessa useat asiantuntijat nostivat esiin, että viimesijaisen turvan yhä tiukempi velvoittavuus voi olla hankalaa erityisesti niiden tuensaajien osalta, joilla on vakavia terveyteen ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia, ja että tuen alentaminen 50 prosentilla sellaisissa tilanteissa voi johtaa ongelmien kasautumiseen entisestään. Toisaalta tuen viimesijaisuuden vahvistaminen nähtiin tarkoituksenmukaisena.

Tässä esityksessä tarkastellaan Kelan rekisteritietoja hyödyntäen ensimmäisen reilun puolen vuoden ajalta sitä, millä perusteilla ja minkälaisia tuensaajia on ohjattu työnhakuun ja ensisijaisten etuuksien piiriin, miten ohjaus on toteutunut, ja miten eri tuensaajat ovat ohjaukseen reagoineet. Esityksessä tarkastellaan myös niitä tilanteita, joissa perusosaa on päätetty jättää alentamatta esimerkiksi juuri sen vuoksi, että se olisi kohtuutonta. Vaikka perusosan alentaminen 20 tai 40 prosentilla oli mahdollista myös ennen uudistusta, siihen liittyvästä prosessista ei aiemmin ole ollut saatavilla rekisteritietoa. Kuvailevan esityksen tarkoituksena on tuoda esiin alkuvaiheen havaintoja ja arvioita siitä, miten lakiuudistus on tähän mennessä vastannut tavoitteisiinsa ja missä määrin siihen liitetyt riskit ovat mahdollisesti toteutuneet. Esityksellä luodaan pohjaa tuleville tutkimuksille, joissa voidaan tarkemmin tarkastella uudistuksen monenlaisia vaikutuksia eri ihmisryhmiin ja heidän toimintaansa.

Tulot muuttuvat vanhuuseläkkeelle siirryttäessä? - Väestöryhmittäinen tarkastelu vuonna 1956 syntyneessä kohortissa

Rantala Juha (ETK), Riihelä Marja (VATT) Tuominen Elina

Eläkepolitiikan tavoitteena on eläkeläisten aikaisemman toimeentulon säilyttäminen kohtuullisena ja köyhyyden torjunta. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme näiden tavoitteiden toteutumista vanhuuseläkkeelle siirtymisen yhteydessä. Selvitämme, kuinka paljon tulot muuttuvat vanhuuseläkkeelle siirryttäessä ja miten tulomuutokset vaihtelevat eri väestöryhmissä.

Tutkimusaineistona käytetään Tilastokeskuksen koko väestön kattavaa FOLK-tulomoduulia. Tarkastelun varsinaisena kohteena ovat vuonna 1956 syntyneet henkilöt, joiden tulokehitystä seurataan vuosina 2016–2024 (N ≈ 68 000). Seurantajakson alussa henkilöt ovat 60-vuotiaita eivätkä vielä vanhuuseläkkeellä, kun taas jakson lopussa he ovat 68-vuotiaita ja käytännössä kokoaikaisesti vanhuuseläkkeellä. Toimeentuloa mitataan nettotulojen (henkilön käytettävissä olevien tulojen) avulla, mikä mahdollistaa eläkeajan toimeentulon vertaamisen eläkettä edeltäneeseen tuloon. Koska nettotulot sisältävät myös maksetut verot, verotuksen vaikutus tulee samalla huomioitua. Kohortin tulomuutoksia tarkastelemme sukupuolen sekä eläkettä edeltäneen tulotason ja työmarkkina-aseman mukaan muodostetuissa ryhmissä. Tulotason muuttumista tarkastellaan kolmesta näkökulmasta. Aluksi tarkastellaan kohortin keskimääräistä euromääräistä tulokehitystä ja tasoeroja väestöryhmien välillä. Seuraavaksi tutkimme tulomuutoksen suuruutta suhteessa henkilön omiin tuloihin. Lopuksi tarkastellaan, miten vanhuuseläkkeelle siirtyneiden tuloasema muuttuu suhteessa koko aikuisväestön tulonjakaumaan.

Tulosten perusteella kohortin sisällä väestöryhmien väliset tuloerot kaventuvat vanhuuseläkkeelle siirtymisen yhteydessä. Tämä johtuu siitä, että lähtötilanteessa keski- ja hyvätuloisilla tulot laskevat enemmän kuin pienitulosilla. Pienituloisilla tulot voivat jopa hieman nousta. Keski- ja hyvätuloisia oli eniten työssä olleiden, kun taas pienituloisia oli eniten työttömien ja työkyvyttömyyseläkeläisten joukossa. Keskimäärin nettotulot laskivat vanhuuseläkkeelle siirryttäessä noin 30 prosenttia. Hajonta yksilöiden välillä oli kuitenkin suuri. Esimerkiksi työssä olleilla naisilla, kun eläkettä edeltävä tulotaso otettiin huomioon, tulot laskivat enemmän kuin miehillä.

The dynamics of financial satisfaction in old-age retirement

Liisa-Maria Palomäki (Eläketurvakeskus), Ilari Ilmakunnas (Eläketurvakeskus), Anu Polvinen (Eläketurvakeskus) ja Kati Ahonen (Eläketurvakeskus)

There is a notable lack of longitudinal research on subjective economic wellbeing in older age. This study addresses this gap by examining the dynamics of financial satisfaction during old-age retirement, including how it evolves and which factors influence it.

The study uses longitudinal Finnish Pensioners' Income and Economic Well-Being survey, based on a random sample of 2,280 old-age retirees. Using panel data and a hybrid linear regression model, the analysis examines how changes in household size, self-rated health, post-retirement employment, income, and housing tenure are related to financial satisfaction, both within and between individuals. The study also assesses the extent to which changes in income and housing tenure explain these relationships.

The results show that financial satisfaction generally increases slightly during retirement. Decreases are associated with a reduction in household size (from two to one), worsened health, and cessation of work alongside pension. Only the effect of reduced household size is explained by changes in income. Differences between retirees are greater than the impact of corresponding changes in individuals' life circumstances on financial satisfaction. This suggests that resources accumulated during earlier life-course play a significant role in the economic wellbeing in older age.

This study highlights the multidimensional nature of financial satisfaction in older age and contributes to a deeper understanding of subjective economic well-being in retirement by combining a longitudinal perspective with a comprehensive analytical approach that distinguishes between within-person changes and between-person differences.

Distributional effect of changes in health payment policies: A Microsimulation Study applying administrative health register data

Hanna Rättö (Social Insurance Institution of Finland & University of Turku, INVEST Research Flagship Centre), Joonas Ollonqvist (Finnish Institute for Health and Welfare), Jussi Tervola (Finnish Institute for Health and Welfare), Pekka Heino (Social Insurance Institution of Finland), Santeri Vuoti (Ministry of Social Affairs and Health) ja Katri Aaltonen (University of Helsinki, Faculty of Pharmacy)

In healthcare, out-of-pocket payments are known to be an especially emphasised burden on those financially less well-off. Nevertheless, microsimulation models used for evaluating the distributional effects of introduced policies seldom assess the effects of health policy changes, or account for health policies when evaluating the total effects of the introduced policies.

The aim of this study is to examine, how policy changes targeted at health payments during two consecutive Finnish governments (Prime Ministers Rinne/Marin 2019-2023 and Prime Minister Orpo, 2023-2026) affected households with different income level. We use the Finnish national tax-benefit microsimulation model appended with health payment policies, SOTE-SISU, and examine distributional effects measured with (1) the sum of household's out-of-pocket health payments, and (2) sum of out-of-pocket health payments relative to income. In the latter, we also account for tax-benefit changes affecting household income. For the current study, register-based SISU micro-data from 2022 was linked with register data on public healthcare utilization and public reimbursements for medicines and private healthcare services. Potential price effects of the reimbursement changes are neglected.

Preliminary findings on the changes in the absolute health payments indicate that during 2019-2023, health payments decreased in households with lower income and increased in those with higher income. The percentage change in the out-of-pocket payment sum ranged from the decrease of approximately 5% in the lowest deciles to increase of approximately 5% in the highest decile. During 2023-2026, out-of-pocket payments increased in all deciles, the increase ranging from 15% in the lowest deciles to 5% in the highest decile. All in all, the two government terms seem to demonstrate opposite distributional and political priorities in health care payment policy. Whereas Marin's government preferred lower fees in public-sector care, Orpo's government preferred increased reimbursements for private services, which are utilized especially by high-income households.

The lasting contribution of different parents and families on education, electoral participation, and morbidity on mid-adulthood

Hannu Lahtinen (Helsingin yliopisto), Hanna Remes (Helsingin yliopisto), Lasse Tarkianen (Helsingin yliopisto), Jani Erola (Turun yliopisto, INVEST) ja Pekka Martikainen (Helsingin yliopisto)

Although it is well established that traits of individuals run in families, previous studies on intergenerational and family transmission have often concentrated on narrow phenomena or assume a nuclear family with two biological parents present, limiting their relevance to increasingly diverse family life. For a more comprehensive evaluation, this study assesses heterogeneous intergenerational associations in (i) education, (ii) voting propensity (iii) depression/anxiety and (iv) alcohol- and drug-related morbidity. They are examined across different types of parents (biological and stepparents, including mothers and fathers) and families (nuclear, single-parent and stepfamilies).

We follow Finish birth cohorts 1982–1986 (total N: 292,352, except for voting analysis N:138,170 individuals) to their late thirties from administrative registers containing, information on their parents and household composition; sociodemographic factors, electoral participation, hospitalizations, medicine purchases and causes of death. We estimate intergenerational Pearson and tetrachoric correlations as well as linear and logistic regressions in conventional and generalized estimation equation frameworks.

Among the four outcomes studied, education and voting exhibited the strongest intergenerational correlations (IC=0.29–0.34 for biological parents), followed by alcohol- and drug-related morbidity (IC=0.21–0.23), while depression/anxiety showed the weakest ICs (0.14–0.15). Biological mother-daughter associations were slightly more pronounced than other parent-offspring gender combinations. ICs for stepparents were just above half of the corresponding biological parent ICs, and many of these associations remained significant after including both biological parents' factors. An exception was depression/anxiety for which stepparent ICs were negligible. Individuals who lived with both biological parents had the most favourable outcomes and usually strongest intergenerational associations, although overall the contribution of observed parental factors different only modestly between family types. This analysis provides a contextualized overview of family transmission, suggesting that intergenerational transmission is relatively consistent across family structures for social and behavioral outcomes, although weaker for internalizing disorders.

Genetic Liability to Attention Deficits and Educational Inequality: The Moderating Role of Parental Education

Simo Arhippainen (University of Turku, INVEST), Hannu Lehti (University of Turku, INVEST), Henrik Dobewall (Finnish Institute for Health and Welfare) and Jani Erola (University of Turku, INVEST)

Keskittymiskyky on keskeinen vaikuttava tekijä yksilön kouluttautumiseen ja koulussa menestymiseen. On kuitenkin epäselvää, kuinka paljon tarkkaavaisuushäiriöihin liittyvät piirteet selittävät perhetaustaan kytkeytyvää koulutuksellista eriarvoisuutta. Tässä tutkimuksessa käytetään ADHD:n polygeneettisiä pistemääriä (ADHD-PGS) tarkasteltaessa tarkkaavaisuushäiriön geneettisen alttiuden ja koulutusvuosien yhteyttä. Menetelmä välttää diagnoosi- tai lääkitysperusteisiin mittareihin liittyvät valikoitumisharhat ja mahdollistaa myös sellaisten syntymäkohorttien mukaan ottamisen, jotka syntyivät ennen ADHD-diagnoosien yleistymistä. Tutkimme geeni-ympäristö-vuorovaikutusvaikutuksia (GxE) selvittämällä, vaihteleeko ADHD-PGS:n ja koulutustason välinen yhteys vanhempien koulutustason mukaan. Kilpailevat teoreettiset näkökulmat kuten vahvistushypoteesi, kompensoivan edun hypoteesi ja kompensaatiohypoteesi, tarjoavat erilaisia ennusteita siitä, vahvistaako vai lieventääkö suotuisa perhetausta geneettisiä vaikutuksia.

Käytämme suomalaisia rekisteriaineistoja yhdistettynä THL:n keräämään geneettiseen aineistoon (1992–2020) ja analysoimme 15 991 henkilöä (7 183 miestä, 8 808 naista), jotka ovat syntyneet vuosina 1957–1987. Tulosmuuttujana on koulutusvuosien määrä 30 vuoden iässä. Vertailemme vanhempien koulutusluokkia käyttäen OLS malleja, joissa on mukana interaktio. Alustavat tulokset osoittavat, että ADHD-PGS on yhteydessä keskimäärin heikompaan koulutustasoon, mutta tätä yhteyttä ei havaita niiden yksilöiden joukossa, joiden vanhemmilla on vähintään ylemmän korkea-asteen koulutus. Tämä tukee kompensaatiohypoteesia: korkeasti koulutetut vanhemmat näyttävät kykenevän lieventämään ADHD:hen liittyvän geneettisen alttiuden kielteisiä vaikutuksia lastensa koulutustasoon. Tulokset ovat samansuuntaisia molemmilla sukupuolilla. Jatkoanalyyseissä tarkastellaan kohorttivertailuja ja pyritään erottamaan ADHD-PGS:n ja EDU-PGS:n päällekkäiset (pleiotrooppiset) vaikutukset toisistaan. Sama tarkastelu on myös tarkoitus toteuttaa käyttäen vanhempien SES komposiittimuuttujaa.

Genetic and Environmental Contributions to Socioeconomic Disadvantage: The Role of Family Income and Health

Hannu Lehti (University of Turku, INVEST), Simo Arhippainen (University of Turku, INVEST) and Niko Eskelinen (THL / University of Turku, INVEST)

A fundamental concern in the study of social inequality is understanding how individual differences in socioeconomic advantage and disadvantage emerge. Both social conditions and genetic predispositions are linked to psychological and health outcomes, such as cognitive skills, behavioral traits, and psychiatric disorders, which shape life course outcomes like poverty, unemployment, and low educational attainment. However, studies distinguishing genetics from environmental effects have focused predominantly on positive life outcomes and as a result, how genetic and environmental factors contribute to socioeconomic disadvantage has remained an open empirical question.

Using Finnish twin register data and extended ACE models, we distinguish genetic, shared, and non-shared environmental influences on three outcomes measuring socioeconomic disadvantage: unemployment, school dropout, and low income (poverty). We further examine how childhood family income moderates the genetic and environmental pathways leading to disadvantages. Drawing on the diathesis stress model, which posits that genetic predispositions are more likely to manifest as adverse outcomes under conditions of environmental stress or adversity, we expect the role of genetics in disadvantage to be stronger among children raised in low-income families. Additionally, we test whether health mediates the genetic and environmental pathways to socioeconomic disadvantage.

Preliminary results indicate that both genetic and environmental factors contribute to all three outcomes examined. However, the limited contribution of shared environment suggests that sociocultural conditions, such as shared family resources and upbringing alone are insufficient. The substantial contribution of the unique environment suggests idiosyncratic life events play a decisive role in shaping disadvantages. Consistent with the diathesis stress model, genetic effects appear stronger among children raised in low-income families, suggesting that economic adversity amplifies genetic risk. In the presentation, we further report results by family income and discuss them in light of the diathesis stress model.

21. Hoiva, palvelut ja läheisten vastuu

Työryhmän aikataulu

Torstai 29.10. klo 14.30-17.30

14.30-14.40	Tervetuloa ja esittäytyminen
14.40-15.10	Ella Näsi: Tampere University: Psychosocial support in families in which a child is diagnosed with cancer: The interplay of capitals and agency
15.10-15.40	Susanna Sten-Gahmberg, The Finnish Centre for Pensions & Eva Österbacka, Åbo Akademi University: Employment, benefit use, and pension accrual among mid-career informal caregivers: Evidence from Finnish register data

Tauko 5-10 min

15.50-16.20	Jenna Peiponen, Riitta-Liisa Kinni, Sari Rissanen & Elisa Tiilikainen, Itä-Suomen yliopisto: Iäkkäiden ihmisten tyypilliset polut gerontologiseen sosiaalityöhön – havaintoja asiakasasiakirjoista
16.20-16.50	Katja Ilmarinen & Susanna Mukkila, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Kotona asumisen hinta? Tarkastelussa tukipalvelujen asiakasmaksut hyvinvointialueilla
16.50-17.20	Lilli Aini Rokkonen, Tampereen yliopisto: Neuvotteluja sukupuolittuneesta hoivavastuusta – tytärten kokemuksia muistisairaan vanhemman hoivasta
17.20	Loppusanat

Psychosocial support in families in which a child is diagnosed with cancer: The interplay of capitals and agency

Ella Näsi (Tampere University)

While evidence shows that sociodemographic health disparities persist in welfare states, our understanding of their root causes remains unclear. For example, lower parental socioeconomic status is associated with higher childhood cancer mortality in Finland despite universal access to care. To increase understanding of persisting health disparities, our study applies Bourdieu's theory of capitals in conjunction with individual agency in the social (re)production of health outcomes.

This theory-driven qualitative study uses interview data from 19 families in Finland in 2023. The participants were parents whose child had been diagnosed with cancer. The data includes parents' accounts of their backgrounds and resources (i.e. economic, cultural and social capitals) and of their agency, which is showcased as their chances and ability to mobilize capitals in ways that support family's coping during child's serious illness.

Families differed in their abilities to mobilize different capitals into health advantages through varying strengths of agency. Parents with adequate education (cultural capital) found accessing financial benefits less arduous than others; parents with a wide/well-functioning social network (social capital) received psychosocial support more readily; and parents with extra assets such as private insurance (economic capital) accessed doctors' appointments faster.

Parents' ability to mobilize capitals during serious disease may be key to positive health outcomes and overall coping within families. Thus, analyzing parents' accounts of their actions (agency) to mobilize capitals into health advantages supports the validity of Bourdieu's theory and demonstrates how different forms of capital work in practice. Our study offers explanations/insights to why some citizens have better health outcomes than others in countries with universal health and social services and protection. There are powerful social dynamics beneath the egalitarian Nordic welfare state.

Employment, benefit use, and pension accrual among mid-career informal caregivers: Evidence from Finnish register data

Susanna Sten-Gahmberg (The Finnish Centre for Pensions) and Eva Österbacka (Åbo Akademi University)

Considering increasing care demands, shrinking workforces, and strained public finances in ageing societies, we examine how contracted informal caregiving is associated with labour market outcomes, social security benefit use, and pension accrual among mid-career women in Finland. Using Finnish population registers, we identify women aged 27 to 49 who began providing high-intensity contracted informal care between 2012 and 2019 and follow them for at least seven years before and after the start of care. To construct a credible comparison group, inverse probability weighting is used to align non-caregivers with caregivers. We find that the labour market trajectories of informal caregivers begin to diverge from those of the weighted comparison group already before the start of contracted care and deteriorate further around the start of care. Informal care is associated with lower employment and earnings, as well as larger differences in social security benefit use, although part of the health-related gap predates the observed start of contracted care. Although these differences narrow over time, they remain visible for several years. Reductions in earnings do not translate one-to-one into reductions in pension accrual, because the informal care allowance and other pension-accruing benefits partly offset the loss in earnings-based accrual. There is also considerable heterogeneity by realised care duration. Longer care spells are generally associated with larger and more persistent labour market losses, although shorter spells are far from inconsequential. Taken together, the findings highlight important long-term consequences of informal caregiving for labour market participation and financial security among mid-career women.

Iäkkäiden ihmisten tyypilliset polut gerontologiseen sosiaalityöhön – havaintoja asiakasasiakirjoista

Jenna Peiponen (Itä-Suomen yliopisto), Riitta-Liisa Kinni (Itä-Suomen yliopisto), Sari Rissanen (Itä-Suomen yliopisto) ja Elisa Tiilikainen (Itä-Suomen yliopisto)

Iäkkäiden palvelujen oikea-aikaisuutta, tarpeenmukaisuutta ja saavutettavuutta pidetään yleisesti tärkeinä tavoitteina, joiden merkitystä korostetaan sekä lainsäädännössä että palvelujen järjestämistä ohjaavissa asiakirjoissa. Viime aikoina huomiota on kiinnitetty iäkkäiden oikeuteen saada tarvittaessa myös gerontologisen sosiaalityön palvelua, ja useilla hyvinvointialueilla on pyritty parantamaan sen saatavuutta. Siitä, millä tavoin suomalaiset ikäihmiset päätyvät tai pääsevät sosiaalityön asiakkaaksi ei kuitenkaan ole vielä paljon tietoa.

Esitys on osa väitöskirjatutkimustani, jonka aiheena on iäkkäille ihmisille suunnattujen sosiaalihuollon palvelujen, erityisesti gerontologisen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen, saavutettavuus. Esittelen alustavia tuloksia kolmannesta osatutkimuksestani, jossa tarkastelemme sosiaalihuoltolain (1301/2014) 3 §:n mukaisesti erityisen tuen tarpeessa olevien iäkkäiden tyypillisiä polkuja gerontologiseen sosiaalityöhön sekä tyypillisiä esteitä ja hidasteita palvelun saamiselle näillä poluilla. Tutkimuksen aineistona on 54 gerontologisen sosiaalityön asiakkaan asiakasasiakirjat, jotka keräsimme osana Gerontologinen sosiaalityö erityisen tuen tarpeisiin vastaamassa (GERIT) -tutkimushanketta vuonna 2021. Aineiston analysoin ideaalityyppien analyysin avulla.

Tunnistin aineistosta viisi tyypillistä polkua gerontologiseen sosiaalityöhön: 1) suoraviivainen 2) asteittainen 3) pitkittynyt 4) katkonainen ja 5) myöhästynyt. Palvelun saamista saattoivat hidastaa erilaiset rakenteelliset, vuorovaikutukselliset, kokemukselliset sekä iäkkäiden läheissuhteisiin liittyvät tekijät. Nämä vaikuttivat esimerkiksi siihen, miten ja missä vaiheessa sosiaalityön tarpeet tulivat tunnistetuiksi ja milloin palvelu lopulta käynnistyi.

Tutkimuksen keskeinen havainto oli, ettei mikään yksittäinen tuen tarve johtanut automaattisesti tietynlaiseen polkuun tai tapaan tulla gerontologisen sosiaalityön asiakkaaksi. Huomionarvoista on myös se, että samoja palvelun saamista hidastavia ja estäviä tekijöitä ilmeni useammalla eri polulla. Tämä korostaa sosiaalityön tukea tarvitsevien iäkkäiden elämäntilanteiden moninaisuutta sekä sitä, että heidän tuen tarpeiden tunnistamiseen, sopiviin palveluihin ohjaamiseen ja niiden käynnistämiseen tulee varata riittävästi resursseja.

Kotona asumisen hinta? Tarkastelussa tukipalvelujen asiakasmaksut hyvinvointialueilla

Katja Ilmarinen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) ja Susanna Mukkila (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Riittävän avun ja tuen saaminen on edellytys sille, että ikääntyneet voivat asua kotona ja elää itsenäistä elämää. Sosiaalihuoltolain mukaiset tukipalvelut, kuten ateria-, kauppa-, turva- ja siivouspalvelut, ovat tärkeä osa kotona asumisen tukea. Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki vastaavat tukipalvelujen järjestämisestä, mutta asiakasmaksut voivat vaikuttaa palvelujen saatavuuteen ja tosiasialliseen käyttöön. Korkeat maksut voivat estää palvelujen käyttöä ja olla yksi mekanismi sen takana, että tarvittava apu ja tuki jää saamatta.

Esitys tarkastelee tukipalvelujen asiakasmaksuja, niiden alueellista vaihtelua hyvinvointialueiden välillä sekä sitä, missä määrin maksut voivat rajoittaa palvelujen saavutettavuutta ja käyttöä. Tiedot koottiin hyvinvointialueiden verkkosivuilta keväällä 2025. Maksujen taloudellista merkitystä arvioitiin suhteuttamalla ne esimerkkihenkilöiden maksukykyyn huomioiden välttämättömät elinkustannukset.

Tulokset osoittavat, että tukipalvelujen asiakasmaksut vaihtelevat huomattavasti hyvinvointialueittain. Pienituloisille palvelujen käyttäjille maksut voivat muodostaa merkittävän taloudellisen rasitteen ja joissakin tilanteissa jopa estää tarpeellisten palvelujen käytön. Samalla tukipalvelujen käyttö ei ole kasvanut ikääntyneiden määrän lisääntymisestä huolimatta, eikä palveluja kaikilla alueilla myönnetä ennaltaehkäisevästi.

Tulokset korostavat tarvetta arvioida maksujen kohtuullisuutta suhteessa palveluja käyttävän maksukykyyn, yhdenmukaistaa maksu- ja myöntämiskäytäntöjä sekä vahvistaa tukipalvelujen asemaa osana kotona asumisen tukea. Näin voidaan vähentää eriarvoisuutta palvelujen saatavuudessa ja vahvistaa palvelujen tarpeenmukaista saatavuutta sekä ennaltaehkäisevää toimintaa.

Neuvotteluja sukupuolittuneesta hoivavastuusta – tytärten kokemuksia muistisairaan vanhemman hoivasta

Lilli Aini Rokkonen (Tampereen yliopisto)

Hoivatutkimuksessa on tarkasteltu laajasti aikuisten lasten ottamaa vastuuta ikääntyneiden vanhempiensa hoivasta, myös sukupuolen näkökulmasta. Naiset kantavat enemmän vastuuta hoivan organisoinnista perheiden sisällä, tekevät erityisesti intiimiä ja intensiivistä hoivaa ja myös kuormittuvat miehiä enemmän vaativasta hoivavastuusta. Naiset osallistuvat hoivaan muita perhe- ja työvelvoitteitaan laajemmin huolimatta siitä, että he käyvät ansiotyössä ja vastaavat usein myös lasten tai muiden läheisten hoivasta. Näin ollen ikääntyvien vanhempien hoivavastuu jakautuu edelleen epätasaisesti sukupuolten välillä.

Erityisesti Pohjoismaissa hoivapolitiikka on viime vuosikymmeninä korostanut läheisten vastuuta ikääntyvien tukemisessa, jotta kotona asuminen olisi mahdollista entistä pidempään. Tämä politiikka on kuitenkin pitkälti sukupuolisokeaa: se ei tunnista, että nämä kysymykset kohdistuvat suurelta osin naisiin sekä hoivan antajina että sen vastaanottajina.

Työn alla olevassa artikkelissani tarkastelen niitä neuvotteluja (ja neuvottelujen puutetta), joilla hoiva perheissä kasautuu aikuisten tytärten kannettavaksi ja organisoimaksi. Analysoin Muistisairaat Yhteiskunnassa -projektissa kerättyä haastatteluaineistoa, jossa 16 muistisairasta vanhempaansa hoivaavaa tytärtä kertovat kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Tyttäret kuvaavat neuvotteluja sisarustensa, kotihoidon ja muiden velvollisuuksiensa, kuten työn ja omien lastensa välillä. Sukupuolittunutta hoivavastuuta vanhemmista uusinnetaan, uudelleen neuvotellaan ja siitä on myös mahdollista kieltäytyä.